

SANATÇILAR DA ATOMA KARŞI!

1970 yılların başlarında ilk olarak Avrupa ve ABD'de nükleer silahlara ve nükleer santrallere karşı başlayan anti-nükleer hareketin yaygınlaşmasını, güçlenmesini başta Scott-Heron olmak üzere, Bob Dylan, Crosby, Still and Nash, Bruce Springsteen, Pink Floyd, Roger Waters, King Crimpson, WHO vb. gibi müzisyenler ve gruplar hızlandırdı. "Nükleere Karşı Rock Müzik" ve "Güvenli Enerji İçin Müzik Birlikleri (MUSE)" çıktı. Bu gruplar, nükleer karşıtı kampanyalar çerçevesinde Avrupa ve ABD'de uzun turnelere çıktılar.

Bu sürecin küçük bir benzeri de, ülkemizdeki nükleer karşıtı kampanyalarda yaşandı. Ekim 1993'de Nükleer Karşıtı Kongre hazırlıkları esnasında, uzun yıllar sonra yeniden bir araya gelen Moğollar'dan Taner Öngür, "Türk Rock Müzik Sanatçıları Atom Santralına Karşı" ismiyle ülkemizde ilk kez bir dizi konser hazırladı. 10 Ekim 1993 İstanbul Ortaköy'de; China Band, Export, The Toys, Pozitif, Negatif Aktarım gruplarıyla ve Ankara Altınpark'ta 12-15 Ekim 1993 tarihleri arasında 4 gün boyunca "Woodstock" konserlerini aratmayacak çok önemli bir projeyi gerçekleştirdi. Bu konserlere; Kesmeşeker, Zen, Kara Ada, Tını, Kramp, Objektif, Acil Servis, Keops, Kontrast, Mercury, Kargo, Midas, Panzer, Yu-Hu, Taner Öngür ve Alarm Bando-su, Muammer Ketencioğlu, Labirent, Barlas Erinç ve Moğollar katıldı. Bütün gruplarla görüşmeleri ve konser organizasyonunu "gönüllü" olarak Taner Öngür yaptı.

Tek başına bir ordu gibi gece/gündüz uyumadan kendini nükleer karşıtı kampanyaya adanmış İstanbul Nükleer Karşıtı Platform gönüllüsü Aynur Tuncer, İstanbul'da Adalet Ağaoğlu'ndan, Yaşar Kemal'e, Moğollar'dan, Tarkan'a kadar bütün sanatçılarla kampanyaya destek için iletişim kurdu. Ankara'daki konserlerin ses düzeni ve grupların trenle getirilip/götürülmesinin, konuk edilmelerinin masraflarını karşılamak üzere, kendi çabalarıyla; Tarkan'ın, 9 Ekim 1993 tarihinde İstanbul Açık hava Tiyatrosu'nda bir konser vermesini sağladı. Tarkan, o yıllarda henüz çok meşhur değildi ama bu konser kalabalıktı, basında ve televizyonlarda yer aldı. Tarkan bu konserden para almadı ve gelirini Nükleer Karşıtı Platforma devretti. Elde edilen bu para yaklaşık 50-60 kişiden oluşan rock gruplarının tren ve yatacak yer parasına ucu ucuna yetti. Ses düzeni ve sanatçıların yiyeceklerine harcanacak para kalmadı

En çevreciler!

Türkiye'de nükleer enerji ile çalışan santrallerin kurulmasını istemeyen bazı çevreciler bir hafta süreyle bazı protesto eylemleri düzenledi. Haliyle bu sanatçılar da katılıyor. Sanatçıların protestosuna etkinlik deniliyor. Bazı pop ve rock grupları 11-17 Ekim tarihleri arasında Ankara'da Altınpark'da konserler verecek. Konser verecek kişi ve gruplar şunlar: İlhan İrem, Selim Atakan, Orhan Atasoy, Muammer Ketencioğlu, Taner Öngür ve Alarm, Mavi Sakal, Kesme Şeker, Kramp, Kargo, Midas, Keops, China Band, Mozaik, Objektif, Yersiz Davranış, Mercury, Zen, Yu-Hu, Acil Servis ve Panzer. İstanbul'da düzenlenecek protesto konserine ise Fiziği, Kontrast, Karaada, Export, The Toys, Pozitif ve Negatif Aktarım isimindeki amatör gruplar katılacak. Konserlerin gerçekleşmesi için bazı dernek

elimizde. Şu anda ülkemizin en gözde grupları, o zaman tamamen gönüllülük ve özveri esasına göre hiçbir zaman kalmayacakları "ucuz" ve "kötü" 3.sınıf otellerde kalmaya razı oldular. Çoğu zaman "ucuz" lokantalarda ve ayakta geçirilen "öğünlerle" 4 gün boyunca müzik yaptılar ve kampanyaya destek oldular. Konserlerinin son günü, hem katılımı hem de heyecanı artırmak için Moğollar; yıllar sonra ilk kez Ankara'da konser verdi. Bu konser öncesi hem katılan tüm gruplara Nükleer Karşıtı Platform adına teşekkür etmek, hem de ses düzeninin parasının bir kısmını toplayabilmek amacıyla, konsere katılan coşkulu kalabalığa bir konuşma yaptım. Konuşmam esnasında, arkadaşlarımız seyircilerin arasında dolaşarak bu kampanyaya destek olmak üzere gönüllülerinden ne koptuysa topladı-

"Atoma Karşı Türkçe Rock" konserlerinin kapanış ve teşekkür konuşması

Akkuyu Zafer Şenliği, 2000 Nejat Yavaşoğulları sahnede

lar. Kağıt ve bozuk paralardan oluşan bir poşet parayı hemen sayıp, Taner Öngür'e vermiştik. Tabi ki bu para da yetmemişti.

Her türlü fedakarlığı büyük bir özveriyle yapan Taner Öngür, bizim bu konserlerle ve gelen konuk gruplarla fazlaca ilgilenemeyişimize çok üzülmüş ve bozulmuştu. Konserler sonrası, kongreye emeği geçen tüm arkadaşlarla bir yemek yedik. Bu yemekte Taner Öngür; bizlere biraz kırgın olduğunu, bu kongrenin bu kadar amatör, koordinasyonsuz ve parasız düzenlenmiş olduğunu önceden bilmediğini söyledi. Kendisi 1980'li yıllarda Almanya'da yaşarken, bu tür nükleer karşıtı etkinliklere katılmış ve bizimkinden daha iyi organize olmuş kampanyaların yabancısı değildi. Savaş Emek'le birlikte, çok üzüldüğümüzü, ama bizim de etimizin-budumuzun maalesef bu kadar olduğunu anlatmaya çalıştık. Konserler esnasında, yoğun olarak az kişiyle, ama çok fazla işle aynı anda "amatörce" ve "gönüllü" olarak ilgilenmek zorunda oluşumuz nedeniyle, bir takım organizasyon bozukluklarının oluştuğunu söyledik. Ama yine de Taner Öngür ile yemekten biraz buruk ayrıldık. Yıllar sonra, 6 Temmuz 1996 tarihli Nokta Dergisi'de yayınlanan röportajında şunları dile getirmişti; *"Türkiye'de gündem o kadar gereksiz şeylerle dolduruluyor, insanlar o kadar anlamsız şeylerle meşgul oluyorlar ya da olmaları sağlanıyor ki, nükleer santraller gibi gerçekten ilgilenmeleri gereken, doğal yaşamımız üzerinde çok büyük olumsuzluklara yol açabilecek konulara dikkat ve zaman ayıramıyorlar. Bunun örneğini 1993 yılında düzenlediğimiz Nükleer Karşıtı Rock Festivali sırasında gördük. Bu festival sırasında sadece Nükleer Karşıtı Platform'dan arkadaşlardan önemli destek aldık. Ama onlar dışında sivil toplum kuruluşlarından ciddi bir kitlesel destek söz konusu olmadı".* 1993 yılında yaşanan bu deneyimden sonra, 1999 yılına kadar ki şenliklerde ve eylemlerde, Taner'e ve Moğallar'a pek yanaşamamıştık. Ama Taner Öngür, amacın "bağcıyı dövmek değil de üzüm yemek" olduğunu bildiği için, yine nükleer karşıtı mücadelenin içinde etkin olarak yer aldı. Açık hava konserlerinde ve televizyon programlarında, dergi-gazete röportajlarında hem "Nükleer Ölüme Hayır: Yaşamı Seçin" yazılı tişörtünü giydi, hem de neden bu mücadeleyi desteklediğini anlattı.

**NÜKLEER KARŞITI KAMPANYAYI
DESTEKLEMELİK İÇİN**

Grup
BULUTSUZLUK ÖZLEMİ

K O N S E R

Acil Demokrasi

Fuar Ekici Över (Basmane Kapısı yanı)
23 Mayıs 1993 Saat: 16.00

S.O.S. AKDENİZ BÜROSU

RADYOAKTİF OLMAMAK İÇİN AKTİF OL!

Davetiye 1 kişiliktir

N 2291

Bir başka rockçı Nejat Yavaşoğulları ve Bulutsuzluk Özlemi de, bu kampanyalarda yerini hep aldı. İlk kez 23 Mayıs 1993 tarihinde Nükleer Karşıtı Kampanyayı desteklemek için S.O.S. Akdeniz'in İzmir'de düzenlediği konserde: "Radyo aktif Olmamak İçin Aktif Ol!" sloganıyla yağmur altında çalan, sonra hem İstanbul'daki konserlerde hem de Akkuyu'daki 5 Ağustos 2000'de yapılan Zafer Şenliği'nde yerini alan Nejat Yavaşoğulları; Aliğa ve Bergama Mücadelesinde de müziğiyle ön sahalardaydı.

1993 yılında Nükleer Karşıtı Platform olarak imza toplarken, özellikle popüler sanatçılardan Akkuyu'ya karşı duyarlı olmalarını sağlamak için imzalarını almaya gayret gösteriyorduk. Benim kişisel olarak Orhan Baba'ya (Gencebay) özel bir sempatiyim var. Orhan Gencebay ile ilgili bir doçentlik tezi kitap haline getiril-

miş ve Ankara İletişim Kitapevi'nde bu kitap için imza günü düzenlenmişti. Ben de Akkuyu için imza almak üzere, Orhan Gencebay'a yaklaştım ve kısaca konuyu aktardım. O sıra da yanında bulunan eşi; "Orhan imzalamaya sakın, ne olduğunu bilmiyorsun" gibi sözler etti. Orhan Gence-

bay ise; "Çevreye duyarlı olmak lazım, NASA raporlarına göre Türkiye çölleşiyormuş. Termik ve nükleer santraller de kötü, çevre konusunu ben de şarkılarımda, kliplerimde artık dile getirmeye başlayacağım. Tabi ki imzalayacağım" dedi ve metni imzaladı.

1995 yılı Akkuyu Şenlikleri öncesinde İstanbul Nükleer Karşıtı Platform tarafından, Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombasının atılışının 50. Yıldönümünü hatırlatmak amacıyla düzenlenen, "50 Yıl Yeter" isimli rock konserine; Keops, Kramp, Mare Mostrum ve The Toys gibi rock grupları katıldı. Haluk Levent; "Eller eller havaya haydi Akkuyu" ya şarkısını yapana kadar, Akkuyu müdâvimlerden Umur Gürsoy ve Hilmi Çamurdan; şenliklerde kendi arabalarından yaptıkları "ekstra hoparlörlü" yayınlarda, yıllarca bize Ferdi Tayfur'un; "Hadi köyümüze dönelim, Fadime'nin düğününe gidelim" şarkısını "zorla" dinlettiler. Haluk Levent'in "Eller eller" ve Moğollar'ın; "Birşeyler yapmak lazım" şarkıları sayesinde, bu sürekli ağlayan sesli "işkenceden" kurtulmuş olduk.

Sanatçı, Akkuyu için saçlarını kesecek Haluk Levent'ten anti nükleere destek

Halen cemaatinde bulunan sanatçı Haluk Levent, 9 Ağustos'ta yapılacak olan anti-nükleer şenliklerde destek vermek için saçlarını kestireceğini ve bunları bir mesajla şenliğe göndereceğini belirtti.

Haluk Levent Halen cemaatinde.

Sanatçı Haluk Levent, 9 Ağustos'ta yapılacak olan anti-nükleer şenliklerde destek vermek için saçlarını kestireceğini ve bunları bir mesajla şenliğe göndereceğini belirtti. Levent, cemaatinde bulunan sanatçı Haluk Levent, 9 Ağustos'ta yapılacak olan anti-nükleer şenliklerde destek vermek için saçlarını kestireceğini ve bunları bir mesajla şenliğe göndereceğini belirtti.

Haluk Levent, çevre konularına duyarlılığı en yüksek genç rock yıldızlarınızdan birisidir. Daha önce Gökova Termik Santrali için beste yapmıştı. Akkuyu için de, hem medya yoluyla hem de zaman zaman Mersin-Taşucu konserlerinde bu mücadeleyi desteklediğini dile getirmişti. Akkuyu ve Bergama Direnişini bütünleştiren sözlerin yer aldığı bir beste hazırlayarak, "Akkuyu'dan Ankara'ya yürüyelim" mesajını geniş kitlelere aktardı. 1997 yılında 4. Akkuyu Şenliği esnasında hapisanede olduğu için şenliğe katılamadı ama bu mücadeleyi desteklediğini ifade etmek için saçlarını kestirip, Akkuyu'da denize atılması için kendisini hapisanede ziyaret eden Umur Gürsoy'lara verdi. Eğer bu ihale iptal edilmemiş olsaydı, basına; "Akkuyu'dan Ankara'ya yürüyeceğini" beyan etmişti.

7. Akkuyu Zafer Şenliği için Akkuyu'ya gelen sanatçılardan; Nejat Yavaşoğulları, Süavi, Rojin ve Onur Akın, Tolga Hoca ile sohbet esnasında

17 Temmuz Açıkhava Tiyatrosu'ndaki konser 2000 Harbiye

Sanatçı duyarlılığını her konuda ve platformda sergileyen Süavi de son yıllarda, nükleer karşıtı hareket içinde yerini aldı. Onur Akın, Rojin ile birlikte hem İstanbul'daki konserlerde hem de Akkuyu'ya gelerek destek verdi.

İstanbul Esenyurt'ta 7-11 Haziran 2000 tarihleri arasında yapılan "Rock, Folk ve Alternatif Müzik Sanatçıları Nükleer Santrale ve Global Mafya'ya Karşı" müzik festivaline; Taner Öngür ve Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi ağırlıklı olarak ön ayak oldular. Festivale; Tolga Çandar, Hüseyin Turan, Yaşar Kurt, Kurban, Suavi, Vedat Sakman, Ezginin Günlüğü, Kramp, Replikas, Bulutsuzluk Özlemi, Gökalp Baykal, Mor ve Ötesi, Işığın Yansıması, Moğollar, Muammer Ketencioğlu gibi müzisyenler ve gruplar katıldı.

7.Akkuyu Zafer Şenliği'ni desteklemek ve Akkuyu yapılacak şenliğin ses düzeni ve sanatçılarının yol masraflarına katkıda bulunmak amacıyla, Nükleer Karşıtı Güç Birliği olarak EMO İstanbul Şube Başkanı Gazi İpek'in çabalarıyla, 17 Temmuz 2000'de Harbiye Açık Hava Tiyatrosunda 5-6 Bin kişinin katılımıyla gerçekleşen "Nükleer Santrallara Karşı Şölen" konserinde; Onur Akın, Mansur Ark, Tolga Çandar, Yusuf Hayaloğlu, Kubat, Rojin, Tolga Sağ, Fuat Saka, Vedat Sakman, Mümtaz Sevinç, Gülsen Tuncer, Ayna, Bulutsuzluk Özlemi, Kardeş Türküler, Koma Çiya, Moğollar yer aldı. 5-6 Ağustos 2000 Akkuyu Zafer Şenliği'ne de; Süavi, Onur Akın, Rojin, Bulutsuzluk Özlemi, Koma Çiya, Mazlum Çimen ve Gülsen Tuncer katıldı.

"YAZARLAR DA NÜKLEERE KARŞI ÇIKIYOR"...

Nükleer Karşıtı Platforma destek olan şair ve yazarların en başında tabi ki rahmetli Can Baba (Yücel) vardı. Hem Ağaçkakan Dergisi'ni yazdığı yazılarla ve şiirlerle hem de İzmir'de yaptığı söyleşilerle her zaman bizlerleydi. Özellikle Akkuyu için yazdığı "Hormonlu Domates Gibi Bebeler İstemiyor Bu Millet" şiiri; medyada, afişlerde, kartpostallarda yaygınca kullanıldı.

İzmir TÜYAP 2000 Kitap Fuarı'nda Nükleer Karşıtı Platform İzmir tarafından düzenlenen, "Yazarlar da Nükleere Karşı Çıkıyor" imza kampanyasına aralarında; Ahmet Telli, Ahmet Erhan, Aydın Boysan, Ayla Kutlu, Burhan Günel, Cevat Çapan, Cihan Demirci, Demirtaş Ceyhun, Dinçer Sezgin, Erendiz Atasü, Faik Bulut, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Fergun Özelli, Gülten Dayıoğlu, Hikmet Çetinkaya, Hüseyin Yurttaş, Muzaffer İzgü, Nevzat Çelik, Nihal Yeğinoğlu, Özkan Mert, Server Tanilli, Sevgi Özel, Tarık Dursun K., Tuğrul Keskin, Yaşar Aksoy gibi isimlerin bulunduğu 80 yazar katılmıştı.

EFENDİLER ! BİZ BU CENNET VATANI EMPERYALİZMİN NÜKLEER SANTRALLERİ İLE CEHENNEME ÇEVİRİN DİYE Mİ KURTARDIK?

3-9 Ağustos
"Ulusal Gençlik Kampı
Mersin-Akkuyu"

ot'lar Akkuyu'ya Karşı; anti-nükleer hikayeler

Çizerlerimiz ve karikatüristlerimiz de; afiş, kapak, rozet hazırlayarak ve mizah dergilerinde, gazetelerde çizerek anti-nükleer harekete büyük destek verdiler. 1978 yılında ilk nükleer karşıtı afişleri Turhan Selçuk çizdi. Daha sonraları Semih Balcıoğlu, Semih Poroy, Nuri Kurtcebe, Behiç Ak, Tan Oral, Ercan Akyol, Tuncay Akgün vb. diğer Gırgır, Leman, Hıbrır Dergisi karikatüristleri birçok karikatür yayınladılar. Leman Dergisi çizerleri, hem İstanbul Ortaköy'de hem de Ankara-Yüksel Caddesi'nde 1. Nükleer Karşıtı Kongre Haftası etkinliklerine katıldılar. Çevreci ressam Reha Yalnızcık; 1. Nükleer Karşıtı Kongre Haftası için Ankara'da bir sergi açtı ve sergide satılan kartların parasının bir kısmını kampanyaya bağışladı.

Sinemacı Engin Ayça ve Gazeteci Orhan Çalışır, Akkuyu Şenlikleri sırasında belge-

sel kısa filimler çektiler. Orhan Çalışır; Almanya'nın çeşitli kentlerinde, çektiği fotoğraflardan ve bizim afişlerden oluşan karma sergiler açtı. Hazırladığı "Akkuyu Belgeseli" Filmini Almanya'da çeşitli televizyonlarda ve Türkiye'deki film festivallerinde yayınlattı. "Nükleer Denemelere Karşı Faks Afişleri" kampanyası düzenlendi ve faksla gelen afiş örneklerinden oluşan bir sergi açıldı.

Birçok "adsız kahraman", çeşitli reklam ajansları, grafik ve dizgi stüdyoları, matbaalar bu kampanyalar esnasında ücretsiz, "gönüllü" dizgi, grafik, tasarım ve baskılar yaptılar. Sendikalar, odalar, meslek birlikleri, dernekler, ajanslar kendi kıt olanaklarını zorlayarak binlerce afiş, bildiri, broşür, rozet, kokart, tişört, şapka, pankart vb. hazırladılar.

"ATOM'A GİDEN YOL"UN BAŞINDAKİ HEYKELLER...

e2 (Melda, Deniz, Güneş, Gülser, Ebru, Melike vd. oluşan ekolojik eylem grubu), Henrich Böll Vakfı, Büyükeceli Belediyesi'nin ortaklaşa düzenlediği ve 1 Ağustos-1 Eylül 1996 tarihleri arasında yaklaşık 1 ay süren "Akkuyu Nükleer Karşıtı Heykel Çalışması"; nükleer karşıtı hareketin bugüne kadar yaptığı en kalıcı, Akkuyu

Don Kışot'lar Akkuyu'ya Karşı; anti-nükleer hıl

köylüleri ile doğrudan bütünleşen, farklı ve "çok estetik" bir eylemdi. Ancak Heykellerin başına birkaç kez pek hoş olmayan şeyler geldi. Ama hala artık "atom'a gitmeyen yolun" başında, Büyükeceli'yi beklemeye, korumaya devam ediyorlar... Bu heykelleri yaratan heykeltraşlar; Mehmet Bayraktar, Erim Bayrı, Ercan Yılmaz, Eyüp Öz, Ukrayna'lı Youli L. ve Lev Y. Sinkevich isimli sanatçılardı. Bu hikayeyi de kendi ortak kalemlerinden aktaralım;

Eyüp Yasli Sinkevich (Heykeltraş) ve İbiş Amca 20.01.1992

GÖNÜLLÜLÜK ÜZERİNE (*)

Akkuyu Nükleer Karşıtı Heykel Sempozyumu'nu, düştten gerçeğe dönüştürmek; ön çalışmalar; ilk kez girilen bu gönüllü organizasyonun sorumluluğunu alarak dehşetli Ağustos sıcaklığında bir ay süreyle durmadan, dinlenmeden çalışmak... Akdeniz'in o تنها köşesinde, "inadına yavaş akan" zamana imrenerek, her gün yeni bir sürpriz, her gün yeni bir heyecan yaşamak... Terk edilmiş bir ilkokul binasının içinde, ekolojik eylem gurubu ile heykeltraşların ortak yaşamı; en azla yaşamayı öğrenme deneyimi... Betonun sıcaklığında dışarı kaçarak cibinliklerin altında uyunan bir sürü gece...

Gülнар'daki taş ocağından (yani, dünyanın tepesinden!) Büyükeceli'ye tonlarca ağırlıktaki altı parça taşı getirme macerası... Sıcak güneşin altında, taşın heykeltraşlar ve aletlerle buluşması... "Akkuyu Çernobil Olmasın!.."

Çocuklar, büyükler, yaşlılar, ellerine murç ve çekici alınca, heykelin büyüğü yayılıyor köyün sokaklarına... "Gönüllü müymüşler? Karşılıksız mı çalışıyorlarmış? Taa oralardan, 'Atoma Hayır!' demeye mi gelmişler?" Taş günler boyu yontuluyor; heykellerin doğumu, kelebeklerin kozadan çıkışı gibi. Sonra, bir heyecan, bir soruşturma... Altı heykel, Büyükeceli halkı nereye istediye, tam oraya konuruluyor: "Atom'a Giden Yol'un başına!"

1 Eylül 1996 Dünya Barış Günü; taşlık, dikenlik arazide güneş içinde bu beyaz heykeller, yöre halkının karşısına çıkışını, Anadolu'nun başka başka yerlerinde binlerce yıllık benzerleri gibi, çağlar ötesine taşımaya hazır... e2'liler ve heykeltraşlar, bir sürü anı ve deneyimle keyifli bir yorgunluk içinde... Nükleer Santral Sahası olarak yıllar önce dikenli teller ve parmaklıklarla çevrilmiş olan o güzelim koyun çamları, rüzgarı, güneşi ve

Akdeniz'in masmavisi santral ihalelerinden, tartışmalardan habersiz! Akkuyu; Hiroşima'ya, Moruroa'ya, Three-Mile Island'da, Çernobil'e... hem çok uzak, hem de çok yakın.

Yolunuz bir gün Büyükeceli'ye düşerse; "Atom'a Giden Yol"un başında, güneşli bir geleceğin özlemi ile "nükleer karanlığa hayır!" diyen heykelleri göreceksiniz!

Tümünü burada anlatamayacağımız bu uzun hikaye, toplantılarımızdan birinde nükleer karşıtı heykeller düşüncesinin ortaya atılmasıyla başladı. Bu düşünceden bir heykel sempozyumu projesi doğdu. Hiç birimizin deneyimli olmadığı bu konudaki ön hazırlıklarımız ise 1,5 yıl kadar sürdü. Her şeye karşın gerçekleştirebildiğimiz bir aylık Akkuyu Nükleer Karşıtı Heykel Sempozyumu, 1 Eylül 1996 Dünya Barış Günü'nde noktalandı.

Bu çalışma, "reddediyoruz" demenin barışçıl bir yoluydu. Şimdi, yıllarca yaşayacak altı heykelin çevresinde, nükleer karşıtı hareketin buluşma noktası olacak bir park oluşturmak için çalışıyoruz. Proje henüz gerçekleşmemiş, ama boş arazideki heykeller bile şimdiden birilerini çok korkutmuşa benziyor! Heykeller ilk olarak 1997 Ocak ayı başında bir gece yarısı, "karanlığa sığınan kişiler" tarafından saldırıya uğradı. Büyükeceli halkı ise TEAŞ yetkililerinin gazetecileri ikna turundan (!) önce, 2'ser tonluk taş heykelleri yerlerine dikti.

Basit yalanlarla gazetecilere nükleeri sevdirmeye çabasındaki yetkilileri heykellerin başında karşılayan köy halkı, yıllardır sürdürdükleri nükleer karşıtı tavrı bir kez daha ortaya koydular. Karşı görüşlerin Büyükeceli halkının huzurunda çarpıştığı 8 Haziran 1997 tarihli panelde ise nükleer yanlısı yetkililerin ve bilim insanlarının, çelişkili ve gerçekdışı sözleriyle, hiç de ikna edici olmadıkları görüldü.

Heykellerin bulunduğu alanın Sempozyum'un amacına uygun olarak bir direniş noktası haline gelmiş olmasına katlanamayanlar, sözle yapamadıklarını geçtiğimiz günlerde köyün sessiz ve savunmasız heykellerine ikinci bir saldırı yapabileceklerini zannettiler. Gece karanlığında heykel kırmak, üzerine pislemek... Eylemin sahibini aşağılamaktan başka bir işe yaramayan bu hareket, nükleer santral ihalesi arifesindeki Türkiye'de bu yıkıcı endüstriyi savunanların içine düştükleri acınası durumu sergiliyor.

Barışçıl bir karşı çıkışa ve sanata tahammülsüzlüğün göstergesi olan bu davranış, Türkiye'de bir nükleer santral kurulması halinde, nükleer yanlısı zihniyetin, karşısına çıkacak engellere neler yapabileceğini açıkça gösteriyor. Bu santrali, ne pahasına olursa olsun yapmak isteyenlerin zihinleri, kuşaklar boyu ölüm saçacak zehirli bir miras olan radyoaktif atıkları bile düşünemeyecek kadar pas tutmuştur. Onlar için yalnızca kısa vadeli maddi çıkarlar önemlidir.

Türkiye'yi Dünya'da can çekişen nükleer endüstrinin pazarı haline getirmeye çalışanlara karşı olan bizlerin ise dayatılan bu nükleer yatırımı engellemekten başka seçeneğimiz yok! Çünkü nükleer enerji/silah endüstrisi, enerjinin yenilenebilir kaynaklardan elde edileceği ve verimli kullanılacağı, güvenli bir Dünya özlemimizin önüne dikilen ölümcül engellerdir."

e2 /Büyükeceli -9 Ağustos 1997

"ÖLÜMCÜL MİRAS" FOTOĞRAF SERGİLERİ...

İstanbul Nükleer Karşıtı Platform gönüllüsü Aynur Tuncer aracılığıyla bağlantı kurulan "İsveç Human Nature" Derneği kurucusu ve Fotoğraf Sanatçısı Bertan Tuncel'in; Kuzey Kazakistan Bölgesinde çektiği slaytlar, hemen hemen bütün medyada ve nükleer karşıtı yayınlarda çokça kullanıldı. Oldukça etkileyici olan bu trajik fotoğrafların kullanımına ilişkin; insanları fazlasıyla tedirgin ettiği, ürküttüğü ve rahatsız ettiği için kendi içimizde çeşitli tartışmalar yaşadık. 1.

Nükleer Karşıtı Kongre'de, Bertan Tuncel tarafından gönderilen aşağıdaki mesajı okuduk ve bu "dehşet verici" slaytları izledik...

"Sayın Arif Künar,

Aynur Tuncer Hanımla yaptığım telefon konuşmasından sonra sizlere Kuzey Kazakistan'da çektiğim slaytları yolluyorum.

Biliyorsunuz Ruslar 40 sene zarfında 800 kadar atom ve hidrojen bombası denemesi yaptı. Bu yüzden binlerce kişi radyasyon yüzünden öldü ve hastalandı. Ayrıca binlerce çocukta yine radyasyon yüzünden hilkat garibesi olarak doğdu. Bu resimler tıp fakültesinde (Semipalatinsk Şehri'nde) çekildi. Türkiye'ye atom santrali kurmak isteyenler bu resimlere doya doya baksınlar! Sizlere mücadelenizde başarılar dilerim.

Bertan Tuncel"

1994 yılında Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezinde ve daha sonra 1995 yılında Ekim ayı sonunda Boğaziçi Üniversitesi Kuzey Kampüsü'nde Bertan Tuncel ve Kjell Frederikssonn'un fotoğraflarından oluşan "Ölümcül Miras" tekrar sergilendi. Bu sergi daha sonra Aynur Tuncer'in o bitmeyen enerjisi, özverisiyle İstanbul, İzmir, Muğla, Sinop, Taşucu, Marmaris gibi yerlerde dolaştırıldı ve büyük ilgi gördü. Diğer bir sergi ise, Ankara Nükleer Karşıtı Platform gönüllüsü Meral Dinçer Nazlıoğlu'nun çabaları sonucunda gerçekleşen ve Orta Asya Çevre Gönüllü Kuruluşları Toplantısı paralelinde Yeşilköy Çınar Otel Fuayesinde düzenlenen; Yuri Kuidin'in fotoğraflarından ve Koranbek Kuyukov'un resimlerinden oluşan bir etkinlikti. Fotoğraf sanatçısı Yuri Kuidin Dünya Nükleer Karşıtı Fotoğrafçılar Birliği Üyesi ve Ressam Koranbek de; Kuyukov Kazakistan'da nükleer deneme sahasının yakınında sakat olarak doğan binlerce kişiden birisidir. Nevada-Semipalatinsk Anti Nükleer Örgütü'nün aynı zamanda aktif bir eylemcisi de olan Kuyukov; iki kolu olmadığı için resimlerini ağzı ve ayakları ile yapıyor.

SONSÖZ

Nükleer desantralizasyon!
Nükleer santrallara son!
Diye höykürürken her iklimden
Yarının Çernobil şehitleri
Three Miles Island gazileri
Siz bre nalçın ağızlılar
Kurtlanmış patates suratlılar
Nefesi kükürt kokanlar
Şapkası boktan kaptanlar
Hallaç osuruğu hatunlar
Akkuyu'ya radyasyon işemeğe kalkanlar
Kalın kafalarınıza dang etsin ki
Hormonlu domatesler gibi bebeler istemiyor bu millet.

Şiir: Can Yücel

ELLER ELLER

Sen yalnız adam, duy sesimizi
Paran yetmez yıkmaya direncimizi
Çek git yakamızdan, çek git ülkene
Uç uç bu dünyadan bir daha gelme of of...
Eller eller eller eller havaya
Bergamadan çıktık yola Akkuyu'ya
Eller eller eller eller havaya
Gerekirse yürümeli Ankara'ya
Politik söylemleriniz, parasal güçleriniz
Kuruyan nehirler göller sizin eseriniz
Bu köylü, bu toprak, bu ağaç bizim
Benim ülkem çöplük değil, çektinin gidin

Söz-Müzik: Haluk Levent

ÇERNOBİL'DEN, İKİTELLİ'YE....

ÇERNOBİL NÜKLEER KAZASININ ETKİLERİ...

Prof. Dr. Leziz Onaran-NÜSED Başkanı

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün "sağlık" tanımına göre; "Sağlık, yalnız hastalık ve sakatlığın bulunmaması değil, bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik durumudur"(1). Yazı, bu tanıma uyularak üç bölümde ele alınacaktır:

A) Çernobil kazasının insan sağlığına bedensel etkilileri; Birden-erken etkileri; Geç etkileri, Gelecek kuşakları ilgilendirecek etkileri.

B) Çernobil kazasının ruhsal etkileri; Kazaya uğrayanlar üzerine etkileri; Yöneticilerin, bilim insanlarının içine düştükleri ruhsal karmaşa.

C) Çernobil kazasının toplumsal etkileri.

Bir zamanlar çocukların sevinç çığlıklarıyla koşturdukları bu okul koridorlarında, şimdi ölüm sessizliği hakim...

A-1) Birden-erken etkileri:

Kaza sırasında nükleer santralde bulunduğu bildirilen 444 kişi yüksek doz ışıınım (radyasyon) aldı. Bunların dördü yanarak ya da yıkıntı altında kalarak birden öldü. Yaklaşık 300 kişinin hastaneye kaldırıldığı, bunlardan 134'ünün akut ışıınım hastalığı tanısı aldığı, bunların da 28'inin ilk üç ay içinde öldüğü bildirildi. Buna karşılık, söndürme çalışmalarına etkin biçimde katılan, sivil, asker 800 000 kişinin (bunlar likidatör adıyla anılmışlardır) durumuyla ilgili açık bir

bilgi verilmemiştir. On yıl sonra yayınlanan resmi istatistiklerde bu likidatörlerin ölüm oranları, hiç ışıın almamış kontrol grubundan daha düşük gösterildi. Yanan santrali, hem de korunmasız, söndürürken aldıkları ışıın iyi gelmiş!

A-2) Geç etkileri:

Yüksek dozda ışıınım alıp da ölmeyenlerin çoğunda duygu bozuklukları, sindirim, kalp-damar, bağışıklık sistemlerini ilgilendiren hastalıklar, uykusuzluk gelişti. Santralin üzerinde uçarak

söndürücü maddeler döken helikopter pilotunun sonra aplastik anemiye (kemik iliğinin kan yapamaması hastalığı) yakalandığı biliniyor. Onun da adı, likidatörler gibi, ölenler arasında sayılmıyor.

Işınlanmadan meydana geldiği yadsınmayan hemen tek hastalık, en çok çocuklarda görülen tiroid kanseridir. Tiroid kanseri kazadan önce, yılda bir milyonda birden az (0.5-1/milyon hasta çocuk) görülürken, 1994 yılında bu oran; Beyaz Rusya'da 36/milyon hasta çocuk'a yükseldi. Hatta Gomel İlçesi'nde (Çernobil'e kuş uçuşu 170-180Km kadar uzaktaydı) 100/milyon hasta çocuk'a ulaştı. Bu rakamları, Çernobil Kazasının Sağlık Etkileri Uluslararası Programı (IPHECA) vermiştir.

İngiltere'den Dr. Liz Waterstone'nun 2000 yılında Türkiye'ye geldiği zaman anlattığı bir olay geç etkilerin ne kadar "kararlı" olduğunu, ilerde üzerinde duracağımız toplumsal çaresizliğin boyutlarını ortaya koyuyor; *"Tiroid kanserinin tedavisi; bütün tiroid bezinin çıkarılmasına ve bundan sonra da yaşam boyu tiroid hormonunun dışarıdan ilaç olarak verilmesine dayanır. İşte, bu sonradan sürekli ilaç gereksinimi, halkı ve hekimleri o kadar güç durumda bırakmıştır ki, başka çözüm yolları aranmıştır. Tiroidin bir kısmı yerinde bırakılarak hormonun doğal olarak yapılmasının sürmesi düşünülmüş, Böylece hekimler bir süre böyle yapmışlar, ama bir süre sonra, sağlam diye bıraktıkları bez bölümünde gene tümör geliştiği gözlenmiştir"*.

A-3) Gelecek kuşaklara etkileri:

Ana karnında ışın alanlarda, kontrol gruplarına göre, eksik ağırlıkta doğumlar, zeka geriliği, davranış bozuklukları, beynin oluşmaması, kol, bacak anomalileri, sinirsel (ruhsal bozukluklar da sınırdan) artma saptanmıştır. Işınlanmadan oluşan ve oluşacak çocuklarda görülecek durumlar için, genetik etkiler için yargı zamanı gelmemiştir.

B-1) Çernobil kazasının, kazaya uğrayanlar üzerinde etkileri:

Işın alanlarında görülen sinirsel hastalıklar; Hiroşima ve Nagasaki'de atom bombalarından sonra görülenlere benzer. Bu hastaların psikolojik muayene sonuçlarında, dikkat azalması, bir konuya kendini verememe (konsantrasyon eksikliği), bellek yitirilmesi, zihni yorgunluk, gerileme, huzursuzluk, karakter değişikliği, kendine önem-değer vermeme gibi bulgular sıkça görülmüştür. Uzmanların kanısına göre, bunlar stres etkileri değil, ışınlanmaya bağlı sonuçlardır. Bu bulgulara ayrıca, ABD'nde Hanford Nükleer Santrali çevresinde yaşayanlarda, uranyum maden işçilerinde, bu madenlerin yakınlarında yaşayan Amerikan yerlilerinde, nükleer santrallerde çalışanlarda rastlanmıştır. "Bura Bura" adı verilen bir hastalık tablosu da tanımlanmıştır.

B-2) Yöneticilerin, biliminsanlarının içine düştükleri ruhsal karmaşa:

Önce bunu genel anlamda açıklamak gerekir. Bu bölümde ele alınacak çelişkiler, kararlardan dönüşler, bazı gerçeklerin saklanması (buna "yalanlar" diyenler de var!) sıkıntıya düşmeden yapılabilecek işler değil. Karayıkım (felaket) geçirmiş insanların, yıkılmışların alinyazılarıyla bırakılması "sağlıklı" kimselerin harcı değildir. Bu bakımdan yöneticilerle biliminsanlarının çelişkileri bir cins ruhsal bunalım olarak ele alınmıştır. Bunlardan bazılarını sıralayalım:

• *Kaza durumlarında ALARA ilkesi uygulanamaz. ALARA (As Low As Reasonable Achievement: Mümkün olduğu kadar düşük doz edinimi) yıllarca, halkın korunması için mümkün olduğu kadar düşük doz alması olarak yorumlanmıştır. Oysa son zamanlarda, bunun değişik standartlarda tutulduğu, gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere üç kat daha fazla dozun "makul" kabul ettirilmek istendiği ortaya çıkmıştır. Çernobil'den sonra da hepten uygulanmayacağı belirtilmiştir.*

• *1960 yılından beri nükleer işlerde çalışanlar için geçerli olan yılda 50 mSv "ışın alma sınırı"ndaki izin, kazadan sonra "ayarlama" ile kazaya uğrayanlar için birinci yılda 100mSv'e, ikinci yılda 30 mSv'e, üçüncü yılda 20 mSv'e getirilmiştir. DSÖ, izin verilen dozu 1992 yılında 50 mSv'e çekmiştir. Yeniden anımsatılmalı ki, bu düzeyler nükleer işlerde çalışanlar içindir. Sağlık açısından halk dozu olarak hiçbir düzeyde ışınlamaya izin verilemez, verilmemelidir.*

• *Kaza yerine yakın üç köyde bilimsel tarım önlemleri, kimyasal önlemler alınmaya başlanmış, ama parasal nedenlerle sonradan kaldırılmıştır. Bunun arkasından köylülerdeki beden ölçümleri yüksek radyoaktivite göstermiştir.*

• *IPRC'in (Uluslararası Radyasyondan Korunma Komisyonu) kazadan önce, 1984 yılındaki 40 sayılı kararında; 500 mSv dozdan sonra kirlenmiş bölgenin boşaltılmasının uygun olacağını bildirilmişti. Bu sınırı, kazadan sonra, 1992'de 1000 mSv'e çıkardılar. Bu dozlar Hiroşima'daki patlama yerinden, sırasıyla 1.7 km ve 1.3 km mesafelerdeki radyasyon dozuna denk düşmektedir. Dahası, UAEA (Uluslararası Atom Enerji Ajansı); Sovyetler Birliği'nce alınan koruma önlemlerinin aşırı olduğunu, radyasyon etkilerinin abartıldığını söyleyebilmiştir.*

• *Türkiye'de panik olmasın diye, bilgiler saklandı. Radyasyonlu çaylar içirildi, fındıklar yedirildi. Sütteki radyasyon sanki yalnız Iyod 131'den kaynaklanıyormuş gibi, radyasyonlu sütlerden yapılan peynirlerdeki Sr90 anımsanmadı. Iyod 131 için yeterli olan süre bekletilip, peynirler güya arıtıldı. Iyod 131'in yarılanma ömrü 8 gün olup 80 günde pratik olarak aktivitesi bitmiş sayılabilir. Buna karşılık, yarılanma ömrü 30 yıl olan Stronsyum90 için 300 yıl beklemek gerekirdi (Bir radyoaktif elementin aktivitesi on yarılanma ömrü sonunda bitmiş kabul edilebilir).*

"Çernobil"

• Bu bölümde son olarak bir rapordan söz etmek istiyorum; Çernobil kazasından 5 yıl sonra, 1992 sonlarında kanserlerin, lösemilerin arttığına ilişkin söylentilerle basında yazılar yazıldı. Zamanın Sağlık Bakanı'na brifingler verildi. TAEK 3 Ocak 1993 tarihli bir yazıyla Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü'nden; kanser, lösemi olgularının artıp artmadığını gösteren bir rapor istiyor. Rektörlük bu isteği Tıp Fakültesi Dekanlığı'na iletiyor. Tarih gene 5 Ocak 1993. Dekanlık bunu 7 ayrı kürsünün hocalarına bildiriyor. Yedi hoca aynı gün istenen raporu hazırlayıp imzalıyorlar ve dekanlığa gönderiyorlar. Dekanlık bir üst yazıyla, raporu rektörlüğe sunuyor. Tarih hala 5 Ocak 1993. Sonuç; "adı geçen hastalıklar artmamıştır" (2).

Çernobil kazasının toplumsal etkileri:

Kaza yerinden 135 000 kişi boşaltıldı. 270 000 kişi zorunlu sağlık kontrolü altında tutuldu. Bunlar isterlerse göçmelerine yardımcı olundu. 580 000 kişi özel sağlık izlemesine alındı. Toplam 4 000 000 kişi düzenli, sürekli sağlık izlenmesi altında tutuldu. Göçlerle birlikte insanlar yoksullaştı, sağlıklı yerlerde oturmak, sağlıklı beslenmek zorunda kaldı. İşini kaybetti. Derdini kimseye anlatmadı. Haksızlığa uğramış olma duygusu içinde yaşadı. Hem kendisinin, hem çocuklarının geleceğine güvensizlikle, yaşam boyu kullanmaları gereken ilaçları her zaman bulamadı. İleride kanser olup, olamayacağı kuşkusuyla, yoksulluklarla yoksunluklar arasında hemen bütün toplumsal yaşamını yitirdi. Sağlık tanımındaki iyilik durumu bozuldu.

İşte Çernobil kazasının sağlık üzerine etkileri. Daha çoğu var, azı yok. Çernobil kazasından 10 yıl sonra, 12-15 Nisan 1996 günlerinde Viyana'da "Sürekli Halklar Mahkemesi'nin Çernobil Uluslar arası Tıp Komisyonu" toplandı. "Çernobil Kazasının Çevre, Sağlık ve İnsan Hakları Üzerindeki Etkileri" masaya yatırıldı. Tanıklar, uzmanlar, biliminsanları gördüklerini, bildiklerini anlattılar. Ve Mahkeme bir yargıya vardı.

Çernobil'in 10. yıldönümü nedeniyle Ankara'da yapılan bir konser

YARGI

Mahkeme;

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nı ulusal atom enerjisi kurumlarını ve onları destekleyen, nükleer endüstrinin çıkarları adına onlara gerekli parayı veren hükümetleri:

- *yalanla, baskıyla ve para gücünün etik olmayan kullanımıyla, nükleer enerjinin uygulanmasına çalıştıkları için,*
- *yenilenebilir ve desteklenebilir alternatif enerji kaynaklarının her çeşidini ortadan kaldırma girişimleri için,*
- *nükleer kazaların kurbanlarının en temel haklarını çiğnedikleri, onların çektiği acıları küçümseyip inkar ettikleri ve onları yeniden kurbanlaştırdıkları için,*
- *Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın 12 Nisan 1996 günü Viyana'da yapılan son konferansının kapanış oturumuna kadar, insanların çektikleri acıları inkara etmede tepeden bakma tavırlarını sürdürdükleri için suçlu buluyor.*

Politikası açıkça nükleer endüstri promosyonuna dayanan Uluslararası Radyasyona Karşı Koruma Komisyonu da olabilecekleri koruma eğiliminde bulunmalıydı.

Mahkeme;

Bilim toplumunda, nükleer efendilerin baskıları karşısında mesleklerinin onurunu korumak için ayağa kalkmayanları ve nükleer girişimin her şeyi öldürücü doğasına tanıklık eden güçlü bilimsel kanıtlarına karşın, sağır edici bir sessizliğe seyirci kalanları kınıyor.

KAYNAKLAR

- 1) Constitution of the World Healty Organisation: Basic Documents, 15th Edition, 1961
- 2) Bu rapor Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 8 Ocak 1993 tarihinde TAEK'e gönderilmiştir. Radyasyonla ilgili küçük bir grup çalışmasında, imza atan hocalardan birinin de önünde, eleştirilen bu hıza "üniversitede her şeyin el altında bulunabileceği" biçiminde savunma geldi. Ama, aynı toplantıda bulunan TAEK Başkanı Prof. Dr. Yalçın Sanalan, olayı bildiğini belirterek (bana; "olmaz böyle şey dedim!" gibi gelen) bir söz mırıldandı.

TÜRKİYE'DE ÇERNOBİL'İN ETKİLERİ, ÇAY DENEYİMİ VE ODTÜ...

Prof. Dr. İnci Gökmen ve Prof. Dr. Ali Gökmen-ODTÜ

Türkiye'de diğer Avrupa ülkeleri gibi Çernobil Kazasının ardından radyoaktif kirlilikten nasibini aldı. Radyoaktivite ile yüklü bulutlar önce yurdun batı taraflarını etkiledi, ilk radyoaktif bulutlar 30 Nisan 1986 gününden itibaren batıda Trakya Bölgesini etkilemeye başladılar. Türkiye'deki otoriteler, halka her şeyin çok normal olduğunu, her şeyin kontrolleri altında olduğunu söylediler. Oysa bulutun

Prof. Dr. İnci Gökmen ve Prof. Dr. Ali Gökmen

üzerimizde olduğu günlerde insanlara mecbur olmadıkça sokağa çıkmamaları, ya da hiç değilse çocuklarını geçici bir süre için dışarda oynatmamaları yönünde bir uyarı bile insanların radyasyon dozlarını azaltmakta oldukça etkili olabilirdi. O günlerde tüm ülkede yağışlar vardı ve yağışlar bulutların içindeki aktiviteyi yere indirdiler. Trakya, İstanbul, Batı Karadeniz ilk gelen buluttan etkilendi. Bölgedeki et, süt, sebze ve diğer ürünler radyoaktivite ile kirlendi. İlk kirlenen ürünlerden sütlerin peynire çevrilip, iç piyasada tüketildiği zamanın Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı'na anlatılmıştır. İkinci büyük radyoaktivite yüklü bulut Mayıs'ın 2'sinden itibaren Doğu Karadeniz bölgesini etkilemeye başladı. Buradaki yüksek dağlara çarpan bulutlar yağışlarla içerdikleri radyoaktiviteyi olduğu gibi kıyı şeridine boşalttılar. Bu bölgede başlıca çay, tütün ve fındık yetiştirilmektedir. Türkiye'de tüketilen çayın hepsi bu bölgede yetiştirilmektedir. İlk çay toplama işlemi bu bulutun bölgeye geldiği günlerde yapılmıştır. Radyoaktif yağmur ile kirlenen çaylar farkedilmeden toplandı, işlendi ve piyasaya sürüldü. O tarihte bu çayları toplayanlar da, onları işleyenler de yüksek radyasyon dozlarına maruz kaldılar. Fındık kabuklu bir ürün olması nedeni ile ve bulutun geldiği günlerde henüz tam olgunlaşmadığı için çaylar kadar kirlenmedi. 1986 yılında yaklaşık 145 bin ton çay toplandı. Çayların aktivitesi 0-89.000 Bq/kg arasında değişiyordu. Çayların ağırlıklı ortalama aktivite değerleri TAEK tarafından 30.000 Bq/kg olarak belirlendi. O sıralarda depolarda bir önceki yılın stoklarından 55 bin ton temiz çay bulunmaktaydı. O yıllarda ülkenin yıllık çay tüketimi 115-120 bin ton civarındaydı. TAEK, bu temiz çayların sonuçta 12.500 Bq/Kg aktivite olacak şekilde kirli olanlarla harmanlanıp satılmasına karar verdi. Böylece depolardaki temiz çaylar kirli çaylarla kirlenilmiş oldu. Ancak bu karar aralık ayında alındı ve en çok radyoaktivite içeren ilk ürün radyoaktif çayların büyük bir kısmı bu arada tüketilmişti.

Kazadan sonra 29/5/1986 tarihinde "Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi" oluşturuldu ve bu komite kaza ile ilgili yapılacak tüm işlemlerde yetkili kılındı. Bu Komite; Başbakanlık, Genel Kurmay Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı, Dışişleri, Tarım Orman ve Köyşleri, Sanayi ve Ticaret, Sağlık ve Sosyal Yardım, Kültür ve Turizm Bakanlıkları, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Çevre Genel Müdürlüğü temsilcilerinin katılımıyla kuruldu. Komitenin 26 Mayıs 1986 tarihinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na (YÖK) gönderdiği bir yazı, 28 Mayıs 1986 tarihinde başkan Vekili Kemal Karhan tarafından üniversitelere gönderildi. Bu yazıda; *"Karadeniz'de radyasyon seviyesini tesbit etmek üzere bazı üniversitelerin gerekli koordinasyon ve işbirliğine riayet etmeyerek ölçümler yaptığının anlaşıldığı belirtilmekte, Türkiye'nin radyasyon ölçümleri, sonuçları ve etkileriyle ilgili olarak Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi'nin bilgisi ve izni dışında herhangi bir yayın yapılmaması, ayrıca bugüne kadar yapılan ve yapılacak çalışmalarla ilgili bilgi ve belgelerin söz konusu komiteye bildirilmesi istenmektedir."* ifadesi vardı. Bu yazı pek çok üniversitede ilgili öğretim üyelerine imza karşılığı verildi ve çok etkili oldu. Konu ile ilgilenen öğretim üyelerinin büyük bir kısmı ölçüm sonuçlarını açıklamadılar.

Biz ODTÜ'de kazanın duyulduğu günden itibaren ot, süt, hava örnekleri ve benzer örneklerde radyoaktivite ölçümleri yapmaya çalıştık. Yurt dışına gönderilen çayların yüksek düzeyde radyoaktivite içerdiğinden Almanya'dan geri gönderildiğine dair haberlerin gazetelerde çıkması üzerine yoğun olarak çay örneklerinde radyoaktivite ölçümleri yaptık. Laboratuvarımıza üniversite mensuplarından ve üniversite dışından adeta yağmur gibi gelen çay örneklerinde gözlediğimiz radyoaktivite düzeylerinin çok yüksek oluşu bizi çok üzüyordu. Çay; Türk toplumunda çocuk, hamile herkesin çok yoğun tükettiği bir üründü. O tarihteki Cumhurbaşkanı Kenan Evren bile bize radyoaktivite düzeyi ölçülmek üzere çay örneği yolladı. Bu arada ülkenin üst düzey yöneticileri çayda yüksek düzeyde radyoaktivite olduğunu, ancak çayın marul gibi yenilmediğini, çaydaki radyoaktivitenin çok azının deme geçeceğini, o nedenle insan sağlığı için ciddi bir sorun yaratmayacağını ifade ediyorlardı. O tarihte özel televizyon kanalları faaliyette değildi. Aynı yöneticiler TRT televizyonunda halkın karşısına çıkıp her fırsatta çay içiyorlardı ve gazetelere ellerinde çay bardakları ile pozlar veriyorlardı. Oysa öğretim üyeleri kendilerine uygulanan yasaklar nedeni ile bu konularda konuşmıyorlardı.

Biz ODTÜ'de radyoaktivitenin deme az geçeceği varsayımına hiç inanmadık. "Çayda bolca bulunan radyoaktif sezyum yemek tuzu gibi suda çok çözünen bir elementtir, o nedenle deme bolca geçmelidir" diye düşünüyorduk. Sezyumun hangi oranda deme geçeceğini belirlemek üzere bir dizi deme geçme deneyi yaptık ve gördük ki radyoaktivitenin %65-68'i deme geçiyor. Bu bulgumuz bir bakıma iyi bir haberdirdi. Halka çayı demlemeden önce sıcak su ile çalkalamaları şeklinde yapılacak bir uyarı çaydaki radyoaktivitenin en az yarısından kurtulmak anlamına gelecekti. Bu bulgularımızı bir rapor haline getirip Radyasyon Güvenliği Komitesine sunulmak üzere 16 Ocak 1987 tarihinde ODTÜ Rektörlüğüne sunduk. Raporda bulgularımızdan söz ediyor ve özetle aşağıdaki istekleri dile getiriyorduk.

"Özellikle çocuklar, hamile ve emzikli kadınların çay tüketimlerini azaltmaları gerektiği vurgulanmalıdır.

Çay demlenmeden önce sıcak su ile yıkandığında aktivite yarı yarıya azaldığından, bu konuda gerekirse basın aracılığı ile tüketiciler uyarılmalıdır.

Piyasaya daha fazla radyoaktif çay sürülmemelidir. Radyoaktif çayların, radyoaktif olmayan çaylarla harmanlanması durdurulmalı ve radyoaktif olanlar imha edilmelidir. Sezyum-137'nin yarı ömrü 30 yıl olduğundan, bekletmenin pek bir yararı olmayacaktır (çayların sadece sezyumdan kurtulmaları için on yarı ömür, yani 300 yıl bekletilmesi gerekmektedir).

Piyasaya sürülmüş olan radyoaktif çaylar toplanıp imha edilmelidir.

Çernobil olayı nedeni ile çeşitli kaynaklardan alınan radyasyon miktarı toplum sağlığı açısından sakınca yaratabilecek boyutlara ulaşmıştır. Bu nedenle diğer kaynaklardan, özellikle tıbbi amaçlı röntgen çekimi gibi uygulamalardan alınan radyasyonun en aza indirilmesi için özen gösterilmelidir.

Başbakanlık Radyasyon Güvenliği Komitesi tarafından YÖK aracılığı ile üniversitelere konulan radyasyon ölçüm sonuçlarının açıklanması konusundaki yasak kaldırılmalı, bu konudaki çalışmalar yaygınlaştırılmalı ve sonuçlar açıkça tartışılmalıdır."

Bu raporu ODTÜ Kimya Bölümü'nden Olcay Birgül, Ali Gökmen, İnci Gökmen ve Biyoloji Bölümünden Aykut Kence hazırladılar. Ancak o tarihte 2 yaşında bir oğlumuz olduğundan, işten çıkarılma ihtimaline karşı Ali Gökmen'in raporu imzalamamasını kararlaştırdık. Raporu hazırlayanlardan Olcay Birgül Çamlıhemşin'li idi ve o bölgede çay toplayan ve işleyen işçilerin sağlığından endişe duyuyordu. Ağustos ayında Karadenizde etkilenen yerlere doğru yola çıktı, ama geçirdiği bir trafik kazası sonucu 17 Ağustos 1987 tarihinde vefat etti. Daha sonra onun adına ODTÜ'de kurduğumuz vakıf aracılığı ile ODTÜ öğrencilerine burs veriyor ve adını yaşıyoruz.

Sözü geçen bu rapor 27 Ocak 1987 tarihli Hürriyet gazetesinde başhaber olarak yayımlandı. O zaman Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı olan Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre ODTÜ Rektörlüğüne bizi şikayet eden hakaret dolu bir mektup gönderdi. Mektubunda bizim deney sonuçlarımızın yanlış olduğu, çayın doğrudan tüketilen bir gıda maddesi gibi dikkate alınması haksız ve cahilane bir spekülasyon yaratmaktan öteye gitmediğini dile getiriyordu. Bizim raporumuzda belirtilen deme geçiş oranlarının büyük hatalar içerdiğini, TAEK'de yapılan yüzlerce ölçüm sonucu deme geçme oranının %1.66, maksimum %3 olduğunu ifade ediyordu. Mektupta devamla; *"Bu esaslar çerçevesinde, hatalı deney sonuçlarının gazete aracılığı ile kamuoyuna duyurulmasında bilimsellikten öte başka amaçların gerçekleştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bilimsellik kisvesi altında bilimi kamuoyunu tedirgin etmeye alet etmek gibi adi ve pepaye bir gayeye vasıta kılmak gayretkeşliği, hamile kadınlarda panik yaratabilecek ve pekçok bebeğin doğmadan katline vesile teşkil edebilecektir. Bu davranış, bu raporu kaleme almış sözde bilim adamlarına şeref vermediği gibi ODTÜ için de fevkalade büyük bir talihsizlik teşkil etmektedir.*

ODTÜ gibi ülkenin irfanına hizmet eden bir müessesenin manevi itibarını zedeleyen bu kabil suiniet sahibi kişilerin ODTÜ bünyesinde barınabilmiş olmasını derin bir üzüntüyle karşılamakta olduğumuza inanmanızı saygılarımla istirham ederim" deniliyordu. 1993'de kanser vakalarında artışlar gözlenmesi üzerine bu olay yeniden gündeme geldi ve bir televizyon kanalında yapılan programda bu mektubun içeriği Prof. Dr. Ahmed Yüksel Özemre'ye sorulunca aynı fikirde olduğunu dile getirdi. Bunun üzerine raporda imzası olanlardan İnci Gökmen ve Aykut Kence; Prof. Dr. Özemre aleyhine hakaret davası açtı ve kazandı.

Raporumuzun gazetede çıkması üzerine Radyasyon Güvenliği Komitesi Başkanı, Sanayii Bakanı Cahit Aral raporu hazırlayan dört öğretim üyesini Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezinde (ÇNAEM) sonuçları kontrol etmek üzere davet etti. 13 şubat 1987 tarihinde ÇNAEM'de yapılan toplantıya; Kurumun temsilcileri, Sağlık Bakanlığından bir temsilci ve Tıp Fakültesinden bir Öğretim Üyesi katılmıştır. 22 saat aralıksız süren toplantıda ODTÜ'nün radyasyonun kuru çaydan deme geçme oranının doğru olduğu anlaşılmış ancak halka gerekli uyarıların yapılması konusunda bir uzlaşma sağlanamadığı için ortak bir açıklama yapılamamıştır. Daha sonra yapılan toplantıda Cahit Aral; "çay konusunda beni yanılttılar" şeklinde konuşmuştur.

Bu tarihten sonra ÇAY KUR Başkanı, TAEK Başkanı ve Sanayii Bakanı görevden alınmışlardır. Bu tartışmaların ardından depolarda kalan radyoaktif çayların imha edilmesine karar verilmiş, bir kısmı gömülürken, bir kısmı da ÇAY KUR'un değişik yerlerdeki depolarında saklanmıştır.

O.D.T.Ü. ÖĞRETİM ELEMANLARI DERNEĞİ
GREENPEACE AKDENİZ

SÖYLEŞİ

ÇERNOBİL FELAKETİ'NİN 10. YILDÖNÜMÜ TANIKLAR TURU

Natalya Prebrajenska - Ukrayna çocuklarını Çernobil Trajedisi'nden Koruma Vakfı Başkanı.

Vladimir Usatenko - Ukrayna Parlementosu Milletvekili.

Lubov Kovalevskaya -Bağımsız Gazeteci, Yazar, "Gazetecilikte Cesaret Ödülü" sahibi, "Chernobyl Diary" ve "Chernobyl Classified" kitaplarının yazarı.

20 Mart 1996, Çarşamba, 14:00

Mimarlık Amfisi

ODTÜ - ÖED
ÖĞRETİM ELEMANLARI
DERNEĞİ
KOD: 06.37.080 ANKARA

SONSÖZ...

Hiç bir koşulda, hiç bir konuda bilim insanlarına yasak getirilmemelidir. Bilim insanları çeşitli fikirleri gerek meslekdaşları, gerek halk, gerekse politikacılar ile tartışarak olgunlaştırırlar ve bunun sonucu olarak en iyiye, en doğruya ulaşmaya çalışırlar. Ancak benzer yasaklamalar yer yer 17 Ağustos depremi sonrasında da gündeme gelmiştir.

Çernobil sonrası TAEK Başkanı'nın; *"Benim zavallı halkım bekerelden ne anlar"* türü açıklamaları hiç doğru değildir. Eğer iyi bir şekilde anlatılırsa her seviyeden insanımız her konuyu anlayabilir. Nitekim Akkuyu Nükleer santrali tartışmaları gündeme geldiğinde Akkuyu'luların bir kısmı santrale ilişkin pek çok gerçeği gayet güzel anlamışlar ve bilim insanlarından daha açık ve yalın bir şekilde dile getirmişlerdir. Türkiye'de benzer olaylarda halkın sağlığı her şeyin önünde olmalıdır.

RADYASYON ÖLDÜRÜR !

**Nükleer teknoloji
yaşamımıza
girdiğinden beri,
Hiroşima'dan,
atom
denemelerinden ve
nükleer santral
kazalarından
yayılan radyasyon
yüzbinlerce insanı
öldürdü, sakat
bıraktı, önlenemez
kanser vakalarına
yol açtı, sakat
çocukların
doğumuna neden
oldu.
Ve neden olmayı
sürdürüyor!**

NÜKLEER KARŞITI PLATFORM

BEN BU ÇIĞLIĞI DUYDUM...

Hale Özen-Sinop Çevre Dostları Derneği

1992'de yeniden Sinop'a döndüğümde günlerce denize koştum. Bazen içinde çakıl taşları gülüm-
süyor, bazen rüzgarla azan dalgalar kıyıyı dövüyordu. Uzun ince yollarından geçtiğim hayatın
bundan sonrasında Sinop'ta olacaktım. Nereden gelip nereye gittiğimi, kimlerden olduğumu
anlatmayacaktım. Köklerim buradaydı; birkaç kilometre ötede ablam, kardeşim, bitişiğimde okul
arkadaşım vardı. Deniz de aynıydı. Ama bazı lezzetler eksilmiş; mis kokulu portakal bahçeleri
gitmiş, çakaduz (yöresel salamura) yaptığımız yeşil zeytinler kalmamıştı. Sinop Çevre Dostları
Derneği'nin kurucusu oldum. Zamanı geri çeviremezdik, ama kalanı korumalıydık. Bir farklılık
daha vardı; bizden saklanan Çernobil gerçeğinin sonuçları yaşanıyor. Binlerle ifade edilen
sakat çocuktan, onlarla ifade edilen kanser olayından söz ediliyordu.

Sinop'ta nükleer santral kurma projesini öğrenince, evlat acısı yaşamış bir insan olarak, en
fazla anneleri düşünüp yönümü ona karşı durmaya çevirdim. İsimlerini ve emeklerini sayfalara
sığdıramayacağım sevgili Sinoplularda; nükleere karşı mücadelede kilometre taşı olan çok de-
ğerli dostlarımız Ünal Erdoğan, Arif Künar, Nesrin Timur ve saymakla bitiremeyeceğim diğer
dostlarımızdan Sinop'a gelen bilgi, Çernobil sonuçları nedeniyle akan
gözyaşları öfkeye dönüştü.

Halkın temsilcisi Belediye Başkanı Ali
Karagülle gürledi meydanda; "*Cese-
dimi çiğnerlerler!*". Artık Akkuyu da
geçilemezdi, Sinop da. Çernobil'in
etkileri ise sürüyordu. Bir akşamüstü
bir yakınımın oğluna uğradım. "*Sen
de gel*" dedim, cevap veremedi. Kü-
çük bir kağıda yazdığı yazıyı gösterdi;
"*Sesim kısıldı, doktor konuşma dedi
konuşamıyorum*". 6 ay geçmedi kay-
bettik; Kanser (1994, Sıtkı Özkaptan,
40 yaşında). Arkasında; biri babasını
hatırlamayacak bir bebek, biri her
şeyini babasıyla paylaşmak isteyen
çocuklarını bıraktı.

1997'de erkek kardeşim cerrahi ihti-
sasına başladı, Ankara'ya taşındılar.
Nükleer karşıtı toplantılar için Anka-

Kiev, ONKOLOJİ kliniği.

**Teşhis : KANSER;
ve niceleri!...**

**Neden : 1986 ÇERNOBİL
sonrası RADYASYON etkisi.**

**"Gelecek kuşakları
YAŞATMAK istiyoruz".**

**NE AKKUYU
NE DE SİNOP'ta
NÜKLEER SANTRALA**

HAYIR!...

ra'ya gittiğimde onlardaydım. Eşinin sırtında ağrı vardı, akciğer filmi çekildi, bir şey gözükmedi. Birkaç ay içinde ağrıları arttı, tekrar film çekildi; akciğer gözüküyor filmde, çünkü su dolu. Dünya başlarına çöktü. Bütün aile göçüğün altında kaldık, savaş başladı. Kardeşimin içinde bulunduğu topluluğun tüm değerli hocaları fikir üretti. Bir umut Amerika'ya gittiler, sonuç doğrulandı. Ameliyatla akciğerin üçte biri alındı. 4 aylık tedavi sonunda umuda sarılarak döndüler. Birkaç ay geçti yine ağrılar başladı. Bir umut daha; alternatif tedavi. Yaşam için bir umut kırıntısından bile vazgeçilemezdi. Yeniden Amerika'ya gittiler yine umuda sarılarak döndüler. Ağrılar kesilmedi. Arttı arttı. Savaş sürdü, ağrılar arttı. Her gün ölüm korkusu, her gün yaşam mücadelesi iliklerimize kadar sardı. Ya çocukları; biri 15 yaşında Ozan, diğeri 18 yaşında Ezgi. Küçük deseniz değiller, yetişkin deseniz değiller. Bu çocuk bedenleri, bu çocuk ruhları böyle kedere nasıl dayanacak, ne söyleyeceksiniz, dayanacaklar doğa bunu emrediyor ama yıkımı nasıl önleyeceksiniz.

Baba doktor, anne çocuklarını görmek istiyor, anne evde yatıyor. Burnundan oksijen veriliyor, kolunda serum, akciğerin suyunu almaya diren ve sonda takılı. Eriyen, dayanılmaz ızdıraplar içinde bir insan. Ziyaretten yeni dönmüştüm, ama içimde sıkıntı var, yüreğim dar. Ve bir telefon kardeşimden; O'nu kaybettik (2001, Müjgan Oğuz, 45 yaşında).

Eğrisiyle, doğrusuyla bir insan, çocuklarını üniversitede, kızını gelin, oğlunu asker görmek isteyen bir anne. Bu insan ağzından burnundan kan fışkıra son çırpınışlarını yapıyor, kaybettiğim evladımın olması gereken yaşta ve onun yerine koyduğum Ozan çığlık çığlığa; *"Annemi Kurtar Baba!"*. Baba çaresiz, O, çığlık çığlığa; *"Annemi kurtarın! Annemi kurtarın!"*

Ben bu çığlığı duydum. Çok uzakta, ama yüreğimin ta derinliklerinde ben bu çığlığı duydum. Bitmedi; dayım Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde tedavi görüyor, O da kanser. (Mithat Yıldırım, 54). Hemen hemen aynı yaşlarda çocukları var. Ve sırada daha kimler var?

Ben bu çığlığı duydum. Yeni Çernobiller olmasın!

NÜKLEERE GEÇTİK MAŞALLAH...(*)

Ümit Otan-Gazeteci, Yazar,

Son sözü de söyleyip yayıncımızın yolunu tutmaya hazırlanırken hiç beklenmedik, yüz sene düşünülse akla, hayale gelmeyecek bir olay yaşandı; üstelik İstanbul'un tam göbeğinde... İkitelli'de bir hurdalıktan yayılan radyoaktif ışınlardan rastlantı sonucu, mesleğinde özenli bir doktorun duyarlılığı sonucu haberdar olduğumuzda yer yerinden oynadı...

3 Şubat 1999 - Yeni Yüzyıl Gazetesi

Bir parmak büyüklüğündeki Kobalt 60 izotopu, olmaması gereken bir yerden, bir hurdalıktan radyasyon sinyalleri veriyor, yıllardır nükleer atıklar, radyasyon ve nükleer santraller konusunda burnundan kıl aldırmayan, attıklarında mangalda kül bırakmayan yetkililer apışıp kalıyor, trajik durumlar sergiliyor, üstelik yalanlarını yine de sürdürüyorlardı. 8 Ocak 1999'un ılık kış sabahında İkitelli'de yaşam olağan seyrini sürdürüyordu. Çocuklar oyun alanına çevirdikleri hurdaların bahçesinde oyunlarına dalıyor, anneler bir yandan çocuklarını gözleyip, diğer yandan gündelik işlerini yapıyorlardı. Çocukların oynadığı hurdalıkta çalışan Naki ve İlyas Ilgaz kardeşler de o sabah bir aydır çare bulamadıkları sağlık sorunlarına bir çözüm için Özel Güneş Hastanesi'nin yolunu tutuyorlardı. Haftalardır gitmedikleri hastane, doktor kalmamıştı, ancak kusma, bulantı, halsizlik şikayetleri sürüyordu. Hastanenin iç hastalıkları uzmanı Çağlar Canpolat'ın karşılmasına çıkması hem onlar hem İkitelli'de yaşayanlar için büyük bir şanstı, ama onlar bunu bilmiyorlardı. Canpolat da olayı ıskalayıp, "gripsiniz, midenizi üşütmüşsünüz" diyerek onları bir iki antibiyotikle evlerine yollayabilirdi. Ama Canpolat hiç kimselerin aklına gelmeyecek olanı buldu: Hastaları radyoaktif maddeyle karşı karşıya kalmış ve büyük oranda radyasyon yüklenmişlerdi. Hemen ilgili yerleri aradı. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi'nin başta Müdür Vekili Yaşar Özal olmak üzere tüm ilgilileri İkitelli'deki hurdaliğe gittiler. Şok olay kısa sürede duyuldu ve tüm medya İkitelli'deki hurdalıkta yerlerini aldılar...

Naki ve İlyas Ilgaz kardeşler, bir ay kadar önce bir depodan 1850 kilo ağırlığında iki kurşun kütleyi 10 milyon Lira vererek almışlar. Kurşundan yararlanmak için dükkanlarına getirip parçalamışlar. Ilgaz kardeşler parçaladıkları kurşun kütlenin kobalt 60 gibi radyoaktif kaynağın koruyucusu ol-

duğunu, radyoaktif atıkların imha edilemediğini, doğal ömrünü tamamlayabilmeleri yani zararsız hale gelebilmeleri için binlerce yıl geçmesi gerektiğini nereden bilebilirlerdi. Ilgaz kardeşler tabii ki bilemezdi, peki bilmesi gerekenler neredeydi? Hastanelerin ışınla tedavi ünitelerinde kullanılan bu tür radyoaktif maddelerin ülkeye girişi, kullanımı ve atık haline geldikten sonra gerekli yerlere teslimini Türkiye Atom Enerjisi Kurumu izliyordu, daha doğrusu izleyemiyordu. İthal edilen ülkeye gönderilmesi gereken tehlikeli atık, pahalıya mal olduğu için hurdalığa satılmış ve kurtulunmuştu... İkitelli'deki hurdalık ana baba günüydü. Kurşun kütlelin içinden çıkan 3 santim çapında 7 santim uzunluğundaki radyoaktif kaynak, yani ortalığı radyasyon bombardımanına tutan kaynak bulunamıyordu. Televizyonlar olayı naklen veriyordu. Ellerinde ölçüm aletleriyle oradan oraya koşturan ilgililer, yine de korkulacak bir şey olmadığını söylemekten kaçınmıyorlardı. Yöre halkı radyasyonu görmek, mümkünse tutmak için hurdalığı dolduruyordu. Ortalıkta görünen bir şey yoktu. Kapı önüne bir emniyet şeridi çekilmiş, insanlar fazla yaklaşılmıyordu ama bir sürü yetkili içerde koşturup duruyordu. Hele birinin eline tırnığı alıp haydi yallah demir yığınlarına koşturması sonra ikazlarla geri koşması insanları güldürüyordu. Bir yetkili elindeki ölçüm cihazını gazeteciye gösterip o anda orada standartların üzerinde radyasyon olduğunu söylüyor ve geri çekilmesini istiyordu. Hastaneye başvuranların sayısı gitlikçe artıyordu. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Cengiz Yalçın böyle bir olayın dünyada ilk kez meydana geldiğini belirtip, *"İşimiz zor. Yaptığımız bir çuval pirinç içinde radyasyonlu pirinci bulmak"* diyordu. Kobalt 60, 10 Ocak akşamı bulundu. Beton içine gömüldü ve kurşun kaplı bidon içine konularak Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi'ne götürüldü. Ancak ikinci kütlelin içindeki çekirdek ortalarda yoktu. Aramalara karşın da bulunamadı. Acaba Türkiye'nin bazı yerlerinde kıyıya köşeye atılmış, bir yerlere gömülmüş bu atıklardan var mıydı? Küçük iki nükleer atık karşısında ne yapacaklarını bilemeyenler, Türkiye'ye bir nükleer santral kurulduğunda buradan çıkacak atıklarla nasıl başa çıkacaklardı? Yıllardır uyarı görevlerini yapan bilim adamları, çevreciler, nükleer karşıtları arka arkaya açıklamalar yaptılar. Atalarımızın; *"Bir musibet bin nasihatten iyidir"* yaklaşımı, yaşanan nükleer faciayla sanki somutlaşmıştı. Nükleer Fizik Profesörü Tolga Yarman olayı skandal olarak niteleyip, *"Bu facianın sorumlusu denetimi sağlayamayan TAEK'tir. Bu facia Türkiye'nin nükleer*

Zincirli eyleme gözaltı

ANKARA - Greenpeace üyesi 14 çevreci, İkitelli'deki nükleer kazanın yıldönümünde kendilerini TAEK'in demirlerine zincirledi. 300 kişinin Kobalt-60 maddesi içeren hastane atığı yüzünden radyasyona maruz kaldığı kazadan TAEK'i sorumlu tutan eylemciler gözaltına alındı. Eylemciler, Akkuyu'ya nükleer santral yapılmasını da protesto etti. (Radikal)

biri- kimde nerede olduğunu açık şekilde göstermiştir. Nükleer santral bu koşullarda Türkiye için bir macera olacaktır" diyordu. Çernobil felaketi sonrası yıllarca uyarılarını sürdüren ve TAEK yetkililerinin hışmına ve hakaretlerine uğrayan ODTÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. İnci Gökmen de artık sıradan yurttaşların tehlikeyi somut biçimde gördüğünü ve yalanların arkasındaki gerçeklerin ortaya döküldüğünü söylüyordu.

Medya olaya "nükleer kaza" başlığını uygun bulmuştu. Oysa yaşanan, nükleer bir facia, bir aymazlık, duyarsızlık örneğiydi. Yıllardır nükleer santral yapma sevdasıyla nükleer enerjinin yalnızca "nimetlerini" anlatan, karşı görüşlere saldıran, çoğu kez yalan söyleyen tüm nükleer-severlerin, kendini bilim insanı sananların bundan sonra Akkuyu'ya bir nükleer santral kurulmasını nasıl savunacakları merak konusu. Ne diyorlardı onlar; *"Nükleere geçeceğiz inşallah"*. Eh, fazla beklemedik.

"Nükleere geçtik maşallah..."

(*) Ümit Otan; *"Nükleere geçeceğiz inşallah"*, Çınar Yayınları, 1999

"ÇAYNOBİL" OLAYINDA; DEVLETİN YUMUŞAK BASKI UNSURLARI VE SİVİL TOPLUM (*)...

Arnd-Michael Nohl-Özgür Berlin Üniversitesi

Nükleer tesisleri korumak amacıyla/bahanesiyle devletin güvenlik aygıtlarını "high tech"iyle, elemanlarıyla ne biçimde geliştirip hakim kıldığını, Arif Künar Ağaçekan'ın 16. sayısında anlatmıştı. Ancak günümüz toplumlarının hassas konularından olan nükleer güç ayrıca "devletin yumuşak baskı unsurları"nın devreye girmesine de neden olmakta. Gerek polisin "güvenliği" sağlaması, gerekse bu yumuşak baskı unsurlarının iletişimi kontrol etmesi; amaç aynıdır; devletin tahakkümlüğünü sürdürmek... Tabii ki, bu oyunda tekerleğe çomak sokan sivil toplum öğelerini de unutmamak gerekir...

İşte bu tahlilde, devletin yumuşak baskı unsurlarının işleyişini ve sivil toplumdaki tepkileri, Çaynobil ve nükleer tartışmaları örneğinde göstermeye çalışacağım (1). Her ne kadar Türkiye örneğini ele aldysam da bu tür olguların bütün nükleer ülkelerinde yaşandığını düşünüyorum. İlk konumuz, devletin tipik iletişim kalıpları ve meşrulaştırma stratejileri olacak, ondan sonra sivil toplumdaki siyasi söylemin ekolojileştirilmesine ve bilimin konumuna değineceğiz.

Ama ilk olarak somut tarihsel olayları bir hatırlayalım: Çernobil faciasından sonra iki radyasyonlu bulut Türkiye'ye ulaşmıştı. Uluslararası kamuoyunda bilinen birincisi, açıklanıp yoğun güvenlik önlemleri alınırken ikincisi -ki o yabancı ülkeleri etkilemeyerek Karadeniz Bölgesi'nde yağmur olarak yere indi- devlet kurumlarınca inkar edildi. Böylece ilk zamanlarda sadece "gayri resmi" kaynaklardan özellikle çay ve fındığın radyasyona bulaştığı öğrenilebiliyordu.

Çernobil'in gerçek boyutları çok yavaşça Türk basınına sızıyordu ve halkta pek yankı yaratmıyordu. Ancak 1992 yılının sonunda, Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Cahit Aral, kamuoyuna yalan söylemiş olduğunu kabul etti. Bu açıklama Türkiye'de büyük yankı ve öfkeye neden oldu, Çaynobil davası yeniden görülmeye başlandı. Bu tartışmalara koşut olarak zaman zaman Türkiye'de bir nükleer santralin inşaa edilip edilemeyeceği tartışılıyordu. Bu münakaşa 1993 yılında bu planların hükümetçe somutlaştırılmasıyla ve nükleer karşıtlarının eylemleriyle doruğa tırmandı.

Devletin iletişim kalıplarını incelediğimizde, ilk olarak onun, bilgi akışını yönlendirme ve tekelleştirmeye yönelik girişimleri gözümüze çarpıyor. Yönlendirme girişimlerine ilişkin Türkiye Atom Enerji Kurumu (TAEK)'in kararını bir örnek olarak gösterebiliyoruz: Bu kurum, kamuoyunu radyasyon zehirlenme derecesi hakkında bilgilendirmemeyi ve bu tür verileri yurtiçinde sadece "bunları doğru olarak yorumlayabilecek bazı üniversitelerin bazı bölümlerine..." (2) vermeyi kararlaştırdı. Bu tür uğraşların yetersiz olduğu anlaşıncı, bu veriler bir genelge aracılığıyla yeni kurulmuş olan Radyasyon Güvenliği Komitesi'nde tekelleştirilmeye çalışıldı (3). Bu icraatlar oldukça başarılı idi ki, halk olası bir radyasyon bulaşımından dolayı pek endişelenmedi. Ancak yurtdışında yapılmış çay çözümlemeleri ve Türk çay ve fındığının artık Avrupa'ya sokulmadığına ilişkin haberler üzerine devlet, tekeli korumak için halkta güvenini arttırmak ve duruma hakim olduğunu göstermek zorunda kaldı. İlk önce karşı propaganda yapılmaya başlandı, "devlet

büyükleri", televizyonda çay içerek Türkleri çayın tehlikeli olmadığı hususunda inandırmaya çalıştılar (4). Avrupa'nın ithalatı durdurmasına, radyasyonlu ve radyasyonsuz çay harmanlayarak karşılık verdiler (5).

1992 sonunda Sanayi ve Ticaret eski Bakanı Cahit Aral, hükümetin halka yalan söylediğini dolaylı olarak kabul ettiğinde kendisi "elde olmayan nedenler yüzünden" böyle davranıldığını göstermeye çalıştı (6). Bir meclis araştırma komisyonunun görevlendirilmesine ilişkin talepler ancak sivil toplum örgütlerinde tepki yoğunlaşınca kabul edildi (7). Bu da, tartışmayı "sokaktan" tekrar devlet yapıları içine almaya yönelik bir uğraşı olarak yorumlanabilir.

Nükleer enerji konusu popülerite kazandıktan sonra, özellikle Türkiye Elektrik Kurumu (TEK), kamuoyuna karşı çalışmak değil, onu arkasına alarak kendi amacı doğrultusunda kullanmaya başladı. Halkta hoşnutsuzluk yaratan elektrik kesintilerini yoğunlaşmasını, TEK'in Müdürü, hükümetten nükleer santrallerin hızlı inşaatını talep etmek için koz olarak kullandı (8). Buna paralel olarak, nükleer karşıtlarına yönelik bir marjinalleştirme ve kriminalize etme (suçlu olarak gösterme) stratejisi takip edildi. Bir panelde Prof. Dr. Özemre, nükleer karşıtlarını tehlikeli olurlarsa devletin kontrol altına almak durumunda olduğunu ve onları "mutasıp zevat" olarak nitelendirdi (9). Çevre Bakanı Akçalı'nın gözünde çevre muhalefeti "güzel de ama tehlikeli" idi (10).

Özellikle TAEK başkanının, davranışlarını gerekçelendirmek için kullandığı önemli bir meşrulaştırma stratejisi, halk paniğe kapılabilir endişesine dayandırıldı (11). Bu arada, ancak bilgi akışının yönlendirilmesi ve tekelleştirilmesi ile veriler ve yorumlanışlarının bilimsel ve doğru olmasının sağlanabileceği ileri sürüldü (12). Böylece bilimsellik ve doğruluk, ya da devletin gözüyle; politik olmamak, devletin tekelinde yatıyor (13). Ekim 1993'teki Nükleer Enerji Kongresinde, TAEK'in yeni elamanları, buna benzer kavramlarla nükleer karşıtlarını yenmeye çalıştılar (14). Genel olarak, ama nükleer tartışmalarında da sık sık kullanılan bir gerekçe, iktisadi gelişmenin zorunlu olmasıdır. Çevre Bakanı Akçalı'ya göre radikal çevre politikasının savunucuları, kalkınmayı ve Türkiye'nin ferahlamasını engelliyorlar (15).

Çernobil'den sonra Türkiye'de alınan yetersiz güvenlik önlemlerine karşı olan tepkiler, örgütlü hareketlerin kısıtlandırılmış olması nedeniyle bireysel kalmışlardır. Sadece az sayıda gazete, devletten bağımsız olarak facianın sonuçları hakkında haber verdiler, bazı aydınlar ise beslenme alışkanlıklarını değiştirdiler. Çevre Duyarlılığını Yayma Grubu'nun düzenlediği sohbet toplantıları ve 3.000 adet nükleer karşıtı imzanın toplanması, (medya) kamuoyunda hemen hemen hiçbir yankı yaratmamıştır (16).

Radyasyonlu çayın nasıl imha edileceğinin tartışıldığı 1989 ve 1990 yıllarında da halk protestosundan çok azı basına yansıdı. Sadece çayın gömüleceği yerleşim bölgelerinde bu planlar tartışılıyordu (17). Küçükçekmece Belediye Başkanı idari bölgesine gönderilen çay nakillerini durdurttu (18). İlk protestolar yöresel olarak kalırken, Ticaret ve Sanayi eski Bakanı'nın açıklamalarından sonra konuyla çok daha soyut bir ilişkide bulunan örgütler tepki göstermeye başladılar. İnsan Hakları Derneği'nin, Tabipler Odası'nın, sendikalar ve diğerlerinin gerçekleştirdikleri miting, imza kampanyası ve panellerin bine varan katılımcısı oldu (19). Konuşmalar, suç duyuruları ve protesto mektuplarında özellikle sorumluların cezalandırılması, daha açık bir

bilgilendirme politikası ve devletin icraatlarının kontrolünü mümkün kılacak demokratik bir hukuk düzeni talep edildi. (20)

Bu protestolarda ekolojik sorunsal ile hiçbir ilişki bulunmazken -ya da basın tarafından yansıtılmazken- çoğunlukla çevre örgütlerinden ibaret bir platformun yürüttüğü nükleer karşıtı kampanya ise hemen hemen bütünüyle çevre bağlantısına çekildi (21). Bütün medyada geniş yankı bulan Nükleer Karşıtı Hafta'da sokaklarda sergiler, söyleşiler ve sembolik protestolar düzenlendi, bir rock festivali ve paneller yapıldı (22). Hükümetin nükleer enerji planlarını geri çekmesine yönelik talepler için demokrasi hareketi bilinci ise sadece bir arka sahne oluşturdu. Ayrıca düzenleyiciler, sokak ve rock etkinlikleri ile geniş -hatta politize olmamış- bir kitleye hitap etmeye çabaladılar.

Nükleer tartışmalarda kendi görüşlerini meşrulaştırırken "bilimsel" gibi sıfatlar kullanıldığında bilim aygıtı önem kazanıyor. YÖK'ün koyduğu yasağa rağmen (23) bazı bilimciler isimsiz olarak basına radyasyon bulaşımı hakkında bilgi sızdırdılar (24). Bunun üzerine devlet; çeşitli hakaretler ("vatan haini", "dinsiz") (25) ve adli soruşturmalarla (26) tepki gösterdi. Kamuoyuna sızan nadir incelemelerden biri ODTÜ'lü araştırmacılar tarafından yapıldı. Bunun üzerine TAEK bilimcileri, 19 saat süren bir toplantıda bu nükleer uzmanlarını kendi çizgilerine çekmeye çalıştılar ama başaramadılar (27). Bilimin eleştirel bir düşünümü (self-reflection) Çernobil'den ancak birkaç yıl sonra kamuoyuna yansıtıldı. Onun radyasyon skandalındaki tartışmalı rolü devletin baskısı ve bilimsel cemaatin "etik bir yozlaşması" (28) olarak açıklanırken nükleer bilimcilerin ellerinden geleni yaptıklarını savunan görüşler (29) de vardı.

SONA GELİRKEN...

Nükleer enerji kavgasından kim galip, kim mağlup çıkacak? Bu soruya yanıt vermenin henüz çok erken olduğu herkesçe kabul edilirken şunu şimdiden söyleyebiliriz; giderek çeşitlenen devlet kurumları/ devletin yumuşak baskı unsurlarının nükleer enerji konusundaki bilgilendirme stratejileri ve politikası kurnazlaşıyor, rafineleşiyor. Uygulanabilirliği ve uygulanışı başka alanlara da kayabiliyor. Dolayısıyla nükleer enerji tartışmalarının sadece konu ile ilgili değil, toplum ve devletin demokratik olup olmaması çerçevesinde görülmesi gerekir. Nükleer enerji ya da çevre sorunsalı ile sınırlı kalmayan örgütlü örgütsüz sivil toplum öğeleri bu tartışmalarda yetkin bir rol oynayacaklardır.

KAYNAKLAR

- (1) Bu araştırmamda kaynakça olarak sadece gazete ve diğer yayınlardan yararlandığım için, bu tahlil "medyasal-kamusal" tartışmalarla sınırlıdır. Bu arada kaynakça bulmamda yardımlarını esirgemeyen Abdullah Ersoy ve Arif Künar'a teşekkür ediyorum. Çeviride yardımlarından ve değerli eleştirilerinden dolayı şükranlarımı sunmak istediğim ise Olcay Özkan'dır.
- (2) A. Y. Özemre, aktaran: S. SOMERSAN; Türkiye'de Çevre ve Siyaset, İstanbul 1993, s. 202-203.
- (3) YÖK'ün talimatındaki son paragrafta şöyle deniyordu:

- "Türkiye'de radyasyon ölçümleri, sonuçları ve etkileriyle ilgili olarak 'Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi'nin bilgisi ve izni dışında herhangi bir yayın yapılmaması, ayrıca bugüne kadar yapılan ve yapılacak çalışmalarla ilgili bilgi ve belgelerin söz konusu komiteye bildirilmesi istenmektedir." (Aktaran: Ş. KETENCİ; "Kim korkar radyasyondan- 2" Cumhuriyet 11. 1. 1993)
- (4) Bakanlardan biri ya da birkaçı, radyasyonun yararlı olduğunu iddia etmişler (bkz.: KETENCİ; "Çaylar radyasyon kanydı, içtik", Cumhuriyet 26.04. 1990), Özemre bu iddiayı bilimselleştirilmiş bir biçimde 1993 yılında bile tekrarladı. (Cumhuriyet 16.10.1993)
- (5) bkz.: KETENCİ; "Kim korkar radyasyondan- 3" Cumhuriyet 12.01. 1993)
- (6) C. Aral şunu açıkladı; "Biz olaylardan ancak 2.5 ay sonra Türkiye'nin radyasyona maruz kaldığını öğrendik. Ama artık çok geç kalınmıştı. Radyasyonla ilgili herkesin Türk halkına özür borcu vardır." (Milliyet, 18.12.1992, Aktaran: S. SOMERSAN, a.g.e., s. 206.)
- (7) bkz.: SOMERSAN, a.g.e., s. 206; ve Cumhuriyet 20.01.1993.
- (8) bkz.: Cumhuriyet 23.11.1993, Yeşiller, bu elektrik kesintilerinin arkasında bir komplo olduğunu iddia ettiler (Ümit OTAN; "Elektrikte karanlık senaryo", Cumhuriyet 24.11.1993.)
- (9) Aktaran: Aylin GENÇOĞLU; "Nükleer karşıtı zevat Ankara'daydı..." Bilim ve Ütopya 31.10.1993)
- (10) Aktaran: Cumhuriyet 1.10.1993.
- (11) Özemre, "Halk paniğe kapılmasın diye gelen radyasyonlu bulutun varlığını sakladık" dedi. (aktaran: Ş. KETENCİ; "Çaylar radyasyon kanydı, içtik", Cumhuriyet 26.4.1990.)
- (12) Özemre; *"Bu verileri kamuoyuna yansıtsak, her uzman kendine göre bir yorum yapacak. Kimi doğru kimi yanlış. Radyoaktivitenin ne olduğunu bilmeyen zavallı halkım bunları ne yapsın? Onların öğrenmek isteği tehlike var mı yok mu? Ben de uzmanlarıma dayanarak ve elimizde toplanan verilere dayanarak hiçbir tehlike olmadığını sürekli söyledim. Bu yeterli."* (aktaran: S. SOMERSAN; "Özemre; Radyasyonun Ne Olduğunu Bilmeyen Zavallı Halkım", Cumhuriyet 6.6.1986. Aktaran S. SOMERSAN; a.g.e., s. 204) Bilim demokrasi ilişkisi üzerine olan yazısında Özemre, sekizinci bilim anlayışını sergiliyor; *"Bundan dolayı, ilmin gelişmesini gerçek ilim adamlarına bırakmak ve ilmi cahillerin ağzında sakız haline getirmemek, ne kadar demokrasi aşığı olunursa olunsun, ilmin demokratik yöntemlerle değil de kendine özgü bir düzen içinde ilerlediğini teslim etmek en isabetli, en hayırlı ve en temkinli hareket tarzıdır."* (A. Y. ÖZEMRE; "Bilimde demokrasi olmaz!", Cumhuriyet Gazetesinin Bilim ve Teknik eki, y.y.)
- (13) Çevreciler de (Yeşiller değil), kendilerinin bilimsel ve dolayısıyla apolitik olduklarını iddia ediyorlar. Böylece her tür düşünce ve hareketin politik olduğu taraflarca inkar ediliyor.
- (14) bkz.: yazarın tutanakları.
- (15) Cumhuriyet 1.10.1993, Akçalı aynı yerde; *"Türkiye'nin yatırım yapılamaz hale gelebileceği"* hususunda uyarıda bulundu. Nükleer karşıtlarına yapılan bir diğer suçlama ise, dış ülkelerin emrinde Türkiye'yi zayıflatmayı amaçladıklarıdır.
- (16) bkz.: KÜNAR, A.; ""Bilim Neylerse Güzel Eyler", Elektrik Mühendisliği Dergisi, No: 352, 1988, s. 60-69 içinde; ve Künar ile röportaj.

- (17) bkz.; Cumhuriyet 9.6.1989. Rize'de yapılan bir sempozyumu dinleyenlerin bazıları TAEK temsilcilerine *"Zararlı değilse, siz niye içmiyorsunuz? Niçin radyasyonlu çayı alıp sobalarınızda yakmı-yorsunuz?"* diye sormuşlar.
- (18) Güneş 27.06.1989, Cumhuriyet 26. 6.1989.
- (19) bkz.; Cumhuriyet, 07.01.1993- 30.01.1993. Çernobil için Toplumsal Duyarlılık Grubu'nda örgütlenen 35 kuruluş arasında sadece ikisi çevreci örgüt idi. (bkz.; Çernobil için Toplumsal Duyarlılık Grubu; 7 Yıl Sonra Çernobil Olayı ve Türkiye, Ankara 1993)
- (20) Bu metinlerde "görevi kötüye kullanma", "yasayı çiğneme", "verileri halktan gizleme" ve "yasama hakkını ihlal etme"den söz ediliyordu. Hatta İnsan Hakları Derneği Kenan Evren'in "asmayalım da besleyelim mi" deyişiyle direk bir bağlantı dahi kurdu.
- (21) Anti Nükleer Kongrenin sonuç bildirisinde şöyle dendi: *"Bizler dünyayı bilim adamları ve politikacıların tutku ve tehlikeli oyunlarına teslim edemeyecek kadar çok seviyoruz. Türkiye'nin herhangi bir yerinde nükleer santral istemiyoruz. Bunu engellemek için demokratik ve barışçı yöntemlerle sonuna kadar mücadele edeceğimizi bildiriyor(uz)..."* (Ağaçkakan No:14, 1993, s.5)
- (22) bkz.: Cumhuriyet 13.10.1993, 15.10.1993, 16.10.1993
- (23) bkz.: dipnot: 3
- (24) bkz.: Ş. KETENCİ; "Kim korkar radyasyondan", Cumhuriyet, 11.1.1993, 16.1.1993. Burada Prof. Baykurt'tan şu alıntı yapıldı; *"Bizi susturdular, yasaklama getirdiler; bu doğru ancak, yine de bir kısım bilim adamı boş durmadı."*
- (25) bkz.: GENCAY, S.: "Radyasyon Sorunu ve Sorumsuz Devletliler", Cumhuriyet 06.01.1993.
- (26) İstanbul'da dört profesöre karşı savcılıkça soruşturma açılmıştı. (bkz.: Cumhuriyet 06.01.1993)
- (27) bkz.: Ş. KETENCİ; "Ya bilimsellik ya iyimserlik", Cumhuriyet 16.1.1993. Ayrıca Özemre, aynı makalede alıntılanan ve ODTÜ Rektörlüğüne gönderilen mektubunda ilgili "sözde bilim adamlarına" şu suçlamalarda bulundu; *"Bilimsel verilere dayanmadan.. bu tezin kamuoyuna duyurulması, şu anda hamile olan bütün vatandaşlarımızı huzursuz edecek..". "Bu davranış.. ODTÜ için de fevkalade büyük bir talihsizlik teşkil etmektedir". Ayrıca Özemre; "bu kabil suinayet sahibi kişilerin ODTÜ bünyesinde barınabilmiş olmasını derin bir üzüntüyle karşılamakta olduğu"nu belirtiyor.*
- (28) GENCAY, S.: a.g.y.; ayrıca bkz.: ABACIOĞLU, A.: "Radyasyon ölçümünde iktidar baskısı", Cumhuriyet 27. 2. 1992.
- (29) YARMAN, T.; "Çernobil'den yedi yıl sonra", Cumhuriyet 28.1.1993.

(*) Ağaçkakan Dergisi, Sayı: 18

"ÇAYNOBİL"(*) ve DİĞER NÜKLEER/SİZ YAYINLAR...

Ülkemizde bir çok konuda olduğu gibi, çevre ve ekoloji konularında da maalesef fazla bir duyarlılık yok. Bu duyarsızlığın ve ilgisizliğin bir çok nedeni var. Nedenlerden bir tanesi de; bu konularla ilgili haberlerin, olup bitenlerin bütün gerçekliği, şeffaflığıyla kamuoyuna ulaştırıl(a)maması, sağlıklı yatay/dikey bilgi akış kanallarının olmayışı ya da genelde kapalı oluşu, bu kanalları besleyecek bilgilerin yetersiz oluşudur.

Birçok batı ülkesinde toplumsal duyarlılığın, önemli muhalefet hareketlerinin motorunu hatta bizatihi varolma gerekçesini oluşturan çevre sorunları, özellikle de nükleer silahlara, nükleer santrallere karşı gelişen ve giderek politik karar alıp verme mekanizmalarını etkileyecek kadar büyük bir güce dönüşen eğilimler ve hareketler, ülkemizde henüz yeni yeni gelişmektedir. Çevresel ve ekolojik konuları öne çıkaran, bunları kendilerine "iş" edinen gruplar fazla olmayınca, bu konuda yapılan çabalar, eylemler de yeterince etkili, güçlü olamıyor. Yine de her türlü olumsuzluğa, yaşanan toplumsal duyarsızlığa rağmen; giderek daha fazla bozulan ekolojik dengelere ve içinde bulunduğumuz çevresel krize engel olmaya çalışan, artık bir parçası olduğunu unuttuğumuz doğanın tahribatına daha fazla göz yummayan bir avuç gönüllü, özveriili doğasever insanın estirdiği rüzgarlar; ülkemizde de dalgalar yaratmaya devam ediyor. Hatta çok önemli "çevre zaferleri" artık ardı ardına kazanılıyor.

Türkiye'de en eski ve uzun soluklu çevre mücadelesi; Mersin-Akkuyu'ya kurulması düşünülen nükleer santrale karşı verildi. Yaklaşık 25 yıldır aralıklarla, zaman zaman alevlenerek tüm yöre yurttaşlarının katılımıyla genişleyen ve toplumsal-ulusal bir harekete dönüşen bu çok önemli mücadele ile ilgili gazetelerde, dergilerde, TV'lerde son 3-4 yıldır çoğalan haberler ve bazı yayınlar dışında fazlaca bir kaynak yok. Nükleer santrallerin faydaları ve zararları üstüne düşünmek ve bilgi edinmek isteyenlerin başvurabilecekleri "doğru", "anlaşılır" kitaplar hala çok az. Ancak 2000 yılından itibaren internetin nükleer ve anti-nükleer gruplar tarafından yaygın olarak kullanılmasıyla, bilgi akışı ve tartışma platformları epeyce yaygınlaşmaya ve çoğalmaya başladı.

Genelde nükleer enerjiyi öven, nükleer enerjiyi "tek ve zorunlu" seçenek olarak kabul ettirmeye yönelik "resmi", "akademik", "teorik-teknik" yayınlar dışında kalan yayınlara kronolojik olarak bir göz atmamızın; "gayri/resmi nükleer" tarihimizi öğrenebilme açısından büyük önemi var.

1960'lı yılların başlarında Nebioğlu Yayınevi tarafından yayınlanan "**Köleniz Atom**"; nükleer enerjiyi konu alan ve lanse etmeye çalışan ilk Türkçe kitaplardan birisidir. Kitabın içinde, 8 Aralık 1953 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda konuşma yapan Başkan Eisenhower'in meşhur; "Sulh İçin Atom Kudreti" nutku da var.

1965 de Sol Yayınları tarafından yayınlanan "**Atom Bombası Çocukları**"; Hiroşima Üniversitesi eski rektörü Dr. Arata Osada tarafından derlenmiş. 6 Ağustos 1945 tarihinde Hiroşima'ya atılan atom bombası olayını yaşayan çocukların anılarından oluşuyor. Yine 1965 yılında De Yayınları'ndan çıkmış olan John Hersey'in "**Hiroşima**" kitabında da; atom bombası atıldığı esnada Hiroşima'da bulunan 6 kişinin başından geçenler anlatılıyor.

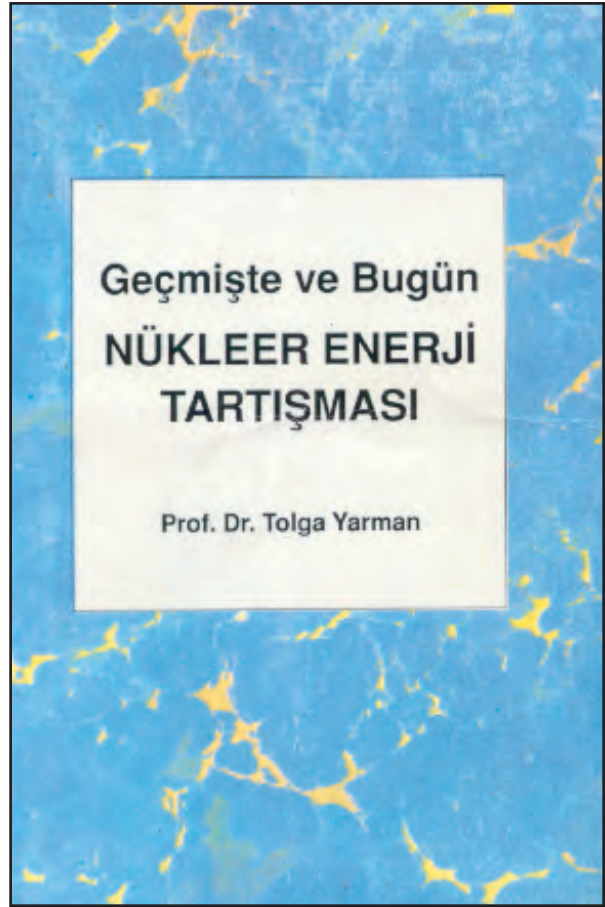
1975 yılında Gelişim Yayınları, Jules Gueron'un "**Nükleer Enerji**" başlıklı, sadece nükleer enerjinin teknik yönlerini anlattığı bir cep kitabını yayınladı.

Ülkemizdeki ilk nükleer karşıtı yayın olan "**Akdeniz'e Nükleer Saldırı**" kitabı, Arslan Eyce tarafından hazırlanmış ve Mayıs 1978'de İçkoberlik (S.S. İçel İli Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği) Yayınları tarafından basılmış. Bundan tam 24 yıl önce, Üç Mil Adası ve Çernobil Nükleer Kazaları henüz yaşanmamışken kitapta yer alan tespitler ve iddialar, bugün doğrulanmıştır; *"Atom santrallerinin hiçbir tehlike getirmediğini iddia edenlere, bu görüşün doğru olmadığını, bu santrallerin tehlikeli gelişmelere sebep olacağını söyleyerek cevap verenler; yalnızca 'cahil' halk ve bu halkı 'sebepsiz yere korkutan' ve gizli maksatlar peşinde koşan kişiler midir?"; "Dünyanın birçok gelişmiş ülkelerinde geniş halk kütlelerinin ATOM SANTRALLERİNE karşı gösterdikleri sert tepkiler; köylülerin traktörleri ile emniyet kollarına karşı gelmeleri ATOM SANTRALLERİ satışına geniş yatırımlar yapmış olan çokuluslu bir çok yuvaları tedirgin kılmuştur. Şimdi bunlar geri kalmış veya totaliter ülkelere bu santrallerini, ellerinde kalmış tekniklerini satmanın yollarını aramaktadırlar. Brezilya, Güney Afrika, İran, Pakistan gibi..."*

1979 yılında TMMOB tarafından kitap olarak basılan "**Nükleer Enerji Raporu**"; birçok mühendislik disiplininin ortak hazırladığı ve o zamanki konjonktür gereği tamamen anti-empyryalist, tam bağımsızlığı "sol mühendis" bakış açısıyla hazırlanmıştı. Bu kapsamlı kitap, ülkemizde uzun yıllar nükleer santrallere karşı çıkışın temel kaynağı oldu.

1983 yılında Bilim ve Sanat Yayınları, Haluk Gerger'in "**Nükleer Tehlike**" kitabını, 1985 yılında da yine aynı konuda De Yayınevi Serol Teber'in "**Nükleer Savaş**" kitabını yayınladı. Nükleer bir savaşın eşliğindeki dünyamızda, yaşamının ne demek olduğunu çok iyi anlatan Jonathan Schell'in "**Dünyamızın Kaderi**" kitabı da, Cep Yayınları tarafından 1985 yılında yayınlandı. 1983 yılında iki cilt halinde "**Nükleer Çağın ilk 40 Yılı**" ismiyle, Prof. Dr. Nezihi Özden'in yazdığı ve İTÜ Yayınlarından çıkan bu kitapta; nükleer endüstrinin başlangıcı, gelişmesi ve çöküşünden önceki birçok ilginç ve çarpıcı bilgiler var.

Türkiye Çevre Vakfı tarafından 1984 yılında yayınlanan "**Türkiye'nin Yeni ve Temiz Enerji Kaynakları**" kitabı; o güne kadar yayınlanmış derli-toplu bilgileri barındıran, alternatif enerji

konusunda iyi bir "kaynak" kitap. Aliğa Termik Santrali'ne karşı kampanya çerçevesinde, 27-28 Ekim 1990 tarihleri arasında Burhaniye Ören'de düzenlenen **"Alternatif Enerji Kaynakları"** toplantısının tebliğleri, 1991 yılında SOS Akdeniz tarafından yayınlandı.

1985 yılında Dost yayınları tarafından yayınlanan ve Stephen Croall ile Kaianders'in ortaklaşa hazırladığı resimli **"Nükleer Enerji mi?"** kitabı, nükleer enerjinin dünyadaki durumunu, sorunlarını ve vazgeçilme nedenlerini basitçe anlatan "temel" bir kaynaktır.

1991 yılında V Yayınları, Kemal Anadol'un Aliğa Termik Santraline karşı verilen mücadeleyi kaleme aldığı **"Termik Santrale Hayır"** kitabını yayınladı. 1992 yılında ağırlıklı olarak Termik Santrallerin gündeme getirildiği, İzmir Aliğa'da düzenlenen **"1. Bakırçay Çevre Sempozyumu"** kitabı; Bakırçay Belediyeler Birliği ve TÜSES tarafından yayınlandı. Yine aynı yıl Çevre Mühendisleri Derneği tarafından hazırlanan **"Aliğa Özelinde Ülkemizde Termik Santraller ve Çevre"** kitabı yayınlandı.

Daha çok kendi "islami" dünya görüşlerine uygun kitaplar yayınlayan Ağaç Yayıncılık, 1992 yılında ekolojistlerin en önemli isimlerinden Ivan Illich'in; **"Enerji ve Eşitlik"** kitabını yayınladı. Kendisi hristiyan bir din adamı olan Ivan Illich'in, bu önemli kitabının başlığını; Ağaçkakan'ın ilk sayısından itibaren, kendi sayfamın ana başlığı olarak uzun bir süre kullandım. Çernobil faciasını teknik-bilimsel anlatan yayınlar dışında, bir roman olarak sarsıcı şekilde dile getiren kitapların en önemlisi; Christa Wolf'un 1992 yılında Afa Yayınları'ndan çıkan **"Kesinti"**sidir kuşkusuz. Arka kapağında şunlar yazıyor; *"Kesinti, Christa Wolf'un cevabı olmayan bir soruya cevabıdır: O 1986 Nisanında insanlara neler oluyor?"*

Nükleer karşıtı mücadeleye yazdığı kitapları, makaleleri dışında da doğrudan destek veren ve Akkuyu'ya birkaç kez gelerek panellere katılan Doç. Dr. Çetin Göksu'nun, bugüne kadar "Güneş" üzerine 4 kitabı yayınlandı. 1993 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları'ndan çıkan **"Güneş ve Kent"**; *"Enerji değeri sayısız örneklerle test edilmiş ve kanıtlanmış GÜNEŞ ENERJİSİ'nin kentlerde nasıl kullanılabileceğini araştırmakta, yollarını göstermektedir"*. 1995, 1996 ve 2000 yıllarında yayınladığı, **"yaşama yeni bir bakış"** sunan, derinlikli, bütüncüllüklü-felsefi kitapları **"Güneş Yeniden Doğuyor"**, **"Anadolu Güneş Uygarlığı"** ve **"Güneş Bilinci"**nde; *"Bu arayış bizi önce Güneş'e sonra evrene götürüyor: Sahip olduğumuz sezgi gücü ile, içimizdeki BENİ yeniden keşfetmeye zorluyor. Bu çalışma bizi, Yeni Bir Yaşam Felsefesi olan Güneş Felsefesi'ne doğru götürüyor ve bize, insanın bilincinde 'Güneşin Yeniden Doğuşunu' müjdeliyor"*, *"Onu, düşüştüğü bu karanlık dünyadan kurtarabilecek şey, her zaman olduğu gibi yine, 'Güneşin Eşsiz Gücü'dür. İnsanlık yüzünü yeniden Güneş'e, onun parlak ışıklarına döndürmelidir. 'Güneş Bilinci' insanın doğaya bütün yapaylığından arınmış olarak dönmek için, onun yeni, güzel ve temiz bir yaşama yeniden başlamasının 'düşünsel yapısı'nı sunmaktadır."* diye yazmış Çetin Göksu.

1993 yılında Dr. Melih Tan, Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Belko Şirketi Genel Müdürü olarak yaptığı projeyi ve çalışmaları anlatan; **"Binaların Isıtılmasında Güneş Enerjisi Kullanımı İçin Pasif Yöntemler"** kitabını yayınladı. 1993 Ocak ayında Ankara'da düzenlenen **"7 Yıl**

Sonra Çernobil Olayı ve Türkiye" forumuna katılanların tebliğleri, **"Çernobil İçin Toplumsal Duyarlılık Grubu"** tarafından aynı başlıkla kitap olarak yayınlandı. TEK eski Genel Müdürü F. Behçet Yücel'in 1993 yılında kendi yayınladığı **"Enerji Ekonomisi"** isimli büyük boy 900 sayfalık kitabı; enerji konusunda gerçekten önemli bir kaynaktır. Ulusal bir enerji politikasının belirlenmesine yardımcı olacak kapsamda bir ciddi birikimi ve çalışmayı içeren bu kitap; çevreyi öne çıkarması ve nükleer seçenekleri arka planda tutması açısından da önemli bir kitap. 1993 yılında 1. Nükleer Karşıtı Kongre için, Nükleer Karşıtı Platform-İstanbul tarafından derlenen ve anti-nükleer yazıların yer aldığı, **"Biliyoruz...Ve Karşı Çıkıyoruz...Atom Santrallerine Hayır Diyoruz."** başlıklı büyük boy bir broşür-kitap yayınlandı. Bu broşür, Nükleer Karşıtı Platform'un ilk kitaplarından birisidir. 1993 yılında, yalnızca islami kitaplar yayınlayan Nehir Yayınları, Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin vicdan muhasebesi yaptığı ve günah çıkartmaya çalıştığı, **"Türkiye'nin Çernobil Çilesi"** başlıklı kitabını yayınladı. Kitabın arka kapağında şunlar yazıyor; *"Türkiye'nin bu kazadan etkilenen ülkeler arasında yalnızca 16. sırada olmasına rağmen, bazı kimseler ve mahfeller bu kazanın etkilerini olağanüstü abartarak kendi çıkarları uğruna istismar etmek hususunda yaptıkları her girişimde karşılarında hep Prof. Özemre'yi bulmuşlardır."*

Çalışmalarını Almanya'da sürdüren Fizik Y. Müh. Dr. Yüksel Atakan tarafından yazılan ve 1994 yılında TÜBİTAK tarafından yayınlanan **"Çernobil Kaynaklı Radyoaktif Serpintilerin Çevreye ve İnsana Etkileri"** kitabı, "resmi kurum" görüşlerinin dışında yorumlar içermesi açısından ilginç bir derleme. Çernobil, Türkiye ve Devlet ilişkisi üzerine yapılan şu tespitler ve iddialar çok çarpıcı; *"Ancak bu ölçüm ve değerlendirmelere rağmen, yüksek radyoaktifiteli çay ve fındığın piyasaya sürüldüğü ve hatta yurtdışına ulaştığı sonradan yapılan ölçümlerle saptanmıştır", "Yukarıda belirttiğimiz bilgilere, ölçüm ve gözlemlerimize dayanarak, Çernobil radyoaktivitesinin Türkiye'de sağlığa etkisinin 'radyasyonlu çay daha lezzetli oluyor' gibi resmi ağızlardan çıkan sözlerle hafife alınarak halkın yanlış yola itildiğini, bilimin gösterdiği önlemlerin pek alınmamış olduğunu, halk kitlelerinin ne yazık ki, gereksiz yere ısınlanmış olduğu sonucunu çıkarabiliriz."* 1994 yılında Diyalektik Yayınları tarafından yayınlanan Hüseyin Budak'ın **"Türkiye'de Enerji Politikası"** isimli kitabı, oldukça iddialı bir başlık taşımasına rağmen, doyurucu değil. Özellikle derinlikli ve entelektüel olmayan kaba "sol" bir bakışla, fakat "iyi" niyetle yazıldığı anlaşılan bu kitap; kafa karıştırıcı, tutarsız birçok tahlil ve tespitle dolu.

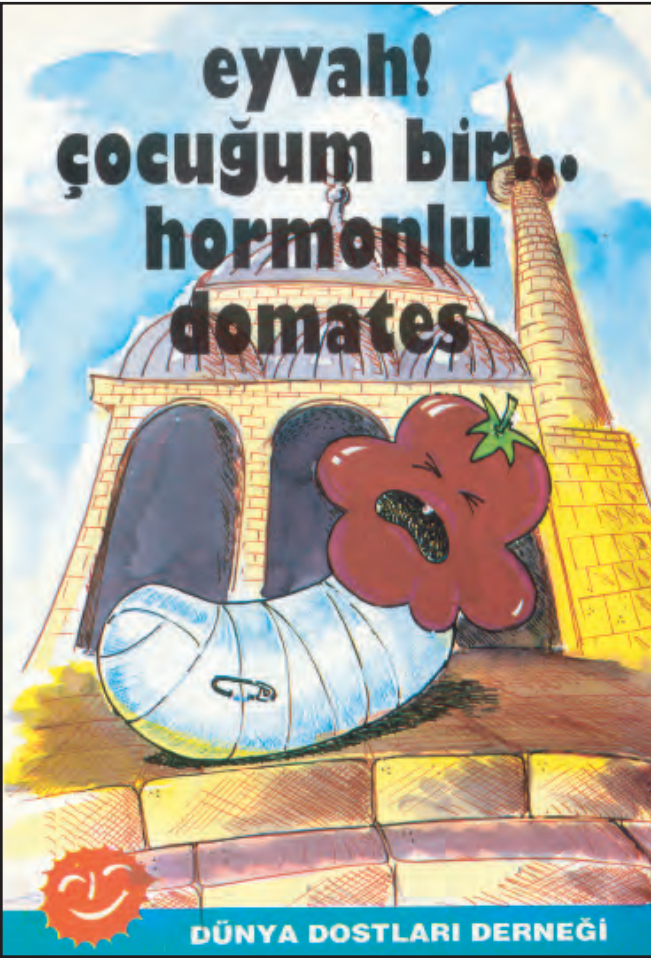
1995 yılında Esin Yayınları Prof. Dr. Tolga Yarman'ın **"Geçmişte ve Bugün Nükleer Enerji Tartışması"** isimli kitabını yayınladı. Yıllardır gece/gündüz, Ülkemizin her köşesinde "gerçek bilimsani" sorumluluğuyla, bilgisiyle, kariyeriyle, kalemiyle, kendine has üslubuyla, renkli kişiliğiyle, esprileriyle, cesaretiyle, yüreğiyle, gönlüyle bizimle olan sevgili Tolga Hocanın, 1980'li yılların başından beri her platformda söylediği, ileri sürdüğü görüşlerini özetlediği bu kitap; ülkemiz anti-nükleer hareketinin temel "başucu" kaynağıdır. 1995 yılında Dünya Dostları Derneği, Oktay Demirkan tarafından hazırlanan ve Nükleer Karşıtı Platform'un görüşlerinin, yazılarının aktarıldığı **"eyvah! çocuğum bir...hormonlu domates"** başlıklı derleme bir kitap yayınladı. Yine aynı yıl, Gençlik Aktiviteleri Servisi (GSM) ve Youth and Environment Europe

(YEE) tarafından "Nükleer Enerji" konulu uluslararası geniş katılımlı bir toplantının tebliğleri, İngilizce olarak yayınlandı. TEMA Vakfı tarafından 1995 yılında Christopher Falavin ve Nicholas Lenssen tarafından kaleme alınmış, son yıllarda yayınlanan en önemli kitaplardan olan **"Enerjide Arayışlar"** yayınlandı. Bu kitap *"yaklaşan enerji devriminin el kitabı"* olarak değerlendirilebilir. 1995 yılında Yeni Yüzyıl Kitaplığı serisinden basılan Prof. Dr. Nejat Veziroğlu'nun **"Güneş Enerjisi"** ve için de benim: "Nükleer Çılgınlığa Müsaade Etmemeliyiz" yazımın da yer aldığı **"Türkiye'de Çevre"** kitapları, Yeni Yüzyıl Gazetesi ile binlerce okuyucuya dağıtıldı. Hiroşima'nın 50. Yılı anısına, Türkiye Çevre Vakfı tarafından, 1995 yılında yayınlanan **"Nükleer Felaket"** kitabı; Kazakistan'da yapılan nükleer denemeler sonucu sakat kalan ve ölen binlerce kişinin dramını ve buna karşı verilen mücadeleyi çarpıcı fotoğraflarla anlatıyor. İstanbul Sosyal Ekoloji Grubu ve İstanbul Tabip Odası tarafından 22 Nisan 1995 tarihinde "Dünya Günü" ve "Çernobil'in 9. Yıldönümü" nedeniyle düzenlenen Sempozyum'a sunulan tebliğler, **"Ekoloji ve İnsan Sağlığı"** başlığıyla yayınlandı. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1995 yılında yayınlanan ve **"Çernobil Kazasının Sağlık Sonuçları"** başlığıyla Dr. Umur Gürsoy tarafından çevirisi yapıлып basılan bu kitap; ülkemizi derinden etkilemiş olan Çernobil felaketinin "gerçek" sağlık boyutunu bir nebze de olsa görmemize yardımcı oldu. Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu tarafından 1995 yılında TÜBİTAK'na yayınlattırılan Bernard L. Kohen'in **"Çok Geç Olmadan"** başlıklı kitabının,

her nedense Çernobil'den sonra yapılan yeni baskısı değil de, daha önceki baskısı çevrilmiş!

1996 yılında Nükleer Karşıtı Platform-İstanbul, Çernobil Kurbanların 10. yıl anısına **"Her Nükleer Santral Bir Çernobil"** başlıklı bir kitapçık yayınladı.

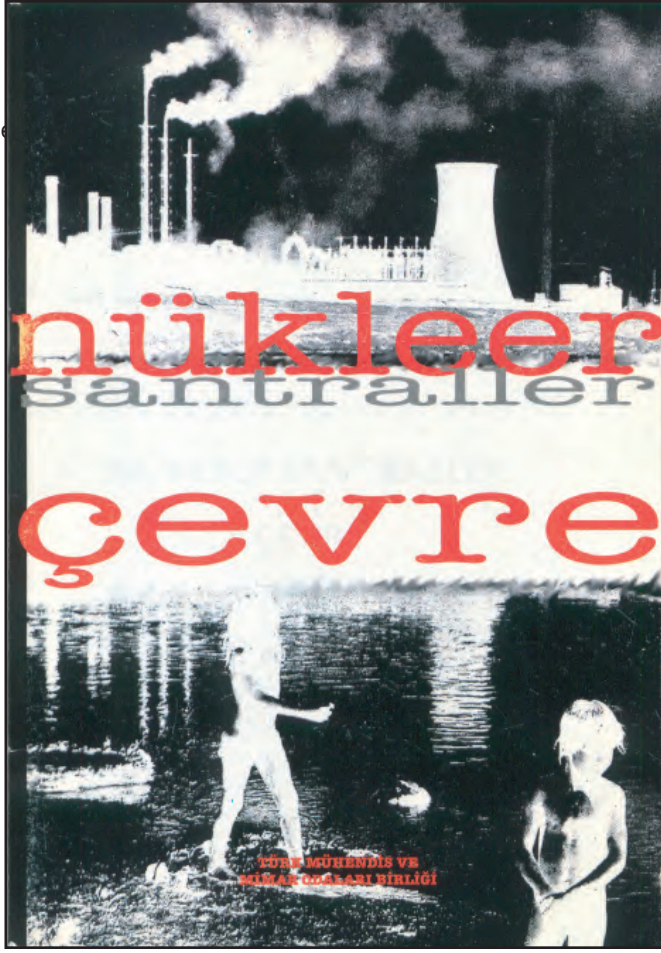
1997 yılında TMMOB yayını olarak, iki farklı Oda'dan iki farklı "nükleer" kitap çıktı. Çevre Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan **"Nükleer Santraller ve Çevre"** kitabı, tamamen nükleer santrallere karşı olan tezleri savunuyor. TAEK Başkan Yardımcısı Ali Alat, aynı zamanda Fizik Mühendisleri Odası Başkanı olunca, nükleer enerjiyi olumlamaya çalışan, bir nevi TAEK tarafından hazırlanmış izlenimi veren **"Nükleer Enerji Raporu"** isimli bir kitabı TMMOB'ne yayınlattı. TMMOB'ne bağlı tüm Mühendislik Odaları arasında, yalnızca

Don Kışot'lar Akkuyu'ya Karşı; anti-nükleer

Fizik Mühendisleri Odası (TAEK ile olan bu organik bağdan dolayı olsa gerek) nükleer enerjiyi savunuyor. EMO; 1997 yılında düzenlediği "**Enerji Politikaları ve Özelleştirme**" ve "**Hukuk ve Enerji**" başlıklı forumlara sunulan tebliğleri kitap olarak yayınladı.

Dr. Tanay Uyar'ın katkısı ve Dr. Umur Gürsoy'un yoğun özverisi, emeği ile kaleme aldığı, Doğu Akdeniz Çevrecileri (DAÇE)'nin 1999 yılı sonunda ortak olarak hazırladığı "**Dikensiz Gül**" kitabı; temiz ve alternatif enerji konusunda Ülkemizde yayınlanmış en kapsamlı kitaplardan birisidir. Önsözünde çok vurucu cümleler yer alıyor; "*Bu kitap; Gökova Termik Santrali ile hançerlenen yörelere, 2010 yılına kadar reaktör sayıları her gün değişen Gülnar-Akkuyu Nükleer, 14'ü kömüre dayalı termik olmak üzere 19 adet doğa*

düşmanı termik santral yerleştirilmekte istenen yörelere insanları olarak; 'Tek çözüm nükleer santraldir.', 'Yeşili seven ormana gütsin.', 'Sol ve şer güçler, sözde çevreciler nükleer santrallere karşıdılar.' diyenlere, Akkuyu Nükleer Santral ihalesine teklif veren yabancı firmalara ve yerli ortaklarına, Temiz ve Yenilenebilir Enerjiler Dairesi'ni kapatan o zamanki adıyla Türkiye Elektrik Kurumu TEK yetkililerine; Temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarını yok sayarak planlama yapan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkililerine, Doğu Akdeniz Çevrecileri'nin ortak yanıtıdır.

En yüce değerler ve sevdiklerimiz için bunu yapmak zorundaydık.

Biz ülkemizde nükleer ve termik santral canavarları değil; dikensiz gül bahçeleri istiyoruz.

DİKENSİZ GÜL

temiz enerji

DOĞU AKDENİZ ÇEVRECİLERİ
(DAÇE)

TEMİZ VE YENİLENEBİLİR
ENERJİ KAYNAKLARI RAPORU

Derleyen ve Yazan
Dr. Umur GÜRSOY

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az!" Bu gerçekten "*önemli*" kitap; basında ve kamuoyunda fazlaca tanınmadı/tanıtılmadı, ama tüm milletvekillere gönderildi. Hatta bir kısım milletvekilimiz tarafından olumlu eleştiriler aldı, bizlerle kontak kurmalarına yardımcı oldu. Özellikle DSP içinde nükleer karşıtı bir karar alınmasında katkısı olduğunu düşünüyorum.

2000 yılı başlarında KİGEM, TMMOB/EMO, TÜRK-İŞ/Tes-İş Sendikası, Petrol-İş Sendikası, T. Maden-İş Sendikası, KESK/Enerji-Yapı Yol Sendikası tarafından ortak olarak hazırlanıp-yayınlanan "**Enerji Karmaşası ve Halkın Çıkarları**" isimli kitap; özelleştirmelerden, nükleer santral yapılmasına kadar yapılan bütün yanlışlıklara dikkat çeken bir rapor ve "deklarasyon" niteliğini taşıyor. Yine 2000 yılı başlarında Greenpeace Akdeniz Ofisi'nce, yalnızca milletvekillerine yönelik hazırlanan ve tüm milletvekillerine yollanan "iyi" tasarlanmış "**Dünyayı siz mi kurtaracaksınız?**" isimli bir kitapçık yayınlandı. Bu arada "nükleerci" zevat ve kurumlar boş durmamış, 2000 yılı içinde iki kitap yayınlamışlardır. TAEK tarafından, hem CD-ROM hem de kitap olarak hazırlanan ve binlerce dağıtılan "**Sürdürülebilir Kalkınma ve Nükleer Enerji**" başlıklı bu "meşhur" rapora; ihalenin iptal edildiğinin duyurulduğu 2000 Temmuz'undaki basın toplantısında, Başbakan Bülent Ecevit bolca gönderme yaptı. Kamuoyunda bu rapordaki verilere göre ihalenin iptal edildiği izlenimi doğdu. Bu da, nükleerci camiayı kelimenin tam anlamıyla "şok" etti. Hepimizin vergileriyle basılan bu kitap nedeniyle; "İkitelli'de yaşanan trajikomik kobalt-60 vukuatında olduğu gibi" asli işlerini yap(a)mayan ve görevi olmadığı halde "Nükleer Santral Promosyonu" yapan TAEK, Meclis'te de gündeme geldi. Bu "resmi" çabanın yanısıra, bizlerin ve ilgili kamuoyunun çok yakından tanıdığı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Prof. Dr. Ahmet Bayülken ve Prof. Dr. Şarman Gencay gibi nükleerci bilimadamlarının hazırladığı, daha çok "islami" kitaplar yayınlayan Kaknüs Yayınları tarafından basılan "**50 Soruda Türkiye'nin Nükleer Enerji Sorunu**" kitabı, tam da ihale sürecinin sonuna doğru yayınlandı. Sorulardan bazılarının çok maksatlı olduğu hemen anlaşılıyor. Örneğin, kitaptaki 47. soruda; "*Teklif veren nükleer santral yapımcılarını ciddiyeti ve güvenilirliği nasıl anlaşılır?*" denilerek; kendi önerdikleri nükleer santral firması yerine, kazanacağı belli olan diğer bir firmanın ihale değerlendirilmesi dışında kalması gerektiği uzun uzun anlatılıyor. 48. sorunun cevabı olarak ise, bizim yıllardır savunduğumuz tespit ve argümanları teyit edercesine şöyle yazıyorlar; "*Nükleer enerji: 1) bu işin aslını-esasını, dibini-kökünü bilmeyen, 2) Bunu herhangi bir başka rutin teknolojik uygulama gibi gören, 3) Türkiye'nin ulusal çıkarlarını ve geleceğini düşünmeden, 4) altından kalkamayacağı bir teknolojiyi sırf ucuzluğu için seçip ülkenin başına bela edebilecek kimselerin heveslerine ve bürokratik tasarruflarına terk edilemeyecek kadar: 1)hayati önemi olan, ve de 2) tehlikelerle dolu bir alandır.*"

Bu kitapların dışında nükleer enerjiyi tartışan broşür, rapor ve dergi eki formatında yayınlanmış daha bir çok yayın var. Örneğin; benim 1993 ve 2000 yıllarında yazdığım ve DPT'ye sunduğum, Ağaçkakan tarafından basılmış olan "**Ne istediğimizi Biliyoruz, Güzel Ülkemizde Nükleer Santral İstemiyoruz**", "**Dünya'da ve Türkiye'de nükleer Santral Tartışmaları**" broşürlerim, TMMOB'un 1997'de hazırladığı "**Türkiye'de Enerji Sorunu ve Çözüm Önerileri**"

raporu, EMO-İzmir tarafından yayınlanan Prof. Dr. Hayrettin Kılıç'ın "Nükleer güç Santrallerinin İşletmesindeki Teknik Sorunlar ve Çevre" raporu, yine EMO-İzmir tarafından hazırlanan "Enerji Raporu Türkiye ve Nükleer Enerji Santralleri", EMO tarafından yayınlanan "Resmi Yalanlar-Sivil Gerçekler" raporu, Yeşiller'in hazırladığı "Anti Nükleer Dosya", Noyan Özkan tarafından çevirisi yapıp, Ağaçekan'ın eki olarak basılan "Nükleer enerji konusunda sorular ve cevaplar" başlıklı Greenpeace raporu ve Ukranya Çernobil Birliği tarafından 1991 yılında hazırlanan "Bağımsız Çernobil Araştırması Ön Sonuçları Raporu", Çepeçevre Gazetesi'nin ek olarak bastığı

Prof. Dr. Hayrettin Kılıç'ın "Küresel Boyutlarıyla Nükleer Enerji" dosyası, Greenpeace Akdeniz Ofisi'nin hazırladığı ve yayınladığı onlarca rapor ve çocuklara yönelik hazırladıkları "Enerjide karar bizim! Çocuklar iş başında" isimli kitapçık, İzmir Nükleer Karşıtı Platform'un "Neden Nükleer Enerjiye Hayır", Adana-Çetko, Osmaniye Çevre Dostları Derneği, Sinop Dünya Dostları, Ankara Cebeci Nükleer Karşıtı Platform'un, Demokratik Öğrenci Birlikleri Koordinasyonu'nun hazırladığı broşürler, Ege Üniversitesi Astronomi Topluluğu'nun ve Güneş Gazetesi'nin 1986 yılında yayınladığı resimli anti-nükleer içerikli "Çernobil: Nükleer Ölüm" kitabı vb. TÜSİAD, MÜSİAD, GESİAD, ATO, ASO, MESS gibi işveren ve işadamları derneklerinin; genel enerji politikaları içinde nükleer enerjiyi olumlayan ve zorunlu olduğunu iddia eden bir çok raporları, kitap olarak yayımlandı. Ayrıca birçok dergi ve gazetede benim, Melda, Savaş, Nesrin, Yunus ve Tolga, Tanay, Ünal, Leziz, İnci Hocaların yüzlerce yazısı, söyleşi yayınlandı. Yazılarımın çıkmadığı dergi ve gazete neredeyse yok gibi. Çıkmayanları saymak daha kolay; yalnızca siyasal islamcı ve milliyetçi kesimlerin yayın organlarında, televizyonlarında (Kanal 7'yi bu kategoriler dışında tuttuğum için; 1 kez açık oturum, 1 kez Haber Saati ve 1 kez de röportaja katıldım) ve Sabah-Hürriyet-Star Gazetesi'nde de özellikle yazı vermediğimiz için nükleer karşıtı yazılarımız pek çıkmadı.

"NÜKLEERE GEÇTİK MAŞALLAH"...

Ulaştığımız ve bildiğimiz bu yayınların dışında, gelelim esas bu yazıya vesile olan Ümit Otan'ın; 1995'de İzmir Kitaplığı Yayınlarından ilk baskısı "**Çaynobil**" başlığıyla ve daha sonra yeniden düzenlediği ikinci baskısı "**nükleere geçtik maşallah**" başlığı ile 1999 yılında Çınar Yayınları tarafından yayınlanan kitabına...

Uzun yıllar Cumhuriyet Gazetesi İzmir Bürosu'nda çalışan gazeteci Ümit Otan'ın "**Çaynobil**" kitabı; iki açıdan çok önemli bir çalışma. Birincisi ve bizce en önemlisi, ülkemizde yeni yeni kavranan çevre meselelerini önce duyarlı bir yurttaş, sonra da sorumlu gazeteci kimliğiyle dert edinen az sayıdaki "gerçek" gazeteciden birinin kitabı oluşu. Ümit Otan; epeyce uzun bir araştırma dönemi sonucunda bir çok belge, bilgi, doküman ve haberi titizlikle, sabırla inceleyip, bu konuda mücadele eden kişilerle görüşerek, sağlam argümanlar ve kurguyla hazırlamış kitabını.

"Çaynobil"i önemli kılan ikinci husus ise; ülkemizdeki nükleer santral tartışmalarının ve mücadelesinin "özel" ve "kısmi" bir tarihçesini sunmaya çalışan, derli-toplu "ilk" özgün çalışma oluşudur. Bu çalışmaya karşı söylenebilecek tek eleştiri; yalnızca 1986 yılında meydana gelen Çernobil felaketinden itibaren devam eden tartışmaları ve olayları incelemiş olmasıdır. Oysa Ümit Otan, ülkemizdeki nükleer santral tartışmalarını 1976'lardan başlatıp, Akkuyu yöresindeki ilk protestoları, çeşitli meslek ve kitle örgütlerinin nükleer santrallere bakışlarını, o dönemlere ait politik tartışmaları da yazsındı; Türkiye Anti-Nükleer Mücadele tarihini de yazmış olacaktı. Türkiye ve uluslararası anti-nükleer hareketini önemli bir eksiklikten, hatta belki de bu "iş" yapmakla yükümlü olan beni bir zahmetten kurtarmış olacaktı. Yine de konuya çok "yakın" ve "içerden" olmayan bir gazetecinin, yerkürenin en karmaşık, riskli teknolojik tercihi olan nükleer santrallere ilişkin doğruları, bilgileri "gerçek" gazeteci misyonuyla didikleyip, sağlam kaynaklarla okuyucuya, kamuoyuna aktarması ve "Akkuyu Hikayesi"nin arka planlarında gezdirerek, asıl "niyetleri" ve "gayretleri" günyüzüne çıkarıp, aydınlatması ilk kez oluyor ülkemizde. Ayrıca bu konularla daha fazla ilgilenmek ve bilgilenmek isteyen meraklısına, ülkemizdeki ve dünyadaki çevreci ve gönüllü kuruluşların adreslerini sunarak, onları doğrudan buluşturmaya çalışmış.

ABD ve Avrupa'da ciddi, kamuoyunda ağırlığı olan birçok gazetenin, sadece bilim-teknoloji ve çevre konularında araştırma yapan, haber yazan muhabir-yazarları var. Ve bunlar da, zaman zaman çevreyle ilgili kampanyaları destekleyerek; okuyucularının ve yurttaşlarının doğrudan bilgilenmesini, kampanyalara katılımlarının sağlanmasına yönelik yazılar yazarlar. Hatta bazı kampanyalara doğrudan öncülük ederler. Bunlar arasında en bilineni, 1970 yılından beri Chicago Tribune'de çevre yazarlığı yapan Casey Buhro'dur. Buhro; 1979 Three Mile Island Nükleer Kaza-

sından sonra, bu konuda yapılan tüm kampanyaları desteklemiştir. Özellikle "nükleer uzmanlar" konusunda "uzman" birisidir; "Şöyle söyleyeyim; uzmanlar ve bilimadamları da herkes gibi insan. Kimisi tembel, kimisi aptal; kimisi çıkarıcı, kimisi de çok saf oluyor. İşte bütün bu durumlara karşı uyanık olmamız gerekiyor. Tabi ki, ne kadar tecrübeli olursanız, aldatılma ihtimaliniz o kadar düşük oluyor. Devamlı olarak aldatılmakla karşı karşıya kalıyorsunuz. Eğer uyanık davranırsanız, farkediyorsunuz; o zaman iki ihtimalle karşı karşıya kalıyorsunuz. Bana yalan söylediklerini fark ettiğim zaman, onlara selamı sabahı kesiyorum. Ama, işte çok yeni olanlar da karşımıza çıkıyor. Bunlar bir yanlışlık yaptıklarında görevlerinin doğru bilgi vermek olduğunu söylüyorum. Bazen bunu nazikçe yapıyorum, bazen de nazik olmayı bırakıyorum bir kenara. Özellikle konu nükleer enerji olunca nazik davranmıyorum; çünkü bunlar, bir yanlışlık olması durumunda temas ettiğim kişiler arasında affedilecek en son insanlar. Şayet bir muhabir yanlışlık yaparsa, bunu gayet patavatsızca yüzünüze vuruyorlar. Onlar bir yanlışlık yaptıklarında, ben de patavatsızca yüzlerine vuruyorum" (1). Ülkemizdeki buna benzer örnekler arasında; Meriç Köyatası "Gökova Termik Santrali'ne", Perihan Mağden "Gökkafes'e" ve "Baz İstasyonlarına", Meral Tamer "Trafik Canavarına" ve "Akkuyu Nükleer Santral İhalesi'ne", rahmetli Örsan Öy-men, Derya Sazak, Hakan Çelik, Nazire Kalkan, Timur Danış, Alican Değer, İbrahim Günel, Serdar Kızık, Cem Ulutaş, Vahap Uras "Akkuyu'ya" karşı yapılan kampanyalarda öne çıkan gazeteciler oldular. Ümit Otan'ın; yukarıda bahsettiğimiz gazeteciliği yakalamış ve yaptığımız "işin" anlamına daha çok inanmamızı sağlayan, başka türlü pekala mümkün iken ve üstelik daha çok "getirisi" varken (Attila İlhan, Yalçın Pekşen, Hıncal Uluç ve Türkiye, Zaman, Akit, Ortadoğu, Kurultay, Milli Gazete örneklerinde olduğu gibi nükleere doğru koşan az sayıdaki gazete ve gazetecileri başka bir yazıyla ele almak gerekiyor), bir avuç gönüllü doğasever ve "Don Kişot"ların yanında duruşunu seçmesini, bu özverili (kitap ucuza mal olsun, herkes okuyabilsin diye telif ücreti bile almadan), yürekli çabasını saygı ve sevgiyle kutluyorum. Kalemine, zihnine, gönlüne, yüreğine sağlık... Yazıyı fazla uzatmadan ve bu kitapla aranızda girmeden, "Çaynobil"e önsöz yazan değerli gazeteci İlhan Selçuk'un cümleleriyle bitirelim sözü; "Çernobil uzakta değil... Çaynobil Anadolu'dadır...

Zaman açısından ve uzam açısından Çernobil elle tutabileceğimiz kadar yakın... Bu bilinçle Akdeniz'deki deniz kaplumbağalarını evimizdeki sarman kadar evimize yakın sayabiliriz; okyanustaki atom denemesi, evimizin bahçesindeki havuzda yapıyorcasına bizi ilgilendirmeli...

Çağdaşlığın prizmasından süzülen ışık budur.

Ümit Otan, bu ışığın ışınlarından bir demet sunuyor bize!.. "

KAYNAKLAR

(1) Çevrecilikte 20 Yıl, İnsan ve Kainat Dergisi, Ağustos 1990 Sayı:60, sayfa:18

(*) Bu yazı, daha önce 2 Mayıs 1996 tarihli Cumhuriyet Kitap Dergisi'nde, Ümit Otan'ın "Çaynobil" kitabını tanıtmak için yayınlanan; "Nükleer santraller ve gerçek gazetecilik" başlıklı yazımın, genişletilerek ve güncelleştirilerek yeniden düzenlenmiş halidir.

NÜKLEERCİ "MUHTERİSLER"...

Ülkemizde son 35 yıldır gündemde olan Akkuyu Nükleer Santral İhalesi'nin arkaplanında cereyan eden ve kamuoyunca pek bilinmeyen, "nükleerci bilimadamları lobisi ve nükleer karşıtları" cephesinde yaşanan tartışmalardan bir fotoğraf sunmak istiyoruz. Ve bu vesile ile nükleerci bilimadamlarının "halet-i ruhiyesinin" fotoğrafını çekmeye çalışıp, daha sonra bu fotoğraflardan faydalanarak ülkemizdeki bu tür (Deprem, Siyanür, ÇED, GSM Baz İstasyonları, Genetik, Evrim, Termik Santral, Baraj, Enerji ve Sanayileşme Politikaları, Boğaz Köprüsü, Ulaşım ve Karayolu Politikası vb. süreçlerinde doğrudan veya benzer şekilde taraf olarak yer alan) bilimadamlarının kodlanmış genel eğilimlerini ve üsluplarını da okurlara deşifre etmek, daha bilinir ve görünür kılmayı arzuluyoruz. Bu bölümün doğrudan öznesi olan "bilimadamı ve bilim anlayışı" dışında kalan, diğer tüm nükleerci akademisyenleri de tenzih ederek ve onlara saygımızın sonsuz olduğunu bir kez daha belirterek, gereksiz bir yanlış anlaşılma/tartışmayı en baştan önlemek istiyoruz.

NÜKLEER KARŞITLARI...

Genel olarak nükleer karşıtları; ülkemizde aslında enerji krizi değil, ranta dayalı bir enerji yönetimi krizi olduğunu; çevreye duyarlı, sağlıklı enerji ve sanayileşme politikalarımızın olmadığını; yapılan resmi enerji talep tahmin ve senaryolarının hep yanlış ve abartılı olduğunu; temiz ve yenilenebilir, birincil enerji kaynaklarımızın yeterince kullanılmadığını; bu kaynakların ve yeni alternatif temiz enerji teknolojilerinin muhtemel elektrik ihtiyacımızı karşılayabileceğini; kayıplarımızın iyileştirilmesiyle, enerji verimliliği ve tasarrufu ile nükleer santraller kurmadan ihtiyaçlarımızı karşılayabileceğimizi; dünyada nükleer enerjinin miadını doldurduğunu; bu eski-miş teknolojilerini ya bizim gibi ülkelere satacaklarını ya da batacaklarını, nihai atık sorununun çözülmediğini, radyasyon sızıntılarının ve kazaların devam ettiğini, ekonomik olarak en pahalı enerji türü olduğunu savunmaktadırlar.

Nükleerci bilimadamlarının ve nükleokratların hoşuna gitmeyen gerçekleri ve tespitleri, iddiaları araştırıp, bunları dile getirerek nükleer santrale karşı çıkan "nükleer karşıtlarına" yönelik; "haksız, yanlış ve yalanlarla dolu" bir kampanya başlatılmıştır. TAEK eski Başkanı ve TEAŞ Danışmanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Nükleer Mühendisler Derneği Başkanı ve Hacettepe Nükleer Mühendislik Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, ÇNAEM Güvenlik Daire Başkanı Gül Göktepe'nin çeşitli enerji kongrelerinde sundukları "bilimsel"! tebliğlerinde ve gazete yazılarında yer alan; "ağır ithamları, çirkin hakaretleri ve yanlış tahlilleri" bu çerçevede ifşa etmek istiyoruz.

Doğrudan "nükleer karşıtı hareket" içinde yer alan kişi ve kuruluşlara karşı yapılmaya çalışılan bu "ithamlar ve hakaretlerden", isimlerini önsöz kısmında zikrettiğimiz "nükleer santrale karşı olan" tüm kişiler ve temsil ettikleri kurum, kuruluşlar da dolayısıyla paylarını almış bulunuyorlar. Çünkü; ülkemizin enerji meseleleriyle ve özelinde nükleer santralle ilgili konularda onların

söyledikleri, yazdıkları ve iddia ettikleri tesbitlerden, araştırmalardan, raporlardan faydalanarak karşı argümanlarımızı geliştiriyoruz. Nükleer enerjinin dünyadaki kullanımına, sorunlarına dair bilgilerimizi; yalnızca Greenpeace, The Friends of Earth, WISE, The Ecologist, Worldwatch Institute gibi çevreci kuruluşların raporlarından almıyoruz; aynı zamanda EPA, IAEA., AB ve OECD, NEA, WEC, TEAŞ, TAEK, DPT, IEEE Technology and Society Journal, Modern Power System, New Scientist, British Medical Journal, The Economist gibi ciddiyeti inkar edilemeyecek kuruluşlar ve yayınlardan, Çernobil nükleer felaketini yaşamış ve incelemiş Ukraynalı bilimadamlarıyla bizatihi görüşerek elde ettiğimiz sonuçlardan aktarmaya, bu bilgilerin bütün yurttaşlarca bilinmesini sağlamaya, referanslarıyla yazmaya çalışıyoruz. Bu arada istisnasız, uluslararası nükleer lobilerin ve onun Türkiye uzantısı olan yerli nükleerci lobinin, bunlara doğrudan ya da dolaylı destek veren tüm akademisyenlerin, resmi kuruluşların; kongrelerini, raporlarını, yazdıklarını, demeçlerini izlemeye çabalıyoruz. Ama şunu da çok iyi biliyoruz ki, nükleer lobide yer alanlar; Prof. Dr. Kadiroğlu'nun 30-32 yıl önce üniversitede okuduğu ve şimdi de öğrencilerine okuttuğu nükleer teknolojiyle ilgili ders kitaplarından, UAEA yayınlarından başka yayını izlemeyen, nükleer enerjiyle ilgili yapılan tartışmalardan, uluslararası ekonomik ve siyasi gelişmelerden, değişen tercihlerden, yeni eğilimlerden, kısacası dünya konjunktüründen bihaber; yalnızca kapalı devre ve tek yönlü bir bilgi akışıyla beslenen "kutsal" bir bilimsel-teknolojik inanç temelinde varlıklarını sürdürmeye, nükleer mühendis ve akademisyen olmalarını haklı kılmaya, kendi varlıklarına meşruiyet kazandırmaya çalışıyorlar.

Amerikalı nükleer fizikçi A. W. Weinberg'e göre; *"İyi niyetli insanların, sırf olumsuz yanları bu denli huzur kaçıracı olduğu için nükleer enerjinin olumlu yanlarını geliştirmeye çalışmalarını anlayışla karşılamak mümkündür"*. Fakat O da, şu uyarıda bulunmaktadır; *"Nükleer bilimcilerin dünya üzerindeki etkileri konusunda yazarken iyimser görünmeleri için son derece zorlayıcı kişisel nedenleri vardır. Her birimiz kendi kendine nükleer tahrip araçlarıyla uğraşmasını haklı göstermek zorundadır (hatta bir reaktörlerle uğraşanlar bile silahlarla uğraşan meslektaşlarımızdan daha az bir suçluluk duygusu altında değildir)"*(1).

Nükleer teknolojiyi 35 yıldır kayıtsız koşulsuz müdafaa etmekle kendilerini görevli sayanların, yalnızca kendilerine hizmet eden yayınlarda (Türkiye, Zaman, Yeni Şafak, Akit, Milli Gazete, Ortadoğu, Kurultay Gazeteleri, İnsan ve Kainat, Bilim ve Teknik, Enerji Dünyası, Aksiyon, Ülkü Ocakları Dergisi vb.), TV'lerde (STV, BRT, TV8 vb.), yalnızca nükleerci akademisyen ve teknokratların katıldığı "kapalı devre" panellerde, enerji şuralarında, kongrelerde (DEK, Ulusal Enerji Şurası, Enerji Kongresi vb.) "iman" tazeleyenlerin; nükleer karşıtlarının bütün tezahürlerini "düalistpers dinine" benzetmelerini anlamak mümkün değildir. Asıl bu iddialarda bulunanların, *"yeni dünyevi din; bilim ve teknoloji"* tarikatına mensup olduklarını ve bu yeni dinin, bütün ritüellerini kayıtsız/koşulsuz, sorgusuz/sualsiz yerine getirdiklerini düşünüyoruz. Ve yine bu bilimadamları, kendilerini tüm karar alıcıların/vericilerin yerine ve "yurttaşların" üzerine koyarak, onları yanlış yönlendirmeye çalışarak; "vatanın ve milletin geleceği", "devletin bekası", "çağdaşlaşma, sanayileşme, ilerleme" adına bilim kurumlarını (TÜBİTAK vb.), Üniversiteleri

(Hacettepe, Mersin, İTÜ, Boğaziçi vb.), Resmi Kurumları (ÇNAEM, TAEK ve TEAŞ vb.) yalnızca nükleer santrallerin "promosyonunun" yapıldığı bir yapıya dönüştürüp, bilim-devlet organik bütünleşmesini sağlıyorlar. Bu bilim-devlet içiçeliğine bir de din-milliyetçilik ideolojisi katılınca, akademik ve siyasi nükleerci bir lobinin (içlerinde ağırlıklı olarak nükleerci bilimadamların yer aldığı; Prof. Dr. Nejat Aybers, Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Prof. Dr. Ahmet Bayülken, Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, Prof. Dr. Mustafa Özcan Ültanır, Prof. Dr. Şarman Gencay, Prof. Dr. Fahir Borak, Prof. Dr. Sümer Şahin, Prof. Dr. Enis Öksüz, Prof. Dr. Ramazan Mirzaoglu, Prof. Dr. Tunca Toskay, Prof. Dr. Safer Gaydalı, Prof. Dr. Halil Kumbur, Doç. Dr. Emin Baş vb.); demoklesin kılıcı gibi güzel ülkemizin geleceği ve kaderi üstünde sallandığını görüyoruz. Bu noktada, bilim felsefecisi Prof. Dr. Feyerabend'den bir alıntı yapalım; "Kilise-devlet ayrımı, devlet-bilim ayrımıyla tamamlanmalıdır. Bu ayrımın teknolojiyi yok edeceğinden korkmamalıdır.

Her zaman, yazgılarının ustası olmak yerine bilimadamlığını seçerek, bedeli ödendiği sürece, en aşağı türden köleliği isteyerek boyun eğen kişiler bulunacaktır. Yeter ki yaptıklarını inceleyip, onlara övgüler düzen çevresinde başka kişiler de olsun. Eski Yunan gelişti ve ilerledi; çünkü, isteksiz kölelerin hizmetleri üstüne dayanıyordu. Bizler, üniversitelerde ve laboratuvarlarda, bize hep gaz, elektrik, atom bombası, dondurulmuş yiyecek, arada bir de ilginç masallar sağlayan çeşitli istekli köleler sayesinde gelişip ilerleyeceğiz. Bu kölelere iyi davranacağız; hatta onları dinleyeceğiz de; çünkü arada bir anlatacak ilginç öyküleri oluyor; ama 'ilerletici' eğitim kurumları kılığında ideolojilerini çocuklarımız beyinlerimize aşılamlarına izin vermeyeceğiz. Bilimin uyduruklarının sanki varolan tek olgusal önermelermiş gibi öğretilmelerine göz yummayacağız" (2).

"İNSANOĞLUNUN YAPTIĞI EN GÜVENİLİR, EN SAĞLAM MAKİNE NÜKLEER REAKTÖRLERDİR" !...

Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, Siyah-Beyaz Gazetesi'nde yayınladığım bir yazı dizisine cevaben yazmış olduğu makalesin-

de; "nükleer teknolojiyi bilmeden bilimsel hatalar yapan", "nükleer santrallerin termodinamik verimleri konusunda bile fikri olmayan bir elektronik mühendisi, bilgisi olmayan bir konu olan enerji planlamasında kalem oynattırsa gençlere ne verebilir", "bir mühendis tarafından önerilecek mantıklı ve anlaşılır bir çözüm değildir", "..yazarın çözümleyemediği başarısızlık sorunlarından kaynaklanan", "Özellikle bu konunun reklamını teknik eğitim almış kişilerin yapmasını çok tuhaf ve kasıtlı olarak karşılıyorum", "Sayın Künar'ın bilmediği konuda yerli ve yabancı uzmanların yıllarca süren çalışmaları ile alay etmesinin gereği yoktur", "Teknik konularda konuya yabancı az bilgili kişilerin beyanları çoğu zaman düzeltilmesi zor sorunlar yaratmaktadır", "Nükleer santrallere karşı olan ve en militan görünenlerin civarda toprak aldıkları veya almak üzere oldukları", "Nükleer teknolojinin ülkemize girmesini engellemekte çok başka çıkarları olan felaket tellalları" gibi oldukça bilimsel! tezler ileri sürmektedir (3).

Her fırsatta kendisinin "68'li" ve "en çevreci" olduğunu ifade eden Prof. Dr. Kadiroğlu, Fetullah Gülen'in STV'da ve Aksiyon Dergisi'nde yayınlanan röportajında; "Sovyetler dağılmasına rağmen bugün hala eskiden solculuk şeyi olanlar, sol tandanslı kişiler şu veya bu sebeple nükleere karşılar. Bunların dışında nükleerin ne olduğunu bilmeden karşı çıkanlar var", "Benden daha iyi çevreci var mı? Nükleer karşıtı olmak çevrecilik değil ki" (4) türünde bilimsel! tespitlerde bulunmaktadır. Prof. Dr. Kadiroğlu, Çernobil nükleer santral kazası felaketinden yaklaşık bir yıl önce

1985 yılında yapılan bir panelde de (o zamanlar henüz; Sovyet tipi çürük, batı tipi sağlam nükleer santral ayrımı yapılmıyordu, bütün nükleer santraller "iyi ve güvenli" idi), yine oldukça bilimsel!, akademik bir yaklaşımla çeşitli garantiler verip, üstelik kaza olsa bile hiçbir sorunun yaşanmayacağına dair taahhütlerde bulunmuş "en nükleerci bilimadamımızdır". Şu sözleri, nükleer santrallerin ve nükleerci bilimadamlarının ne kadar güvenilir olduğuna ve/ya nükleer mühendislerin her zaman nasıl yanılabilirliğine dair güzel bir kanıt teşkil ediyor; ".. Bütün bunları göz önüne aldığımızda, bugün bu çevreyi bir kaza anında bile, en az etkileyebilecek, belki de hemen hemen hiçe yakın etkileyecek, en iyi enerji kaynağı nükleer reaktörlerdir. Bugün onun dışında başka bir şey, ne bileyim aklınıza ne geliyorsa, güneşti, jeotermikti, hepsinin zararı, riski vardır. Her şeyin riski vardır. Ama risk olarak baktığınızda nükleer santraller en azıdır. Bugün rahatlıkla şunu diyebilirim ki, insanlığın yaptığı en güvenilir, en sağlam makine nükleer reaktörlerdir. Ben ömrümü kontrol odasında memnunlukla geçiririm. Sizden daha az radyasyon alırım"(5). Allahtan ki Prof. Dr. Kadiroğlu, dünyanın "en sağlam ve güvenilir makinelerinden" biri olan Çernobil Nükleer Santrali'nde veya Tokaimura Nükleer Yakıt Santrali'nde ömrünü geçirmeye kalkmamış mazallah.

NEDEN NÜKLEER
ENERJİ SANTRALLERİ?
ÇÜNKÜ İSTEKLERİMİZ
FARKLI DEĞİL...
ÇEVREYE ZARAR VERMEYEN
EKONOMİK
GÜVENLİ
ENERJİ ÜRETİMİ

"İLİMDE DEMOKRASİ OLMAZ"...

Prof. Dr. Kadiroğlu'nun ifadesiyle; "Dört dil bilen, çok genç yaşında profesör olan, çok başarılı ve aynı zamanda İtalyan Operası'nı da çok iyi bilen", "Ülkemizin yetiştirdiği önemli bilim adamlarından biri olan fevkalade dürüst, aydın ve vatansever"(6). Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin (12-15 Ekim 1993 tarihlerinde Ankara'da yapılan 1. Uluslararası Nükleer Teknoloji Kurultayı'na sunmak üzere yazılı olarak hazırladığı ve bana da kongre esnasında bir kopyasını bizzat verdiği "Konvansiyonel ve Alternatif Enerji Kaynakları Açısından Dünyanın Geleceği" başlıklı) konuşma metninden, "Nükleer Enerji Karşıtlarının Cehaletleri ve İdraksizlikleri" ara başlıklı uzun bir alıntı yapalım;

*"Her ülkedeki **nükleer enerji** karşıtları pek çok ortak yanları olan nev'i şahsına mahsus (**sui generis**), ilginç fakat **marjinal bir marazi zümre oluştururlar**. Bunlar:*

1. Nükleer enerjinin: A) İnsanlık için kesinlikle zararlı olduğu ve, B) Dünya'nın enerji sorununun yalnızca alternatif enerji kaynaklarıyla çözülebileceği **saplantısı** içindedirler.
2. Nükleer enerji hususunda Dünya'daki bu konunun bütün uzmanlarının cahil, yalnızca kendilerinin alim oldukları **vehmi** ile maluldürler.
3. Konunun süper cahili olduklarını bilmeyecek ve iddialarına tek bir ciddi bilimsel referans gösteremeyecek kadar **cahil ve idraksizdirler**.
4. Konuyu objektif referans kitaplarından ciddiyetle inceleyemeyecek kadar **tembeldirler**.
5. Tecrübeyle sabittir ki "risk", "kabul edilebilir risk" ve "nükleer risk" kavramları sabırla ve mükerreren kendilerine izah edilse bile gene de fehmedip anlayamayacak kadar da **gabidirler**.
6. Konunun uzmanı milli kuruluşları ve uzman bilim adamları ile teknisyenlerini her fırsatta aşağılamak reaksiyonu ile tezahür eden bir **eziklik ve küçüklük kompleksi** içinde bulunduklarının farkında değildirler.
7. Bilim dışı tezlerini destekleyebilmek için **mitomanyak** eğilimler de gösterebilmektedirler. (Mesela, aslı fastarı olmayan, ABD'nin 108 nükleer santralını iptal etmek kararı aldığı iddiası gibi!)
8. Ya da bazıları, mesela Çernobil kazasında yalnızca 31 kişinin ölmüş olmasına rağmen, kendilerine ölümlerin sayısının sekizbin olduğunu telkin eden **hallüsinasyonların** esiri olabilmektedirler.

Nükleer enerji karşıtları iflah olmaz bir "**kendini alim ve uzman sanma zibidiliği**"nin temsilcileridir. **Bu vasıfları sebebiyle de çok çabuk tava gelebilmekte ve çok rahat manipüle edilebilmektedirler**. Bunlara "Haydi! Antinükleer gösteriye gidiyoruz" denildi miydi, kendileri gibi bu gösteriye katılan bin ile binbeşyüz kişinin 5 gün boyunca taşınma, beslenme ve geceleme masraflarıyla, mesela Türkiye şartlarında, üç ile üçbuçuk milyar liraya mal olduğunu ve bu meblağın da bu işten muhakkak bir çıkartı olan birilerinin kasasından ödenmekte olduğunu idrak edemeyecek ve

bu meblağın niçin sarfedildiğini kendi kendilerine sormayacak kadar da aptal olabilmektedirler. Nükleer enerji karşıtlarının genellikle eziklik ve sosyal başarısızlıklarının bu konudaki cehaletlerini idrak etmelerine nasıl engel olduğu, halet-i ruhiyelerine ve davranışlarına nasıl tesir ettiği, herhalde, ilgi çekici bir araştırma ve hatta bir doktora tezi konusu olabilirdi."

Prof. Dr. Özemre, 1993 yılında, Uluslararası Nükleer Teknoloji Kongresi bünyesinde yapılan "Nükleer Enerji ve Çevre" panelinde, "nükleer karşıtları" için beslediği iyiniyetini de şöyle ifade ediyor; *"Gayet pitoresk, gayet renkli ve hakikaten çeşitli hisler telakki eden, güzel bir grup teşkil ediyorlar, zarar vermedikleri sürece ama, bu grubun daha fazla fanatik ihtiva etmemesi için her halukarda devletin ve ilgili kuruluşların tedbir alması lazım"* (7). Eğer bu güne kadar Prof. Dr. Özemre'nin ve özellikle Prof. Dr. Kadiroğlu'nun Greenpeace üyelerine yönelik Dünya Gazetesi'nde çıkan yazılarını, devlet ve ilgili kuruluşlar dikkate alsalardı (mesela tüm Greenpeace üyelerini, Akkuyulu ve Bergamalı köylülerini hapsettirebilselerdi; nükleer santrale karşı olduğunu beyan eden bilimadamlarını üniversitelerden attırabilselerdi; yapılan oyunları yüreklice açıklamaya çalışan nükleer mühendislerini, kendi öğrencilerini "ruhi bunalıma girdiler" diyerek Akıl Hastanesine yatırtabilselerdi; başta TMMOB'ni ve karşı çıkan tüm STK, Sendika, Meslek Birliği, Medya'yı kapattırabilselerdi; DPT ve Hazine Müsteşarlığını devre dışı bıraktırabilselerdi); bugün Akkuyu ihalesi "al gülüm ver gülüm" bitmiş olacaktı.

"İlimde Demokrasi Olmaz" adlı kitabında da, Prof. Dr. Özemre şöyle diyor; *"İlmi gerçeklerin araştırılıp keşfinden herkesin ve de özellikle bu işin hasbelkader cahili olanların fikir beyan etmeye, ahkam kesmeye kalkışmalarının ilme de, topluma da bir yararı olmadığı gibi, zararları da sıralanamayacak kadar çoktur. İlim, ancak bu hususta yetenekli olan kimselere öğretilir ve ancak ehline teslim edilir.", "İlmin demokratik yöntemlerle değil de kendine özgü bir düzen içinde ilerlediğini teslim etmek en isabetli, en hayırlı ve de en temkinli hareket tarzıdır"* (8).

Zihinsel arkaplanını bu dünya görüşünün ve bilim ahlaki felsefesinin beslediği nükleerci lobinin "duayeni" olan Prof. Dr. Özemre'nin; ne kadar "vatansever", "sağduyulu", "tarafsız", "demokrat" ve "aydın" bir bilimadamı olduğunu anlamak için; Çernobil faciası sonrasında, ülkemizin neredeyse radyasyondan hiç etkilenmediğini, televizyondan ve gazetelerden beyan ettiği günlerde "ODTÜ Raporu" diye kamuoyuna yansıyan, "sadece çaydan alınacak radyasyon bile gelecek nesillerde birçok çocuğun ölü ve sakat doğmasına sebep olabilecektir" şeklindeki sonuca tahammül edemeyip, ODTÜ Rektörüne, Başbakanı, YÖK Başkanı ve Bakanlara, TAEK Başkanı sıfatıyla yazdığı "zata mahsus" ve "gizli" damgalı yazısının son iki paragrafını kamuoyunun da bilgisine sunuyoruz; *"Bilimsellik kisvesi altında, bilimi kamuoyunu tedirgin etmeye alet etmek gibi adi ve pespaye bir gayeye vasıta kılmak gayretkeşliği, hamile kadınlarda panik yaratabilecek ve pekçok bebeğin doğmadan katline vesile teşkil edebilecektir. Bu davranış, bu raporu kaleme almış sözde bilimadamlarına (ODTÜ Raporunu 1987 yılında hazırlayan bu sözde(!) bilimadamları; rahmetli Doç. Dr. Olcay Birgül, Doç. Dr. İnci Gökmen, Doç. Dr. Aykut Kence ve Doç. Dr. Ali Gökmen idi. A.K.) şeref vermediği gibi ODTÜ için de fevkalade büyük bir talihsizlik teşkil*

etmektedir. ODTÜ gibi ülkenin irfanına hizmet eden bir müessesenin manevi itibarını zedeleyen bu kabil suiniyet sahibi kişilerin ODTÜ bünyesinde barınabilmiş olmasını derin bir üzüntüyle karşılamakta olduğumuza inanmanızı saygılarımla istirham ederim".

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fizik Bölümü Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Adil Gedikoğlu tarafından hazırlanan; "**Çernobil Kazasının Çaylar Üzerine Etkileri**" adlı raporunun sonuçları hoşuna gitmediği için benzeri bir yazıyı da, 27/2/1987 tarihinde ilgili mercilere göndermiştir. Oysa bugün onbeş yıl sonra, Çernobil felaketinin sonuçları konusunda, "ODTÜ Raporu"nun, Prof. Dr. Adil Gedikoğlu'nun haklı çıktığını, bu suçlamayı yapanların yanıldığını ve haksız çıktığını; o dönemki Sanayi Bakanı Cahit Aral'ın 1993 yılında yaptığı "resmi itiraflardan" ve bugüne kadar gizlenen bir çok belgeden, kaydedilen kanser istatistiklerinden öğreniyoruz.

13 Ağustos 1995 - Milliyet Gazetesi

"EN ÇEVRECİLER: NÜKLEERCİLER"!...

Dünyadaki ve Türkiye'deki "anti-nükleer hareketleri" inceleyen!, ısrarla "en çevreci" olduğunu; Türkiye 8. Enerji Kongresinde hem oturum başkanına söylettirerek, hem de sunuş yaptığı slaytlarda "çevremizi koruyalım" sloganlarını kullanarak kanıtlayan! Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nden Risk ve Güvenlik Uzmanı Gül Göktepe'ye göre; "*1979 Mart ayında ABD'nin Harrisburg eyaletinde meydana gelen Three Mile Island (TMI) kazası, anti-nükleer tarafların tanrıdan dilediklerinin gerçekleşmesiydi* ", "*1999 yılı Ocak ayında meydana gelen İkitelli radyasyon kazası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'deki nükleer karşıtlarının da diledikleri bir fırsatın ortaya çıkmasıdır*"(9). Tamamen "bilimsel! ve objektif!" sunuşu esnasında; bu kazalara nükleer karşıtlarının çok sevindiğini defaten söylemiştir. Oysa nükleer karşıtları

bu kazalara hiç sevinmemiştir ve yıllardır söyledikleri, öngördükleri kazalar maalesef ki birer birer gerçekleşmiştir. Ama Gül Göktepe, Prof. Dr. Özemre, Prof. Dr. Kadiroğlu gibi nükleerci akademisyenlerin, "bilimsel" risk ve olasılık hesaplamaları yaptıklarını söyleyerek, her fırsatta en güvenli teknolojinin nükleer santraller olduğunu ve bunların kaza yapmayacağını taahhüt edenlerin; meydana gelen nükleer kazalara ve radyasyondan etkilen, etkilenmeye devam edecek olan bütün canlılara çok üzülmeleri ve ömür boyu vicdan azabı çekmesi gerekiyor.

Burada dikkat çekici bir başka önemli husus daha var. Giderek hem kamuoyunun kafasını karıştırmak hem de vicdanen kendilerini aklayıp, günah çıkartmak için olsa gerek!, nükleer akademisyenler her fırsatta kendilerini; "en çevreci" olarak, nükleer karşıtlarını da "sözce çevreciler" diye lanse etmeye başladılar. Eğer TAEK Uzmanı Dr. Tanrıkut, ÇNAEM Uzmanı Göktepe, Prof. Dr. Özemre, Prof. Dr. Kadiroğlu, Prof. Dr. Aybers vb. "en çevreci" iseler; birçok başka çevre ve ekoloji sorununun yanı sıra, nükleer santrallere de karşı olan DHKD, TEMA, ÇEKÜL, GREENPEACE, DAÇE, BAÇEP, SOS AKDENİZ, BÜYÜKECELİ ÇEVRE DERNEĞİ, TÇV, SİNOP DÜNYA DOSTLARI gibi derneklere üye binlerce kişi artık bundan böyle "çevreci" olmamalıdır. Nasıl ki, Çevre Bakanlığı esasen ve uygulama olarak, daha çok çevrenin kirletilmesine yönelik mevzuatlar hazırlıyorsa, kirletenlere göz yumuyor, hatta yasal olarak bazen yardımcı bile oluyorsa, "en çevreci" nükleerci akademisyenler de; nükleer kazaların, radyoaktif sızıntısının, radyasyonun, uranyum madenciliğinin yarattığı çevre kirliliğinin, soğutma suyuyla meydana gelen ekolojik bozulmanın, ne yapılacağı çözilemeyen atıkların binlerce yıl yaratacağı çevre sorununun kamuoyundan gizlenmesi için "takiye" yapmaya başladılar.

"BİLİM NASIL SATILIR"

Prof. Dr. Kadiroğlu, *"teknik konuları bilmeyen insanların verdiği zararları"* ve *"sansasyon yaratmak isteyen kimselerin birçok bilimsel ve teknolojik yanlışlarını"* düzeltmek için, Cohen'in; **"Çok Geç Olmadan"** isimli kitabını TÜBİTAK'ta çevirtirip yayınlattı. Ama her nedense; yazarın Çernobil faciasından önce yayınladığı bu baskısının yerine, 1990 yılında yayınladığı **"Nükleer Enerji Seçenekleri: 90'lar için Bir Alternatif"** adlı yeni kitabını çevirtmemiştir. Prof. Dr. Kadiroğlu tarafından hararetle önerilen bu kitabı okuduk ve maalesef kendi adımıza "yine" pek fazla aydınlanamadık. Biz de kendisine ve nükleerci lobide yer alan diğer akademisyenlere, Amerika Bilim Konseyi'nde Yönetim Kurulu Üyesi olan ve aynı zamanda da Bilim Araştırmaları Konseyi'nde çalışmalar yapan, Cornell Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Teknoloji ve Toplum Anabilim Dalı Profesörü Dorothy Nelkin'in; **"Bilim Nasıl Satılır"** adlı kitabını öneriyoruz. Ve bu kitaptan da bir alıntı sunuyoruz; *"1975'de elektrik enerjisi sanayinin danışmanları bir 'nükleer enerjinin kabul ettirilmesi kampanyası'nın, yani 'doğru hedef kitleye doğru mesajları iletecek doğru araçları kullanan' bir stratejinin ana hatlarını çizdiler. Uygun mesajların kadınlara, gençler ve düşük gelirli gruplara yöneltilmesi teklifinden sonra, danışmanlar aracın da bilim adamları olmasını tavsiye ettiler; 'Halk bilime ve bilim adamlarına iman ediyor, dolayısıyla onları dinleyeceklerdir.' Kampanyanın 'bilim adamlarını öne çıkarması' gerekir. Buna binaen,*

'nükleer enerjinin iletişim araçlarında olumlu şekilde haber yapılmasını arttırma'yı tasarlayan Westhingshouse, Kampus Amerikan programını geliştirdi. Şirket, konferans vermeleri ve muhabirlerin mülakatlarına mazhar olmaları için mühendislerini ve bilim adamlarını ülkenin dört bir yanına gönderdi. Siyasi kampanyaların yürütülmesinde uzmanlaşmış halkla ilişkiler şirketleri, bilim adamlarını halk önündeki tartışmalar için eğitti ve onlara iletişim araçlarına nasıl yaklaşacaklarını öğretti" (10). 25 yıl önce ABD'de uygulanan bu yöntemlerin; ülkemizde de aynen uygulanmaya çalışıldığını görüyoruz. Ve bizler şunu çok iyi biliyoruz ki; "Her kim atom enerjisinin gelişmesi, liberal güvenlik talimatnamesi, (doğa üzerine sağlanan) galibiyetin iyimser sonuçları ve tehlikelerin fazla dikkat çekmemesi doğrultusunda konuşursa, politik ve parasal destek görür: Kamuoyunca onaylanır; hararetle taktir edilir ve dünya çapında yer alır". Bu sözler de, Nobel Biyoloji Ödülü sahibi Prof. Dr. George Walt'a aittir.

"YETERSİZ İHALE KOMİSYONU", "TEHLİKELİ İHALE", "NÜKLEER MAMALAR" VE "PAZARLAMACI KILIKLI NÜKLEER BİLİMAAMLARI"...

Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, 9 Mart 2000 tarihli Dünya Gazetesi ve 12 Mart 2000 tarihli Radikal Gazetesi'nde "Geciken Karar" başlığıyla yayınlanan yazısında, şu an çeşitli tepkilerle, kaygılarla iptal olan Akkuyu Nükleer Santral İhalesine doğrudan müdahale etmekteydi. Bu yazısında, ihalede kaybedeceğinden endişe duyulan bir firmaya yönelik olarak, ihale sürecine ve komisyon üyelerine baskı yapmaya çalışmıştır.

Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu'nun; "Nükleer santral ihalesi bu kadro ile olmaz!", "Yıllar boyu yapılan siyasi atamalar sonucunda TAEK artık işlemez ve ülkeye yarar sağlayamaz bir duruma gelmek üzeredir", "TEAŞ'da nükleer konularla ilgilenmekle görevli grup mesleki ve nükleer konulardaki bilgileri göz önüne alındığında fevkalade yetersiz oldukları görülür. Bu kadro ile nükleer santral ihalesi yapılması zor ve tehlikelidir" gibi oldukça ciddi iddiaları da vardı. (Elektrik&Elektronik Dergisi, Mart 1999). 12 Mart 2000 tarihli Radikal Gazetesi'nde yer alan yazısında da; "Bu sıralamayı yapanların genç ve deneyimsiz olduğu, devlet memuru olmaları nedeniyle üstlerinin baskısı altında kalma olasılıklarının olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. TEAŞ üst yönetiminin nükleer konularda bilgisiz ve deneyimsiz olmaları hatta, yöneticilerin ve yönetim kurulu üyelerinin bazılarının teknik eğitim dahi almamış olmaları, büyük sorunlar doğurabilir. Bu nedenle konu uzmanı ve bağımsız olan danışmaların raporları dikkate alınmalıdır" iddiasını yinelemektedir. Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu'nun "konu uzmanı ve bağımsız olan danışmanlar" diye lanse ettiği Enerji Bakanlığı Danışmanı Prof. Dr. Ahmet Bayülken ve TEAŞ'ın Danışmanı Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre ile TEAŞ'a hariçten "Fahri Danışmanlık!" yapan Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu'nun akademisyen kimlikleri altında; ihaleye giren ve bütün dünyada hukuki, ahlaki, teknolojik geçmişi pek parlak olmayan bir nükleer santral firmasının doğrudan savunuculuğuna varan yaklaşımları, öğrencileri ve ilgili kamu kurumu yetkilileri tarafından bile, rahatsızlık duyularak izlenmiştir. Hatta yalnızca 50 civarında kişinin üye olduğu ve Prof. Dr. Kadiroğlu'nun da Başkanı olduğu Nükleer Mühendisler Derneği içindeki özel bir internet tartışma

Don Kişot'lar Akkuyu'ya Karşı; anti-nükleer hikay

listesinde; "bu hocaların nükleer santraller ve yeni teknolojik gelişmeler konusunda teorik ve pratik teknik bilgilerinin yetersiz olduğu, ihaleyi angaje oldukları firma yönüne çevirmek için, çok temel ve basit konularda bile yanlış, saptırılmış bilgilerle ihaleye müdahale ettikleri" uzunca bir süredir hararetil bir şekilde tartışılmıştır. İlk kez 13 Mart 2000 günü internette yer alan Bilkent Enerji Tartışma Listesi (Enerji:572) aracılığıyla, ihale komisyonunda yer alan üyelere de tartışılan bu konular; sağduyulu ve yürekli nükleer mühendisler tarafından tüm kamuoyunun bilgisine "Akkuyu ve Lobiler" başlığıyla internette sunulmuştur. Bu yazıda, 1983 yılında yaşanan Nükleer Santral İhalesi sürecinde de, yine aynı kişilerin, aynı senaryoları tekrarladıkları ifade edilerek, birçok şaşırtıcı iddia ortaya atılmaktadır; "Bugün yine aynı zatlار aynı kafayla aynı lobicilik faaliyetleri ile Siemens (KWU)'in içinde bulunduğu konsorsiyumu kaçırmak için bu gibi yalanlar ve dedikodular ile, TBMM'de dağıtıkları yalan propagandalar ile değişik parti mensubu milletvekilleri tarafından tehditler ve iftiralara maruz kalan TEAŞ yetkililerine baskılar yapıp 'NPI'yi baştan elenmeniz gerekir' şeklinde medyada ve doğrudan tehditler ile amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadırlar. NPI -gerçek amaçlarına ulaşırlarsa- ihaleden elenir veya çekilirse Westinghouse'a da Sinop'a git diyerek onu da ihaleden kaçırıp, AECL firmasının tek başına kalmasını sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu zatlardan ikisi medyadaki haberlerden dolayı deşifre olmuşlardır (Enerji Bakanlığı Danışmanı Prof. Dr. Ahmet Bayülken, TEAŞ Genel Müdürlüğü Danışmanı -tonton- Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre), Radikal Gazetesi'nde yazısı çıkan Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu da kendisinin bu lobiden yana olduğunu beyan etmiştir", "Sizden ders aldığımız yıllarda biz-

Müli nükleer teknolojiyi ve human yap kuruluşlarını hem PHWR ve hem de PWR teknolojilerini kapsayan esnek bir biçimde kurup ayakta tutmak Türkiye açısından orta vadede çok avantajlı olacaktır. PHWR teknolojisini geliştirmesi Türkiye'nin toryum rezervlerini yararlanmak mümkün olacaktır. Öte yandan PWR tipi reaktörlerde %3,3-%4,2 civarındaki zenginleştirilmiş uranyum yakıtı yeterince tüketip de reaktörün dışına alındığı zaman bile hâlâ %1 civarında bir zenginleştirme oranına sahip bulunur. İşte PWR için tüketimi olan bu yakıtı PHWR'da bir kere daha kullanmak mümkün vardır. Böylece teorik olarak tek bir yakıt yükü ile bir PWR değeri ise PHWR tipi iki reaktörü işletmek ve yakıtın BDFEOM'deki payını yaklaşık yarıya indirmek mümkün olacaktır.

Bütün bu orta ve uzun vadede imkânları değerlendirilmeli için, fakat kredi paketindeki eksikliği gidermek kaydıyla, Westinghouse ile de müzakerelere başlanmamı isâbetli olacağına dikkati çekmek istiyoruz.

Ancak, Westinghouse'un teknik sapmalarının çok az olmasına karşılık idari ve ticari sapmalarının çok sayıda olması dolayısıyla yapılacak olan Sözleşme Gözlemler'inin bir ilâ birçoğu yıl sürmesi mümkündür. Bu arada Sinop'daki nükleer santral alanının hazırlıkları ilâm edilmeli ve aynı bir nükleer santral alanında iki ayrı tipden reaktörlerin bulunması, bir takım maddi arız edeceğinden dolayı, gereklilik arz edilmemesinden Akkuyu AECL'e ve Sinop'da Westinghouse'a tahsis edilmelidir.

X.III Son Birkaç Öneri

Bütün raporlarımız boyunca danışman firma *Empresarios Agrupados Internacional S.A.*'nın "Akkuyu Nükleer Santral İhalesi"nde: 1) objektif, 2) ticaret sıhhiğine uygun, 3) kendisine güvenilirmiş olan umudü köttüye kullanmayan, 4) bilimsel ve nükleer mühendislik mesleğinin deontolojisine uygun bir tavır ve bir davranış sergileyecek yerli teklif veren de firmadan *Nuclear Power International*'in teklifini nasıl büyük bir gayrette: 1) sıhhiyetli bir rumula, 2) bu teklifin eksikliklerine değinerek, ve 3) bu teklifi diğer ikisinin önünde favorize etmek üzere ne rürlü gerçek dışı zorlamalara başvurmuş olduğunu bütün delilleriyle açıkça göstermiş olduğunu tuz.

Nükleer Santral Dairesi'ndeki elemanlara gelince, bunların bir kısmının nükleer konularda hiç bilgisi olmadıkları hâlede bu iş tepeden inme getirilmiş oldukları ve Nükleer Mühendis olanlarının büyük bir bölümünün ise kritik düşünce eksikliği içinde bulundukları teşhis ve resit edilmiştir.

Sonuçlar Ve Öneriler

Sayfa: X - 4

[Signature]

[Signature]

Bu elemanların TEAŞ'ın başka bölümlerine kaydırılmama isâbetli olacaktır. Böylelikle büyük bir projenin bu kabil bir eklele verimli ve başarılı olarak yürütülebileceğini, hattâ sadece yürütülebileceğini sunmak doğru değildir.

[Signature] *[Signature]*

Prof. Dr. Ahmet BAYÜLKEN
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Danışmanı

Prof. Dr. Ahmet Yüksel ÖZEMRE
TEAŞ Genel Müdürü Danışmanı
(TAEK Eski Başkanı)

lere Türkiye için en uygun teknoloji CANDU'dur diye öğrettirdiniz", " Şunu herkes biliyor ki, daha önce seçilen Kore'li müşavir firma Akkuyu Şartnamesini CANDU Santrali kazansın diye ayarlamış, daha sonra zamanın müdürü sayın Baki Arıkan durumun farkına varıp düzeltmesi üzerine görevden aldırılmıştır".

24 Mayıs 2000 tarihinde Bilkent Enerji Tartışma Listesinde, kendisi de Nükleer Mühendisler Derneği üyesi olan ve gerçek ismini gizlemek zorunda kalan Alican Afacan, 5 Nisan 2000 tarihinde Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu'nun, Nükleer Mühendisler Derneği'nin özel mail listesine gönderdiği uzun mesajını kamuoyunun bilgisine daha sonra sunmuştur. Bu yazısının bazı kısımlarını yorum yapmadan aktarıyoruz; *"Listede yayınlanmış yazıları karşılaştırın Harun ve Murat'ın kim olduğunu hemen anlarsınız. Eğer nükleer ihale yatarsa giyotin altına gidecekler arasına bu kişilerin girmesi için gerekli çabayı harcayacağımdan hiç kuşkunuz olmasın", "Eğer çıkar sağlamak amacıyla (başka amaç olamaz) bu teklif seçilirse uluslararası mahkemelerde Türkiye ve ulusal mahkemelerimizde de ihale komisyonları ve TEAŞ yetkilileri cezalandırılır ve iptal edilir. Nükleer teknoloji de gene uzun yıllar bir düş olarak kalır. TEAŞ'ın bu hatayı yapacağı ve eğer konu kamuoyuna duyurulmazsa seçimi, hükümet yerine, konu hakkında bilgisiz bir grubun TEAŞ yönetim kurulunun yapacağı anlaşıldı. Bu nedenle bu yazı yazıldı (Radikal ve Dünya Gazeteleri'nde çıkan yazısını kastediyor. AK). Unutmayın ihalelerde giyotine hep genç mühendisler gider ama parayı da hep üst düzey bürokratlar ve siyasiler toplar. TEAŞ'ın bu ihaleyi sonuçlandıracak yapıda olmadığı hepimizin malumu. Bu konuda komisyonda olanların bile raporları var", "Yarın bir karar açıklanacak. Umarım bu karar AECL veya W olarak açıklansın ve BİZLERDE MAMA BULURUZ. Ahmet Kütükçüoğlu ve Nejat Hoca'nın Evren'in önündeki kavgasını hatırlayın. Aradan neredeyse yirmi yıldan fazla bir zaman geçti ve bizim hala nükleer santralımız yok. Eğer biz kendi aramızdaki anlaşmazlıkları dışarı taşırsak gene benzeri olayları yaşarız".*

Yine bir başka akademisyen, TÜSİAD'ın 1998 Enerji Raporunu hazırlayan Prof. Dr. Mustafa Özcan Ültanır da, Yayın Kurulu Başkanlığı'nı yürüttüğü Uzman Enerji Dergisi'nin Mart 2000 sayısında yayınladığı "Nükleer Santral İhale Dosyasını Açıyoruz" başlıklı yazısının en sonunda; *"Tekliflerin objektif bakışla teknik ve ekonomik değerlendirmesi, Türkiye'nin ulusal ve uluslararası çıkarları nükleer santral yapımında Amerika ile işbirliği ve bu ihalenin Westinghouse konsorsiyumuna verilmesi gerektiğini açıkça gösteriyor. Eğer bu yapılmışsa doğru demektir. Aksi, Türkiye'yi açmazlara ve çıkmazlara götürecektir, bunun sorumluluğu da büyük olacaktır" iddiasında bulunmaktadır.*

Üzülerek ve diğer tüm nükleerci akademisyenleri tenzih ederek belirtmeliyiz ki, "şâibeli bir ihale sürecinde" artık şirket temsilcilerinin yerini, bazı akademisyenler almışlardır. Bilimadamı ahlakı, sorumluluğu, şüpheciliği, araştırmacılığı ve tarafsızlığına hiç uymayan bu nükleerci akademisyenlerin; söyledikleri, yazdıkları raporlar, empoze etmeye çalıştığı görüşler, bundan böyle artık hiçbir biçimde ve platformda "bilimsel" ve "tarafsız" kabul edilemez.

SONSÖZ YERİNE: "ZENNE KILIKLI BİLİMADAMLARI İSTEMİYOR BU MİLLET..."

Yurtsever, dürüst, namuslu, sağduyulu tüm nükleer mühendisleri ve nükleerci bilimadamlarını tekrar tenzih ederek "malum" nükleerci akademisyenlere ithaf ettiğimiz, Nükleer Mühendis Prof. Dr. Tolga Yarman'ın 5 Ağustos 1995 tarihinde yapılan 3. Akkuyu Nükleer Karşıtı Şenliği'ne gönderdiği mesajıyla yazımızı bitiriyoruz:

"Dile getirdiğiniz; "yurtseverliğe", "insanseverliğe", "doğayla barışıklığa", o arada bir alay "kısa görüş", "ilkel çıkar" ve "oyunbazlıkla" mücadele etme karakterine dayalı, "kaygılarınza" tamamiyle katılıyorum.

"İnsanın yeryüzündeki işlevini", bunun uzantısında da, günümüzün "pek çok yanılla" canavarlaşan, çarpık, bencillik ve mutsuzluk kaynağı "sanayi uygarlığını" sorgulayan ve "insancılaştırmak" isteyen, gayretlerinin "omuzdaşı" olmaktan "gurur" duyuyorum.

Sırtında bilim adamı cüppesiyle; "fanatizma histerilerinin katranına" batmış olarak, neredeyse "yabancı firma temsilciliği" yapma noktasına sıkışacak kadar kendinden geçip, sözde "akademik fetvalar" veren "nükleer amigoların" yakalarına yapışıp, "teşhir etmenizi" ise, çok takdir ediyorum.

Onlar sizi, aklı sıra "siyaset" yapmakla suçluyorlar. Oysa siz tabii "siyaset" yapıyorsunuz; ama bunun suçlanacak bir yanı yok.

"Demokratik bir hakkı", hatta "vicdani ödevi" yerine getireni; "siyaset" yapıyor diye suçlamaya yeltenmek; "padişah eteği öpmeye" terbiye edilmiş, "saltanat artığı" antidemokratik, illetli bir davranış biçimidir.

Sırtında bilim adamı cüppesiyle, "vasatın" da altında ama bal gibi "siyaset" yapıp; bunun da adına, kör kör parmağım gözüne, "akademisyenlik" demek ise, "kabak gibi bir oportünizmanın", en hafif deyişle, "kendini farkında olmadan satışa getirme toyluğunun", dik alasıdır.

"Siyaset yapma eğiliminde olan bilim adamlarına", bu alana katkı verme sorumluluğu taşıyan herkese olduğu gibi, "derin bir saygı" duyarız. Ama bir koşulla. Onun bunun, ya da cüppenin arkasına "ödlek ödlek" gizlenmemek, ortaya çıkıp, "siyasi" ise "siyasi", tavrını "efendi" gibi sergileme "olgunluğunu" göstermek koşuluyla.

Yoksa "zenne kılıklı" bilim adamları istemiyor bu millet!

Ülkede "nükleer bilim" ve "teknolojik gelişme" alanındaki nice değer ile güzelliği "şizofrenik girdaplarda" ziyan zebil ettikleri yetmiyormuş gibi; "iskalanmışlıklarına" "klinik-psiko-terapi" arayışları içindeymişcesine, o arada "civar kurtların" salya saçak neler kopartmak için "aportta" nasıl beklediğini bile göremeyecek kadar bilinçsizleşmiş "nükleer muhterislerin"; ham halat, özsüz-boyutsuz, "mongoloid cızırtılarla" peşine, düştükleri, sıftahı "on milyar dolarlık" zeka özürü bir "nükleer macera"da istemiyor, bu millet!"

KAYNAKLAR

- 1) E.F. Schumacher, Küçük Güzeldir, Cep Yay. 1995, Sayfa: 107
- 2) Prof. Dr. Karl Paul Feyerabend, Yönteme Hayır, Çev: Prof. Dr. Ahmet İnam, Ara Yay., 1989, S: 315
- 3) Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, Nükleer Enerji Yine de En İyisi (1), Siyah Beyaz Gazetesi, 25 Eylül 1995

- 4) 'En nükleerci profesör' Osman Kadiroğlu: 'Nükleere solcular karşı çıkıyor', Aksiyon Dergisi, 11/17 Mart 2000
- 5) Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, Teknik Yönleriyle Nükleer Enerji, Fizik Mühendisliği Dergisi, Sayı: 30, 1985
- 6) Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu, Nükleer Enerji Yine de En İyisi (1), Siyah Beyaz Gazetesi, 25 Eylül 1995
- 7) Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, İlimde Demokrasi Olmaz, Yeni Asya Yay., 1991, S: 130
- 8) Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Nükleer Enerji ve Çevre Paneli, 14 Ekim 1993 Uluslararası Nükleer Teknoloji Kurultayı Makine Mühendisleri Odası, Yayın No: 168, S: 218
- 9) B. Gül Göktepe, Nükleer Santrallere Karşı Kamuoyu Davranışlarının İncelenmesi, Türkiye 8. Enerji Kongresi'nde sunulan tebliği
- 10) Prof. Dr. Doroty Nelkin, Bilim Nasıl Satılır, Şule Yay. 1994, S: 207

NÜ KOMİK.. NE KOMİK...

İstanbul Nükleer Karşıtı Platform'un hazırlamış olduğu, "Her Nükleer Santral Bir Çernobil" kitapçığında; bugüne kadar hep "ciddi" olarak eleştirdiğimiz nükleerseverler, bu kez "mizahi" olarak anlatılmaya çalışılmıştı.

NÜKLEERSEVERLERİN; HOBİLERİ, FOBİLERİ!

"HOBİLERİ: Yerli halkların topraklarında nükleer bomba patlatmak, mahkumlara ve özür-lülere kahvaltıda plütonyum yedirmek, yeşil gemileri havaya uçurmak.

TATİL TERCİHLERİ: Nevada, Hiroşima, Nagazaki, Moruroa, Cezayir, Lop Nor, Novaya, Zemlya, Kazakistan, Tar Çölü, Polinezya Adaları, Fangataufa ve Çernobil'den olabildiğince uzaktaki tatil yöreleri.

TİCARİ FAALİYETLERİ: Nükleer karteller eliyle Güney ülkelerine hurda nükleer santral kakalamak, Güney ülkelerinde ise bu satışlardan rüşvet almak.. Köşe yazarı kiralamak.. Mafya eliyle plütonyum kaçakçılığı yapmak.

SEVDİKLERİ MENÜ: Karadeniz usulü stronsiyumlu hamsi çorbası, sezyumlu et ve süt ürünlerinden yapılmış Trakya usulü yaz turlüsü, plütonyumlu çay ve fındıklar..

SEVDİKLERİ PARÇALAR: "Yakarım Roma'yı da yakarım, Tepenize bombayı atarım"

SEVDİKLERİ MASALLAR: "Çernobil'de yalnızca 31 itfaiyeci öldü", "Çernobil'den renkli televizyon kadar radyasyon aldık", " Ne anlar benim zavallı halkım radyasyondan", "Radyasyonun azı yararlıdır", "Çevrecilik Türkiye'de lükstür. Dilenciye kravat bağlamaya benzer", "Nükleer karşıtları petrol ve kömür kartellerinden beslenir", "Çevreciler Güneşe tapan mitomanyaklardır. Bir de kiliseleri var; o da Greenpeace".

EN BÜYÜK TUTKULARI: Dünya'yı uranyum madenleri, nükleer enerji, silah tesisleri ve atık depolama alanları olarak üç parçaya bölmek..."

FOBİLERİ-KABUSLARI: Barış, demokrasi, güneş, rüzgar, tezek... Yeşilin her tonu... Nükleere karşı ileri-geri yürüyenler, şarkı söyleyenler, şiir okuyanlar, "yaşamak istiyorum" diyenler...

PAROLALARI: "BİLİMDE DEMOKRASİ OLMAZ..."

"NÜKLEER SANTRAL KARŞITI KAMPANYA BİLİMSEL DEĞİL, İDEOLOJİK"...

Ankara Sanayi Odası Dergisi'nin Kasım 1993 sayısının kapağı şöyle idi; "Nükleer Santrale Evet!", "Nükleer Santral Karşıtı Kampanya Bilimsel Değil, İdeolojik". Dosyayı Prof. Dr. Osman Kemal Kadiroğlu ve Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre'nin hazırladığı (alternatif enerji kaynaklarının ekonomik ve uygulanabilir olmadığını kanıtlamak için, 1975 ve 1979 yılının verilerini kullanmalarından hemen anlaşılıyor) dosyada, nükleer karşıtlarının ağzından sorular sorulmuş, ama "Banu Alkan" tarafından cevaplandırılmış sanki...

"Kaza riski var: kim kaza olmayacağını garanti edebilir? İşte Çernobil!"

-Neyin riski yok ki?

Enerji gibi hayati bir alanda dışa bağımlı olamayız.

-Dışa bağımlı olmayan sektör var mı?

Yetişmiş elemanın yok, biz bu işi beceremeyiz!

-20 yıldır okulu var bu işin.

Dünyanın pek çok yerinde santraller kapanıyor.

-İhtiyacı olmayan vazgeçiyor, ihtiyacı olan son sürat devam ediyor.

Nükleer atıklar insan sağlığını tehdit ediyor!

-En az atık en az tehdit!

Alternatif enerji kaynakları ne güne duruyor? Güneş ve rüzgardan yararlanalım...

-Güneş ve rüzgar enerjileri istikrarlı değil.

Nükleer bilgi, savaşları çok ölümcül yapabilir!

-Bıçak ekmek de keser, adam da öldürür!

Çok Pahalı bir teknoloji

-Çalışmaya başlayınca çok ucuz

Diğer enerji kaynakları Türkiye için yeterli

-Yakın gelecekte hepsi bitip tükenecek

Biz herşeyi yanlış mı biliyoruz, hiç mi yararımız yok?

-Hayır! Siz nükleer santral muhaliflerine herkesin teşekkür etmesi gerekir. İnsanların bazı konularda titizlik göstermemeleri durumunda uyarıcı oldunuz. Nükleer santraller, insan sağlığını dikkate alacak kurallara uymak zorunda kaldılar. Eğer siz karşı çıkmasa idiniz, bu iş bu kadar kısa sürede gerçekleşemezdi. Sağolun, var olun.."

"NÜKLEER SANTRAL İŞLETMECİLİĞİ DEVRİMİ GELECEK" ..

Ülkemizde sıkça rastladığımız "bozacının şahidi şıracı" açıkoturumlarının en tipik örneğini oluşturan, Uzman Enerji Dergisi'nin Mayıs 2000 sayısında yayınlanan bant çözümlerinden derlediğimiz "nükleer incileri" tebessümlerinize sunuyoruz. Bu oturumu, kendisi aslen Ankara Ziraat Fakültesi'nde Ziraat Makinaları Hocası iken birden bire Rüzgar Enerjisi Sanayi İşadamları Derneği Başkanı seçilen ve aynı zamanda Westinghouse Nükleer Santralinin seçilmesi için bilimsel! yazılar yazan Prof. Dr. Mustafa Özcan Ültanır yönetmiş. Toplantıya, "Türk kadını nükleerden yana" mesajını vermek için, yıllarca TEK Nükleer Santraller Dairesi'nde çalıştıktan sonra, birden bire masanın öbür yanına geçip Nükleer Santral Firma temsilciliği yapan; en iş-bitirici ve enerjik Türk İşkadınlarını çağırmış. Trajikomik olanı da, bu toplantıya, Temiz Enerji Derneği Genel Sekreteri olarak katılan Rahime Utkuçal; TEK Nükleer Santraller Dairesi'nde şartnameleri hazırlayan ekipte görev yapmış bir kişidir.

Rahime Utkuçal (Temiz Enerji Derneği); *"Temiz Enerji Derneği deyince, bir çok kişi yanlış anlıyor. Bizi de nükleere karşıt bir grup olarak düşünüyor ama biz hiçbir zaman nükleere karşı değiliz ve nükleer enerjiyi temiz bir enerji kaynağı olarak görüyoruz.", "Çevreci olduğumuz için de hafif sulu reaktör tipini savunuyoruz."*

Bizler, sizi yanlış anlamıyoruz, hiç merak etmeyin. Bizler, sizin kadar "gerçek" çevreci olmadığımız için, maalesef hiçbir reaktör tipini/tipsizini savunmuyoruz.

Nalan Arsoy Gainer (Power Technology Co.); *"Nükleer enerji kullanımının bir devrim olduğuna*

inanıyorum. Biraz abes kaçabilir; önem sırası ile Atatürk devrimleri, şimdi Avrupa Birliği'ne başvurmamız kabulünü müteakip yapmamız gereken büyük hukuksal değişiklikler, bundan sonra da nükleer santral işletmeciliği devrimi gelecek."

Bilakis hiç abes değil. Biraz daha bekleyin, nükleer devrimden hemen sonra da; "Godot" gelecek...

Gülcihan Ağaoğlu (Master Danışmanlık A.Ş.); "Nükleere karşı sivil toplum örgütleri de gerçekten etkili oluyorlar. Ancak, Türkiye'de sivil toplum örgütleri Türk vatandaşlarından ve Türk beyninden üretilmiş değiller. Bunlar tamamen dışarıdaki güçlerin ve lobilerin uzantıları. Bunlar kökü dışarıda olan akımlar."

Zaten nükleer teknoloji ve sizin hizmet ettiğiniz Nükleer Santral Firmaları da; "Türk beyinleri" tarafından kurulmuş değil. Bizim kökümüz dışarıda olsa bile, yüreğimiz Türkiye'de. Ancak sizlerin ve nükleerci lobilerin; hem kökü ve beyni, hem de cebi dışarıda.

Şükran Köse (Westinghouse Temsilcisi); "Burada tek suçlu TEAŞ. TEAŞ bir hadiseye çok kitlendi ve olayı bağladı. Neye çok kitlendi? Avrupalılığa çok kilitledi kendini. Bunu da çok rahat telafuz ediyorum. Ama, Avrupa'nın teklifinin çok kötü olduğunu görmedi. Maalesef TEAŞ'da bir de Amerikan düşmanlığı var."

Yıllardır solcular, "Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi" sloganları atmalarına rağmen, ABD'yi bir türlü kahredememişlerdi. Oysa TEAŞ; Westinghouse Firmasını seçmeyerek bunu kolayca başarmış...

DÜNYADA İLK KEZ, NÜKLEER SANTRALLERİ DESTEKLEYEN "ÇEVRE" BAKANİ DA ÜLKEMİZDEN ÇIKTI..

En nükleerci Hükümetlerimizden olan Refahyol Hükümeti'nin Çevre Bakanı Ziyaettin Tokar'ın; "Sivil Toplum Örgütleri" nükleer santrali destekliyor mesajını vermek amacıyla düzenlediği, 19.07.1996 tarihinde Çevre Bakanlığı Toplantı Salonunda yapılan "nükleere destek" toplantısına katılan "örgütler" şunlar: HUDER (Hukukçular Derneği), TEKDER (Teknik Elemanlar Derneği), SAĞLIKDER (Sağlık Elemanları Derneği), MESDER (Müstahil Esnaf ve Sanatkarları Derneği), İŞİLAY (İslam İlimleri Araştırma ve Yayma Vakfı), MGTV (Milli Gençlik Vakfı), Öğretmenler Vakfı, MEMURSEN, KATÜ, ORMAN MÜH. DER., TEKNİK EĞT. DER., ÜLKÜM TEKNİK ELEMANLAR DERNEĞİ, MÜŞİAD, TAKVA, ESAM (Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı), TİMDER (Toplu Konut, İnşaat ve Tesisat Müteahhitleri), BTH (Belediyeler Teknik Hizmet Organizasyonu Derneği)... Bunların kimlerden oluştuğunu, nasıl ve ne amaçla kurulmuş "sivil" örgütler olduklarını kamuoyu yeterince biliyor. Çevre Bakanı, tüm olanaklarını seferber ederek toplayabildikleri bu en "sivil" örgüt temsilcilerine ve bu "resmi" şovu merakla izleyen basın mensuplarına hitaben şu açıklamayı yaptı;

"Sayın Basın Mensupları, Sivil Toplum Örgütlerinin değerli temsilcileri, Toplantımıza teşrifleriniz sebebiyle hepinizi şahsım ve Bakanlığım adına saygıyla selamlıyorum.

Sizlerin de malumu olduğu üzere; daha önceki açıklamalarımızda, ülkemizin kalkınması ve enerji ihtiyacımızın uzun vadede karşılanması amacına matuf olarak; nükleer santrallere karşı olmadığımızı açıklamıştık. Bu açıklamamızın ardından; görüşümüze karşı çıkanlar oldu. Ancak, bugün sizlerin de gördüğü gibi, ülkemizin yetiştirdiği aydınlarımız, esnafımız, sanatkarlarımız ve yöneticilerimizin kurduğu seçkin sivil toplum örgütlerimiz; ülkemizin geleceği ve menfaatlerinin bilincinde olarak, "Nükleer Santrale Evet" fikrimize destek vermişlerdir. Bu vesile ile; bu sivil toplum örgütlerimize, temsilcileri aracılığıyla şükranlarımı sunuyorum.

Değerli Basın Mensupları,

Nükleer santral kurulması konusu, esas itibarıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın alanına girmektedir. Ancak, bu gibi projelerin ÇED raporlarının hazırlanması, Bakanlığımın konusudur.

Burada yeri gelmişken bir kere daha belirtmek istiyorum ki; Nükleer Santral, ülkemizin geleceği için şarttır. Türkiye'miz'de; yerleşim merkezlerinden uzak, çölleşmiş, geri kazanımı mümkün olmayan metruk alanlar vardır. Santral alanı da bu yerlerde olacaktır. Kesinlikle tabiat katledilmeyecek, çevre hiçbir şekilde kirlenmeyecektir. Çünkü bu konuda ileri teknolojiler vardır.

Değerli Basın Mensupları,

Kurulacak bir nükleer santral, sadece enerji ihtiyacının karşılanması için değil, radyoaktif zincirin tamamlanması için de gereklidir. Bu teknolojinin ülkemize girmesi ile birlikte, kalkınma hamlemiz büyük bir ivme kazanacak, her alanda ufkumuz büyüyecektir. Esas itibarıyla; kalkınmış ve gelişmesini tamamlamış bütün ülkelerin, bu konuya ne kadar önem verdikleri de malumdur.

Konuyla ilgili bize destek veren ve desteklerini buraya kadar gelerek gösteren sivil toplum örgütlerimize, huzurlarınızda teşekkür ediyor, sergiledikleri ferasetli ve basiretli davranışları için şükranlarımı sunuyorum. Bu davranış da göstermiştir ki; Türkiye'de Türkiye'yi seven ve geleceğini düşünen sivil toplum örgütleri de vardır."

Anti-nükleer yeşil kafalar

Çevre Gezginler Platformu üyelerinden Murat Aksu ve Çetin Asena dün nükleer santralleri protesto etmek ve Çernobil'de yaşanan tebliğin boyutlarını bir daba gündeme getirmek amacıyla saçlarını boyadı. Artık yeşil saçlı olan Aksu ve Asena, 57 ili kapsayan "Nükleer'e Karşı Saç Boyama Eylemi" turunu da başlattılar. Kendi kendilerinin sponsor olan iki gezgin eylemci, otostopla

FOTOĞRAF: TULGA BOZKURUCU

"BEYAZ ENERJİ" ve "NÜKLEER MAMALAR"...

Yıllarca hem EMO, hem de Nükleer Karşıtı Platform olarak her ortamda dile getirdiğimiz; "Ülkemizde enerji krizi yok, enerji yönetimi krizi var", "Nükleer santral ülkemiz için gerekli değil, aksine nükleer mamalar sunan lobiler, rantçı siyasiler, yolsuzluk yapmak isteyen bürokratlar-teknokratlar için gereklidir", "Nükleer santral ihalesi şaibeli ve büyük miktarda rüşvet dağıtılmıştır" türünden tüm tespitlerimiz ve iddialarımız, maalesef sonunda haklı çıkmıştır. Bu tespitlerimizin doğru çıkmasına pek sevinemiyoruz, çünkü; bugün içinde bulunduğumuz krizin

"Elektrikteki yanlışlardan büyük rant çıkıyor"

30 Haziran 1996 - NOKTA Dergisi

Dünya Enerji Konseyi Türkiye Milli Komitesi Üyesi Onat Erdoğan, yetkililerin elektrik enerji konusunda bilinçli olarak yanlış yaptıklarına ve nükleer lobinin elektrikteki büyük ranta göz diktiğini görüldüğünde.

"Türkiye, Özal döneminde enerjiye zamansız bir yatırım yaptı. Elektrikteki rant ilk kez onun döneminde götürülmeye başlandı. O günlerde yapılan Gökova, Yeniköy, Yatağan, Orhanlı Termik santralleri ile 4 doğalgaz çevrim santrali bugünlerde hala kullanılmıyor. Ama Türk halkı bunun parasını 1985'ten bu yana ödüyor.

Şimdilerde nükleer santral yapmaya çalışıyorlar. Gerekli mi bir bakalım? Bir nükleer santral, yılda 6 bin saat çalışacak diye alınıyor. Bizim 21 bin 300 megawattlık kurulu gücümüz var; 2 bin megawatt da bu yıl geliyor. Neredeyse 23 bin megawatt. Bunu 6 binle çarpın, 138 milyar kilovatsaat yapar. Türkiye'nin önümüzdeki yıl tüketeceği elektrik enerjisi miktarı 90 milyar kilovatsaateki yıl geçmez. Brüt rakam bu. Net'i de 70'i bulmaz.

Bu hesaplamaya sanayi yatırımları dahil değil; çünkü sanayi-

de elektrik kullanımı, son 15 yılda yüzde 73'ten yüzde 54'e düştü. Sanayi falan yok, Türkiye kalkmıyor, geriliyor. Türkiye'yi batırıyorlar. Türkiye hem harbedecek, hem silaha bu kadar para yaracak, hem asker, hem polis, hem özel güç, hem örtülü ödenek besleyecek güce bir ülke değil ki. Türkiye'nin nereden geliri var?

Türkiye, elektrige yapması gereken normal yatırımlarını, 10 seneden bu yana yapmıyor. Hele son 5 seneden beri GSMH'de yüzde 3 olması gereken yatırım, yüzde 1'lerin altına düştü. Elektrige yatırılması gereken para, silaha veriliyor. Türkiye'nin geleceğini yiyorlar. Kopan yaygara, tamamen elektrik enerji üretimi müsaadesini almak isteyen, bazı ülkelerini çok seven 'namuslular' yüzünden.

Bu yanlışlığı maalesef bu işe bakan adamlar ıslıyorlar. Oraya bano savuşturacak insanı getiriyor, kendi genel müdürlerini atıyorlar. Türkiye, bir talan içindedir. Bu nedenle de bir sürü yalan ve senaryolar hazırlanıyor. Elektrik enerjisi içinde bile bile yanlış yapılıyor; çünkü bu yanlışlıklardan rant çıkıyor."

ana nedenlerinden birini oluşturan bu hatalar, yanlışlıklar, suistimaller, yolsuzluklar; ülkemize, bizlere ve gelecek nesillere çok ciddi sıkıntılar yaşatmakta ve yaşatmaya devam etmektedir. Bu tespitleri yazdığımız için, zamanın Enerji Bakanı Cumhuriyet'ten Meral Tamer'e, Radikal'den İsmet Berkan'a ve Cumhuriyet'ten Serdar Kızılk'a -benim bir raporumu manşetten yayınladığı için-) tazminat davaları açıldı. Ancak, "Beyaz Enerji Operasyonu"yla birlikte, bu davalardaki iddiaların ne kadar doğru olduğu "resmen" de kanıtlanınca ve ayrıca Bakan Ersümer; hem sivil, hem de askeri kamuoyunun yoğun baskısı sonucunda istifa etmek zorunda kalınca, bu davalar düştü.

"Beyaz Enerji Davası"nın, özellikle belli siyasi odaklarca sulandırıldığı ve neticeye ulaştırılmayacağı anlaşılmaktadır. Bugün olamazsa bile, yıllar sonra bu "gerçeklerin" aydınlanacağını umarak, "Beyaz Enerji Operasyonu"nun düşmesine basılmasını sağlayan, "Jandarma Fezleke-si"ni; "iddialarımızı" teyit eden "tarihi" bir belge olarak aktarıyoruz.

Beyaz Enerji'de jandarma fezlekesi ortalığı karıştırdı

Kimse yok demedi

Turgut Yılmaz, Ali Şener, Selçuk Kaya, Kamuran Çörtük gibi isimlerin ve bürokratların yer aldığı fevzikeyi yalanlayamayan DGM Başsavcılığı, 'Tek başına yetersiz, kanıt gerek' dedi

understanding DGM in glaucoma (e.g., <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2741111/>). For a review, see <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2741111/>. For a review, see <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2741111/>.

34 kışIIIk

Teachers who believe in the demands of the curriculum should be able to do so in a way that is consistent with the values of the curriculum. The curriculum should be seen as a guide to the values of the curriculum, not as a set of rules to be followed. The curriculum should be seen as a guide to the values of the curriculum, not as a set of rules to be followed. The curriculum should be seen as a guide to the values of the curriculum, not as a set of rules to be followed.

Ersümer'in kalemi

[illegible]

İlk gözaltı oldu

Das postklimatische GNECH-Tag- und Nachmittagsprogramm: Musik, Kunst, Fotokursen, Workshops, Festivals und Lesungen. Das Programm wird von der GNECH-Initiative koordiniert und ist in der GNECH-Initiative zu finden.

ANAP tedirgin

TDH47 supports a Walker 256R melanoma cell growth in nude mice and a 43- and 65-day half-life in mice, respectively, which indicates a moderate plasma stability. The 43- and 65-day half-lives are comparable with those of a murine

Fransa'ya tepkiler

'Soykırım' seferberliği

Ernest Hemingway is long a favorite of the literary world for his style and his life. Collected in this volume are his own accounts of his adventures with the boys in "On the Front Lines of the War." The volume is available in paperback.

Naklen fiyasko

Teklifler beğenilmedi

1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334

Terim'in son kararı:
Anlaşamadık
birakıyorum

JANDARMA FEZLEKESİ (*)

1. Suçun Türü: Çıkar Amaçlı Suç Örgütü Kurmak, İhale Yolsuzluğu, Rüşvet, Görevi Kötüye Kullanmak

2. Suç Tarihi: 01 Ekim 2000

3. Suç Yeri: Ankara

4. Şikayetçi: Kamu Hukuku

5. Sanıklar:

A. YAKALANANLAR:

(1) DGM'ye Sevk Edilecekler: Muzaffer Selvi; eski TEAŞ Genel Müdür Yardımcısı (halen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda görevli), Mustafa Arslan; (halen TEAŞ'ta görevli-açıktaki), Birsal Sönmez; eski Devlet Bakanı ve eski TEAŞ Yönetim Kurulu Üyesi ve Müteahhit, Nuri Doğan Karadeniz; İş Adamı

(2) Gözaltında Bulunanlar: Mustafa Mendiicioğlu - Müsteşar Yardımcısı, Osman İlhan - Enerji İşleri Genel Müdürü

(3) Firarda Olanlar (Henüz İşlem Yapılmayanlar da Dahil): Erkan Aygün-Park Enerji Ortağı, Vehbi Özkoç- Müteahhit, Gökhan Yardım - Botaş Genel Müdürü, Osman Nuri Doğan - Tedaş Genel Müdür Vekili, Ali Şener - İhale takipçisi, Kamuran Çörtük - Bayındır Holding Eski Yönetim Kurulu Başkanı - İhale Takipçisi, Turgut Yılmaz - İş Adamı, Zeki Köseoğlu - Enerji ve Tabii Kaynaklar Görevlisi - Müşavir Yardımcısı, Talat Ertürk - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Mustafa Geçek - Enka Holding Genel Müdür Yardımcısı, Cem Özkök - Gürış Firması, Muhsin Gür - TEAŞ Santral Proje ve Tesis Daire Başkanlığı, Doğan Altınbilek - D.S.İ. Genel Müdürü, Hülya Çerezci - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Özel Kalem Müdürü, Osman Demirdağ - TPAO Genel Müdürü, Yasin Ekinci - Müteahhit, Erdal Aksoy - Müteahhit, Hasan Bolat - Müteahhit, Turgay Ciner - Park Holding Yönetim Kurulu Başkanı, Şükran Köse - A.B.D. ait Firmanın eski Temsilcisi, Turhan Haznedaroğlu - İş Adamı, Selçuk Kaya - Koç Holding Madencilikten Sorumlu, Önder Karaduman - Bayındır Holding Sorumlu Müdürü, Nurettin Danışman - TEAŞ'de görevli, Lütfi Sarıcı - TEAŞ'da görevli, İdris Yamantürk - Gürış Firması Sahibi, Cemil Kazancı - Aksa Firması Sahibi, Mehmet Bozkurt - Oymapınar Belediye Başkanı, Mehmet Cengiz - Cengiz İnşaat Sahibi, Yurdagül Yiğitgüden - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı

6. Tanıklar: Muhsin Aykanat, Budak Dilli, Selçuk Karadeli, Tanju Tugal, M. Hüseyin Uslu, İhsan Gediz Lekesiz, Gülçin Varol, Saba Soytekin, Gani Danacı

7. Deliller: Sanık İfadeleri, Tanık İfadeleri, Yüzleştirme Tutanakları, Arama Tutanakları, Telefon Dinleme Tapeleri ve Bu Dinlemelere Ait Kasetler, 7 Adet Fotoğraf, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile TEAŞ Genel Müdürlüğü'ne ait Belgeler, 345.000 ABD Doları, 6 Adet Banka Hesap Cüzdanı.

B. OLAYIN ÖZETİ:

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile TEAŞ'in Türkiye genelinde yapmış olduğu enerji ihalelerinde yolsuzluklar yapıldığına dair duyum alınmış ve bu duyumu teyit eder nitelikte olduğu değerlendirilen bir kısım belgeler ele geçirilmiştir. Müteakiben yapılan istihbari çalışmalarda; - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile TEAŞ'ta bulunan bir kısmı önemli mevkiilerdeki kişilerin rüşvet ilişkileri içerisinde oldukları, Karadeniz Enerji Şirketi'nin ortaklarından Doğan Karadeniz ile Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı Hüseyin Arabul ile Beşiktaş Yönetim Kurulu üyesi ve Park Enerji Şirketi'nin sahibi Erhan Aygün'ün bu kişilerle temas kurarak aracılık yapmak suretiyle rüşvetle birçok ihalenin haksız yere alınmasını sağladıkları, - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı enerjiden sorumlu müsteşar yardımcısı Mustafa Mendiicioğlu'nun enerji ihalelerinde devletin menfaatini gözetmeden imtiyaz sözleşmelerinin Bakanlık tarafından imzalanmasını sağlayarak rüşvet karşılığı ihaleleri kendi isteği doğrultusunda şirketlere verdirerek büyük miktarlarda haksız çıkar elde ettiği, - TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi'nin de bu kurum içerisindeki karanlık ilişkileri Bakanlıktaki Enerji İşleri Genel Müdür Vekili Osman İlhan'ın desteği ile sürdürdüğü, halen serbest müteahhitlik yapan Özal dönemi eski Bakanı ve eski TEAŞ Yönetim Kurulu üyesi Birsal Sönmez'in rüşvet ağı içerisinde fiilen yer aldığı ve aracılık yaptığı, - TEAŞ'ta enerji sözleşmelerini incelemekle görevli komisyon üyelerinin özellikle istenen kişilerden seçildiği, bu kapsamda Afşin Elbistan Termik Santrali'nin devlete büyük zararlar vereceği ısrarla belirtilmesine rağmen Bakanlık tarafından hazırlanan rapor dikkate alınmadan, imtiyaz sözleşmesinin imzalandığı ve bu sözleşmeye uygun enerji alış sözleşmesinin imzalatılmaya çalışıldığı, nitekim bakanlıktan verilen talimatla Kırklareli Doğalgaz Santrali anlaşmasının imzalandığı yolunda bil-

giler alınmıştır. Yapılan teknik takip sonucunda; enerji işlerinden sorumlu Müsteşar Yardımcısı Mustafa Mendilcioğlu'na verilme üzere bir şirket sahibi tarafından, eski TEAŞ yönetim kurulu üyesi ve eski bir Bakan olan Bırsel Sönmez'e 200.000 \$ rüşvet verildiği, yine başka bir iş için 100.000 \$ rüşvet istendiği, nükleer santral ihalelerinde 40 milyon \$ rüşvet alındığı şeklinde bilgiler elde edilmiş, ayrıca rüşvetle ilgili olabileceği değerlendirilen görüşmeler tespit edilmistir. Bu bilgilerden hareketle 06 Ocak 2001 tarihinden itibaren işlemler baslatılmış olup, yakalanan olay sanıkları ifadelerinde özetle;

(3) BİRSEL SÖNMEZ İFADESİNDE ÖZETLE;

(a) Bütün ihalelerin pahalı olduğunu, ihalelerde para alındığını söyleyemeyeceğini ancak, Yap-İşlet-Devretlerde bütün işlerin kirliliğini,

(b) TEAŞ Genel Müdürlüğü'nde görevli personeline Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın talimat vererek, ihaleleri istediği kişilere vermeleri yönünde baskı yaptığını,

(f) Birçok ihalenin şaibeli olduğunu, Kanada'lı bir şirketin çok avanta dağıttığını,

(4) ÜNAL PEKER İFADESİNDE ÖZETLE;

(d) Üç firmanın katıldığı nükleer santral ihalesinden, firmalardan biri olan Kanada Firmasından 50 milyon ABD Doları rüşvet alındığını,

(f) Kırıkkale Gezer Santral ihalesini alan Barmek Holding'in bazı kişilere Angora Evleri'nden villa verdiğini, bu evlerin fiyatının tahmini 300.000 ABD Doları civarında olduğunu,

(i) Yüzer-Gezer Santral ihalelerinde "Karadeniz Enerji" firması tarafından Bakanlık seviyesinde birilerine 300.000 ABD Doları para verildiğini, Nükleer Santrallerin ihalesinde bir Kanada Şirketi tarafından da yine Bakanlık seviyesinde birine 50 milyon ABD Doları para verildiğini duyduğunu,

5) MUZAFFER SELVİ İFADESİNDE ÖZETLE;

(a) ETK Bakanı'nın ilgili genel müdürlükleri arayarak ihalelerin verileceği firmanın adını şifaen talimat vererek yönetim kurulunu etkilediğini, devleti büyük zararlara uğratan imtiyaz sözleşmesinin TEAŞ teknik kurulunun olumsuz görüşlerinin dikkate alınmadan enerji satış anlaşmalarını imzalamaları konusunda baskı yaptığını,

(c) Güriş firmasından Cem Özkök isimli şahsın Santraller Daire Başkanlığı'na rüşvet teklif ettiğini,

(e) Nükleer santral projesi ile ilgili Önder Karaduman'ın kendisini bir restorana davet ettiğini, burada kendisine Nevzat'ın tutumuna devam ettiğini, Kanada firmasını ön plana çıkarmadığını, kendisinin Nevzat Bey'le görüşmesini istediğini, eğer Kanada firması ön plana çıkmazsa görevden alınacağını söylediğini,

(g) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılan usulsuz atamalarla ve uygulamalarla devletin DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) verilerine göre milyonlarca Dolar zarara uğratıldığını,

(h) Siyasetçilerle işbirliği yapan bazı ihale ve iş takipçilerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında ve devletin diğer kurumlarında yapılan ihaleleri istedikleri firmalara verdirerek büyük menfaatler temin ettiklerini, Ali Şener ve Hasan Polat adındaki bu sıfatteki kişilerin kendisini bürolarına çağırarak nükleer santral ihalesindeki sıralamanın kendilerine bildirildiğinde durumu takip edebileceklerini, kendisine yurtdışında hesap açabileceklerini teklif ettiklerini,

(i) Nükleer enerji gibi milyarlarca Dolarlık önemli ihalelere bizzat Devlet Bakanı'nın müdahale ederek sıralamayı kendisinin belirlediğini, bu konuda da kendilerine baskı yapıldığını, ihalelerden elde edilen menfaatlerin parti ve bazı çıkar çevrelerine aktarıldığını,

(j) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın ilgili kurumu olan TEAŞ'tan başka BOTAŞ, TEDAŞ, DSİ, TPAO gibi kurumlarda da çok büyük yolsuzlukların olduğunu bu kurumlarla ilgili Mavi Akım, Dağıtım Projeleri ve ihaleleri istimal edilen araziler gibi büyük projelerin incelendiğinde, bu kurumların kendi içlerindeki Denetleme Kurulu raporlarına bakıldığında büyük yolsuzlukların ve usulsüzlüklerin olduğunu görüleceğini beyan etmiştir.

10. NETİCE VE KANAAT:

Alınan ifadeler ile elde edilen delillerin değerlendirilmesi sonucunda; sanıklardan Muzaffer Selvi, Ünal Peker ve Mustafa Aslan'ın aralarında işbirliği yaparak, ihalelerde hak etmeyen firmalar lehine işlem yaptıkları, ihalelerle ilgili bilgileri firma sahiplerine bildirdikleri, sözleşmeleri firmalar lehine değiştirecek rüşvet aldıkları ve bu suç defalarca işledikleri, kurullara seçilen personeli tehdit ettikleri, kendi isteklerinin yapılması konusunda baskı yaptıkları. Bu kurullara istedikleri kişileri görevlendirdikleri, sanıklardan Bırsel Sönmez'in enerji ihaleleri ile ilgili yönetim kurulu kararlarını firmalar lehine çıkart-

tırmak için Muzaffer Selvi ile Ünal Peker ile işbirliği yaptığı ve bu firmalardan aldığı parayı bu kişilere rüşvet olarak verdiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mustafa Mendilcioğlu ve Enerji İşleri Genel Müdür Vekili Osman İlhan'la işbirliği yaparak ihalelerin haketmeyen sıradaki firmalara verilmesi konusunda Bakanlık'ta yapılması gereken imtiyaz sözleşmelerini imzalatırdığı, bu sözleşmelerin imzalanmasını müteakip TEAŞ'ın ilgili firmayla yapması gereken enerji satış anlaşmasının (ESA) şirketlerin istediği şartlarda imzalanması konusunda aracılık yaptığı, Karadeniz Enerji'nin sahibi Doğan Karadeniz'in Mustafa Arslan'dan ihaleler ve santral kurulacak yerler ile ilgili bilgiler aldığı; Muzaffer Selvi, Ünal Peker'e firması ile ilgili kararın yönetim kurulundan kendi lehine çıkarılması için rüşvet verdiği, sanıkların bu şekilde çıkar amaçlı suç örgütü kurarak ihale yolsuzluğu yaptıkları, rüşvet aldıkları/verdikleri ve görevlerini kötüye kullandıkları TEAŞ'ni ve T.C. Hazinesi'ni zarara uğrattıkları sanık ve tanık ifadeleri ile mevcut belgelerden anlaşılmış olup, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarının yap-işlet-devret, işletme hakkı devirleri, otoprodüktör uygulamaları, yap-işlet ve yüzer-gezer santral ihalelerine ilişkin belgeler ve sözleşmeler ile Üst Kurul Uygulamaları'nın teknik bilirkişi marifetiyle incelendiğinde olay bağlantılarının delillendirilerek ortaya çıkarılacağını, soruşturmanın bu yönde de derinleştirilmesini, yukarıda izah edilen sebeplerden dolayı sanıkların birinci maddede yazılı suçları işledikleri kanaati ile bu fezleke tarafımdan düzenlenerek imza altına alınmıştır.

13 Ocak 2001

(İmza) Muhittin Ates J.Yzb. Çankaya İlçe J.K.

(*) Orijinal metin, çok az kısaltılmıştır.

150 milyon dolarlık inat

İptal edilen nükleer santral ihalesi için 1972'den beri 150 milyon dolar harcandı. Hükümet ihaleye tekliif veren şirketlerin 120 milyon doları bulan teminat ve masraflarını iadeyi tartışıyor

BENİT ZEYİFA
ANKARA - Türkiye'nin 1972, mevcut hükümetin ise ilk faaliyet yolları ile ilgili birleşik görüşmelerde Akkuyu Nükleer Santral ihalesiyle ilgili faaliyetler Türkiye ve çok uluslu birleşik şirketler ile anlaşmaların sağlığı, ancak henüz 150 milyon dolar harcanmış, hükümet tekliif vermiş komanyelerden 120 milyon doları bulan teminat ve masraflarını iadeyi tartışıyor.

İhtiyaçlar komanyelerinden, 30'ne yakın devletli teminat fedakarları iade etmesi konusunda geldi. Her sözleşmede, 500 bin dolara yakın teminat olan bu komanyeler, önceki 30 milyon dolarlık emlaklar masrafları da planlaması hükümetten. Komanyelerden toplam 300 milyon dolarlık yüklenen proje masraflarının bir kısmını almış olmaları bekleniyor. Teminatın nakdi olarak bir faktör olduğu, bu nedenle TEAŞ'ın komanyelerden proje harcamaları, giderimden geri kalan masrafların iadesiyle ilgili sorunlara ilişkin olduğu belirtiliyor.

Çok geç olmadan

Akkuyu nükleer santral ihalesiyle ilgili son kararın açıklanmasına bir gün kala çeşitli illerde etkinlikler yapan çevreciler, 'iş işten geçmeden' hatadan dönülmesini istedi

ANKARA - İSTANBUL - Akkuyu nükleer santral ihalesiyle ilgili son kararın açıklanmasına bir gün kala, çeşitli illerde çevreci kuruluşların nükleer santrallerin kârı hakkında açıklamalar yapıldı. İhtiyaçlar Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Akkuyu Nükleer Santral ihalesiyle ilgili son kararın açıklanmasına bir gün kala, çeşitli illerde çevreci kuruluşların nükleer santrallerin kârı hakkında açıklamalar yapıldı. İhtiyaçlar Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Akkuyu Nükleer Santral ihalesiyle ilgili son kararın açıklanmasına bir gün kala, çeşitli illerde çevreci kuruluşların nükleer santrallerin kârı hakkında açıklamalar yapıldı.

Nükleer hayali bitti

Nükleer santral yapımı rafa kaldırıldı. Karara, doğalgaz ve hidroelektrik santrallerinin talebi karşılayabileceği ve ekonomik programda yaşanabilecek olası aksamlar gerekçe gösterildi

OSMAN AYDOĞAN

LEVENT SEGMEK

ANKARA - Nükleer tartışması, Başbakan Ecevit'in 'içine sığdırmemesiyle' son buldu. Bakanlar Kurulu'nda koalisyon ortaklarını ikna eden Ecevit, ihale için 'tamamen vazgeçilmezsiniz' ertelendiğini açıkladı. Ecevit, Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in nihatsızlığı nedeniyle katılmadığı toplantıda sunuşu kendi yaptıktan sonra görüşmeleri başladı. Konuşmasında, santrale karşı çıkan Hazine ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun (TAEK) raporlarını baz alan Ecevit, istikrar programına dikkat çekti ve nükleer enerjinin yüksek maliyetinin altını çizdi. Ecevit'in ardından söz alan MHP'li bakanlar Şüayip Üşenmez, Tunca Toskay ve Ramazan Yılmaz'ın iptal kararı verilmesine karşı çıkarak, nükleer santralı savundu. Toskay, ihalenin ertelenmesinin bile yanlış olacağını belirtirken, Üşenmez nükleer santrallerin ekonomik açıdan faydalı olduğunu savundu.

Mesut Yılmaz ise nükleer enerjiyi savunurken, koşulların gözönünde tutulmasını ancak objektif bir karara varılmasını istedi. Yılmaz, iptal kararı verilirken, katılımcı firmaların da rızasız alınmasını istedi. Yılmaz, nükleer santralın istikrar programının bozulmaması için ertelenmesini isterken, Devlet Bahçeli de, "istikrar programı için projenin ertelenmesinde fayda var ama önüni kapatmayalım. Ekonomi düzülge çıktıktan sonra ye-

Yılmaz'ın ilk toplantısı - Mesut Yılmaz, hükümete girmesinin ardından dün ilk defa Bakanlar Kurulu'na katıldı. Yılmaz'ın gazetecilerle diyalogo da 'oldukça sıcak'ı. Yılmaz, muhabirlerin "Soru sorabilir miyiz?" sorusuna "Hayır" dedi ve binaya girdi.

FOTOĞRAF: ADEM ALTAN

Almanya bütün santralleri kapatma kararı aldı

Nükleere veda
Almanya'nın bütün nükleer santralleri kapatma kararı aldı. Almanya'nın bütün nükleer santralleri kapatma kararı aldı. Almanya'nın bütün nükleer santralleri kapatma kararı aldı.

Radikal

Akkuyu alarmı
Akkuyu Nükleer Santralı'nda alarm çıktı. Akkuyu Nükleer Santralı'nda alarm çıktı. Akkuyu Nükleer Santralı'nda alarm çıktı.

Radikal yayımladığı haberlerde nükleer santral tehlikesine dikkat çekmişti.

niden gündeme getirilmeli" dedi.

Toplantının sona ermesini beklemeyen bir açıklama yapan Ecevit, 'Nükleer santral yapımında vazgeçememiz doğru olmaz, fakat bunu bir süre ertelememiz ve yeni nesil nükleer santral tek-

nolojisinin devreye girmesine de fırsat tanımamız uygun olur. Hidroelektrik, doğalgaz, rüzgâr ve güneş enerjilerini değerlendir-memiz de önem taşımaktadır. Akkuyu ihalesinin iptalinin nükleer enerjiden vazgeçmek anlamı-

na gelmediği, istikrar programımızın hedefiyle ulaşmasıyla birlikte nükleer santraller konusunun yeniden gündeme geleceği toplantıda vurgulanmıştır' dedi. Açıklamasının ardından gazetecilerin sorularını yanıtlayan Ecevit, alınan karar için hükümet içinde ayrılık olmadığını vurguladı. Ecevit, ihaleye katılacak firmaların 'iptal edilirse bir daha girmeyiz' açıklamalarını da tepki gösterdi. Ecevit, 'Kimse, gelecek için kehanette bulunmasın' dedi. Ecevit, elektrik tasarrufla ilgili hazırlıkları da onayladığını söyledi.

ANAP kızgın

ANKARA - Nükleer santral ihalesinin iptal edilmesi ve nükleer enerji projesinin rafa kaldırılmasına ANAP'tan tepki geldi. ANAP Başkan Yardımcısı Salih Yıldırım, Başbakan Ecevit'in beklenen iptal kararını açıklamasından önce nükleer enerjiyi savundu. Yıldırım, iptal kararının her yıl yüzde 8-10 enerji açığı ortaya çıkaracağını ve her yıl 3-5 milyar dolar yatırım yapılması gerektiğini söyledi. Yıldırım, "Çevre konularını, dünya gündeminde yer aldığı bir ortamda bir politikaların gözden geçirilmesi doğaldır ancak, enerji konusunda büyük projeleri erteleme lüksümüz yok" dedi. (Radikal)

Çevreciler mutlu

İSTANBUL - Greenpeace Akdeniz Enerji Kampanyası Sorumlusu Melda Keskin, Akkuyu Nükleer Santralı ihalesinin ertelenmesiyle ilgili olarak, "Nükleer lobi, Türkiye'yi nükleer tuzlağı düşürmeyi başaramadı" dedi. Keskin, "Nükleer lobi, 35 yılda gerçekleştirilen üç uluslararası ihale sürecinde, Enerji Bakanı Cumhur Ersümer gibi yetkililerin gösterdiği ısrarla karşın, Türkiye'yi nükleer tuzlağı düşürmeyi başaramadı" dedi. Adana ÇETKO Başkanı Prof. Dr. Figen Doran da kararı sevinçle karşıladıklarını belirtti. "Kararı kesinlikle kutlayacağız" dedi. (Radikal)

Her iptalde karanlık uyarısı

Akkuyu Nükleer Santralı'yla ilgili karar 6 kez ertelendi. Her erteleme öncesinde Enerji Bakanlığı, Bakanlar Kurulu'nu 'ikna edilemek' için elektrik kısıntısı yaparak darboğaz uyarısında bulundu

ANKARA - Akkuyu Santralı ile ilgili ihale süreci, Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in Ecevit'i ikna edememesi nedeniyle 6 kez ertelendi. Bu ertelemelerin tümünde Ersümer enerji uyarısında bulunurken, başkent karanlıkta bırakıldı.

Santral projesi için ilk erteleme 31 Aralık 1999'da yapıldı. Kasım'da bir sempozyumunda konuşan Demirel, Kökçe'te bir gününde 6 kez elektrik kesildiğini açıklarken uyarıda bulundu. Analizlerin istibahine Ersümer, bu sözlerle de atıfı bulunarak defalarca nükleer enerjinin gerekliliğini anlattı. Hükümet,

Kurulu'nda bilimsel çalışma yapılmasını kararlaştırarak yasal işık yapmak kaydıyla proje ile ilgili karar 1 Mart 2000 tarihine ertelendi. Bu tarih öncesinde Rusya'dan gelen doğalgazı Ukrayna'nın alıkoyması üzerine, bazı doğalgaz çevrim santrallerinin elektrik üretmediği duyuruldu ve Ankara 3 gün karanlıkta kaldı. Ersümer de fırsat bilerek nükleer santralın gerekliliğini anlattı. 1 Mart'ta da karar alınamayan hükümet, kararı 10 Mart'a bıraktı. Enerji Bakanı'nın da telefonlarıyla hükümet 16 Mart'a başlayacak bayram tarihini 10

fundu bulunulacağını duyurdu. Hükümetin enerji tasarrufu için 10 günlük bayram tatili ilan etmesini gerekçe gösteren Ersümer, aynı tarihlerde nükleer santrale duyulan ihtiyacı tekrarladı. 10 Mart'ta da karar alınamayınca, 7 Nisan'a bırakılan karar 7 Nisan'da 21 Nisan'a ertelendi. 21 Nisan'da da erteleme kararı veren hükümet, son olarak 24 Temmuz'da kararını açıklayacağını duyurdu. Öncesinde ise Enerji Bakanlığının uyarıları ile Başbakanlık enerji sıkıntısını gündeme getirerek kamuoyundan ve belediyelerden tasarrufla dav-

Ersümer, enerji sıkıntısını gündem-

Ersümer yenildi

ANKARA - Türkiye'nin, belirsiz bir tarihe kadar nükleer defterini kapatması Enerji Bakanı Cumhur Ersümer'in 1997 yılından bu yana ısrarla sürdürdüğü çabaları boşa çıkardı. Nükleer santrallerin yıllardır direnen Ersümer, Greenpeace ve diğer çevreci örgütleri, petrol ve gaz şirketlerinin gölgesinde olmakla suçlamıştı. Sürekli olarak Türkiye'nin bir değil daha fazla nükleer santral ihtiyacı olduğunu savunan Ersümer, "Çevreciler gibi davranırsak, mum ışığında yaşamak zorunda kalırız" demişti. Ersümer, sürekli ertelenen nükleer santral konusunda istikrar programının da karşısına engel olarak çıkarılması üzerine Hazine'yi, "Bu işi Hazine'nin kendi yorumuyla durdurma çabası hiç hoş değil" diye şikâyet etmişti. Ersümer, mayıs-taki Bakanlar Kurulu toplantısında Ecevit'e Hazine'yi şikâyet etmiş